

S/ANIN BULUNDURMA
MDES-100

adımlar

Sayı:47 Onbeşgünlük Siyasi Dergi Fıatı: 2500 TL 1 ARALIK 1990

**Zonguldak
48 Bin Maden İşçisi
Grevde**

**OCAKLARI
KAPATMAK
ÇÖZÜM MÜ?**

TÜSTAV

**PARİS ŞARTINA
UYGÜN BİR
ANAYASANIN BİR
GÜN BİLE GECİKMESİ
İNSANLIK SUÇUDUR !**

adımlar'dan

Sevgili okurlar,

Bir önceki sayımızda daha önce iki bölüm halinde yayınladığımız Tezler'in son bölümünü bu sayımıza ek olarak yayınlayacağımızı duyurmuştuk. Tezlerin tümü önümüzdeki günlerde büroşür olarak yayınlayacağından son bölümü ayrı olarak yayınlamadığımızı belirtmek isteriz.

Bu sayı yayınlamayı planladığımız bir çok yazı önümüzdeki sayıya sarktı. Tezlerin tartışılmasında yararlı olacak olan, **Demokratik Sosyalizm Partisi**'nin Temmuz 1990 tarihinde Berlin'de düzenlenen "**Demokratik Sosyalizm**" konulu konferansa, parti başkanı **Andre Brie**'nin sunduğu raporun bazı bölümlerini önümüzdeki sayı yayınlayacağız. Tezler'e ilişkin görüşleri yayınlamaya devam ediyoruz. Bize ulaşanlardan bazıılarını yayınladık. TBKP il ve ilçe örgütlerinde Tez tartışmaları sürdürülüyor. Ancak bu tartışmaların sonuçları ve tartışmalarda ileri sürülen görüşler bize ulaştırılmıyor. Daha önceki sayılarımızda Tezleri bu konulara ilgi duyan herkese ulaştırarak görüşlerin bize ulaştırmanızı belirtmiştik.

Malesef Türkiye solu ve genel olarak toplum olarak biz bir şey krize dönüşmeden tartışma kültürüne yabancıyız. Gerçi yavaş yavaş toplum olarak tartışmayı öğreniyoruz. Ama gene de tartışma denilince genellikle sorun akla geliyor. Bu nedenle de önce sorunlar üretmeye çalışılıyor, yada önceden defalarca söylenen görüşler kulak arkası ediliyor. Ama bir gün bu görüşler pratik olarak hareket etmenin önüne geldiğinde "şok" olunuyor. Tezler'de Marksizme ilişkin çok kapsamlı ve ciddi görüşler ileri sürülüyor. Marksizme ilişkin bugüne kadar bildiğimizi sandığımız bir çok kavramlar ve katağoriler tartışılıyor. Yönteme ilişkin marksizm adına doğru bildiğimizi sandığımız bir çok şey tartışılıyor. Akdenizliler için söylenen "çok konuşup az yazan" özelliğine sahibiz.

Degimizin üç sayıdır periyodunda gecikmeler oldu. Bu dağıtım sorunun da aksamasına yol açtı. Abone olan okuyucularımız ve dağıtım işini yürüten arkadaşlarımız dağıtım ile ilgili olarak bizimle doğrudan her konuda temas kurarsanız aksamaları zamanında giderebiliriz.

İÇİNDEKİLER

Kapak Fotoğrafı :İbrahim Akyürek

3

Geleceğimizi yoketmeye daha ne kadar devam edeceğiz?

4

Zonguldak maden işçileri grevde ekmek ve gelecek savaşı veriyor

6

Anayasa tartışması için özgür, demokratik, katılımcı bir ortam yaratmak / Hüseyin Çakır

10

Sosyalist Birlik Partisi Kuruluşu Doğru...

14

Özgürlüğün, düşünce ve eylemin partisi / Haydar Kutlu

17

Sosyalist Birlik Partisi Kuruluş Kurultayı Sonuç Bildirgesi

18

Birleşik Partinin Marksist Kimliği Sıtkı Coşkun

19

TBKP Genel Sekreteri H.Kutlu ile söyleşi

21

Sınıfların "nesnel çıkarları" ve "tarihsel misyonları" var mıdır? (1)

Ahmet Kardam

24

TBKP Kongre Tezleri Üzerine Öndüşünceler (2)

Celal A. Kanat

26

Amasız fakatsız konuşursak

Mebuse Tekay

29

Toplumsal örgütlenmeler, çıkar-baskı grupları ve kamuoyu

Melek Nurlu

30

Yeni Bir Avrupa -Yeni bir Türkiye

Ayşe Bilge Dicleli

32

TBKP Kadıköy İlçe Başkanı İnci İşbulur ve TBKP Üsküder İlçe Başkanı Semra Ulusoy ile söyleşi

Sahibi: Su Basın Yayın ve Ticaret A.Ş adına Zülfü Dicleli

İşletme Müdürü :Ayten Şengör Yazı İşleri Müdürü: Hüseyin Çakır

Yönetim Yeri: Peykhane Sokak: No:44 Kat:4 Sultanahmet/ İstanbul

Tel: 51697 65-66 Fax: 516 11 79 Baskı :Paşahan Matbaası

Abone olmak için aşağıda belirtilen abone bedelini "Su Basın Yayın San. ve Tic.A.Ş Türkiye İş Bankası Türbe Şubesi, Hesap No: 1066904 hesabına yatırmanız ve banka dekontu forokopisini Adımlar Dergisi, Peykhane Sok. No: 44-4 Sultanahmet -İstanbul adresine bildirmeniz yeterlidir.

Abone Fiyatları:

6 Aylık:Yurtiçi 25 bin TL. Yurtdışı (Avrupa) 30 DM.

Yıllık : Yurt içi 50 Bin TL. Yurtdışı (Avrupa)60 DM.

GELECEĞİMİZİ YOKETMEYE DAHA NE KADAR DEVAM EDECEĞİZ?

Paris'te, otuz dört devlet "yeni bir Avrupa için Şart"ı imzaladılar. Herkes şu görüşte: "Avrupa'da yeni bir demokrasi, barış ve birlik çağı başlıyor." Altında Türkiye'nin de imzası bulunan "Şart", insan haklarının eksiksiz yaşama geçmesini, demokrasinin artık geriye döndürülememesini güvence altına almaya yöneliyor.

Türkiye sol hareketi, bu önemli gelişmeye neredeyse ilgisiz. Ülkemizde insan haklarını gerçekleştirmede, bu önemli anlaşılanın bize ne kadar büyük olanak sağladığı görülüyor. Öyle ki, Turgut Özal hemen olayın üstüne atılıyor. "1982 Anayasa'sı Paris Şartı'na göre yeniden düzenlenmelidir" diyor. Biz "solcular", sanki bütün 1970'li yıllar boyunca Avrupa'da barış, silahsızlanma için, bütün 1980'ler boyunca Türkiye'de insan hakları için biz mücadele etmemiş gibi, sanki bunun faturasını 12 Eylül zindanlarında ödeyen biz değilmiş gibi, lakayt, kayıtsız seyrediyoruz. En ilgili olanımız bile, Özal'ın "asıl amaçlarını", kendi tek adam yönetimini yasallaştırma heveslerini sergilemekle yetiniyor. Bir türlü "Paris Şartı'na uygun bir Anayasa'nın bir gün bile gecikmesi insanlıksuçudur."

DYP, "yenilenme kongresi"ni yaptı, demokrasi anlayışını daha netleştirmeye çalışıyor. İki gün geçmedi, başbakan Akbulut'u dinliyor: ANAP Türkiye'de sivil toplumu kuran partidir. Devlet amaç değil, araçtır, devleti sivil toplum yönetmeli, vesayetçi devlet anlayışına son verilmelidir. İnsan hakları konusunda Türkiye'de devrim yapıyoruz."

Sloganlarımızı böyle bir bir çalışıyorlar, biz de bir güzel seyrediyoruz. "De-

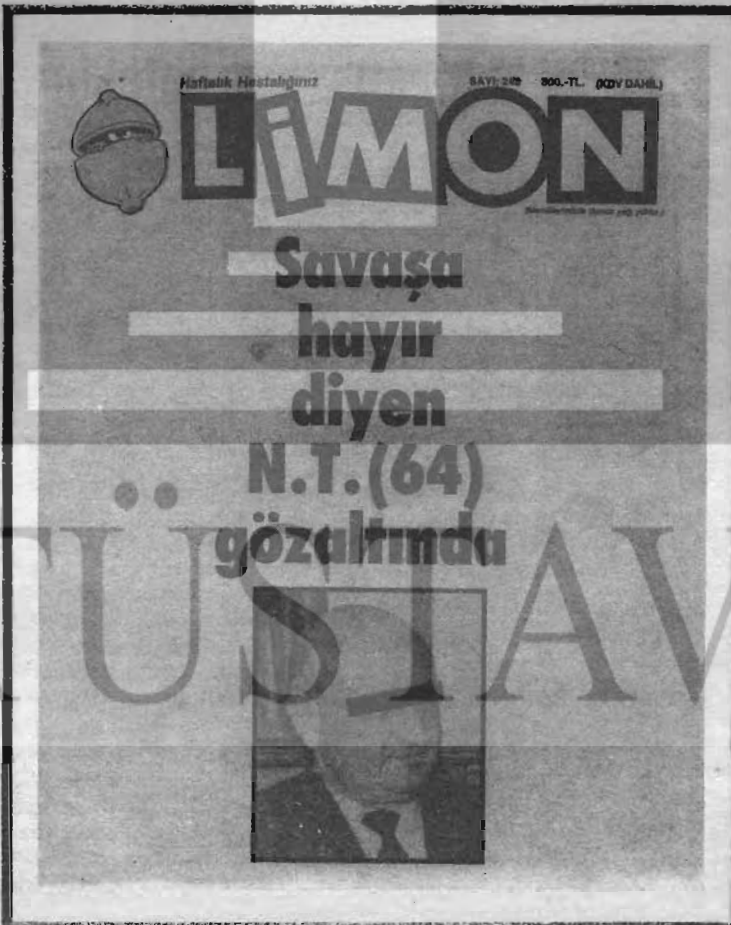
mokrasinin sınıfsal karakteri", "devletin sınıfsal karakteri" üzerine bitmek tükenmek bilmeyen anlamsız tartışmalarla "marksist kimliğimiz"in saflığını korumaya çalışıyoruz. İyice dejenere oluyoruz!

Oysa işkenceler, tutuklamalar, yasaklamalar, insan hakları ihlalleri aralıksız sürüyor. Bunlar artık çoğumuzun kılını bile kıpırdatmıyor. Üzerimize ölü toprağı serpilmiş gibi. Berlin duvarının altında ezildik kaldık!

Marksizmin ve sosyalizmin bir geleceği var mı? Şimdi bu soruna bir yanıt arıyoruz. Karşıtlarımız, bu soruya, "Hayır yok, tarih marksizmi ve sosyalizmi tasfiye etti" diye yanıt veriyor. Bu yanıtın altında ezilip büzülüyoruz. Kimimiz, buna karşı en kolay yola sapıyor: "Benim iman dolu serhaddim var" diye haykırarak, korkusunu bastırmaya, ezikliğini saklamaya çalışıyor. Kimimiz, sorunun yanıtını derin felsefi araştırmalarda arıyor. İyi güzel ama hayat durmuyor.

Ve her şey çok yalın: Biz marksistler varız, ortadayız. Marksizmin, sosyalizmin geleceği bugün, şimdi bizim ne yapacağımıza bağlı, geleceğimizi bugün yaptıklarımızla oluştura-
cağız. Ve bizim ne yapmamız gerektiğini bütün dünya, her gazete haberi, her açıklama bağır bağır haykırıyor: "İnsan haklarını gerçekleştir, demokrasiyi gerçekleştir, barışı koru, silahları yok et, şiddeti tarihe göm!"

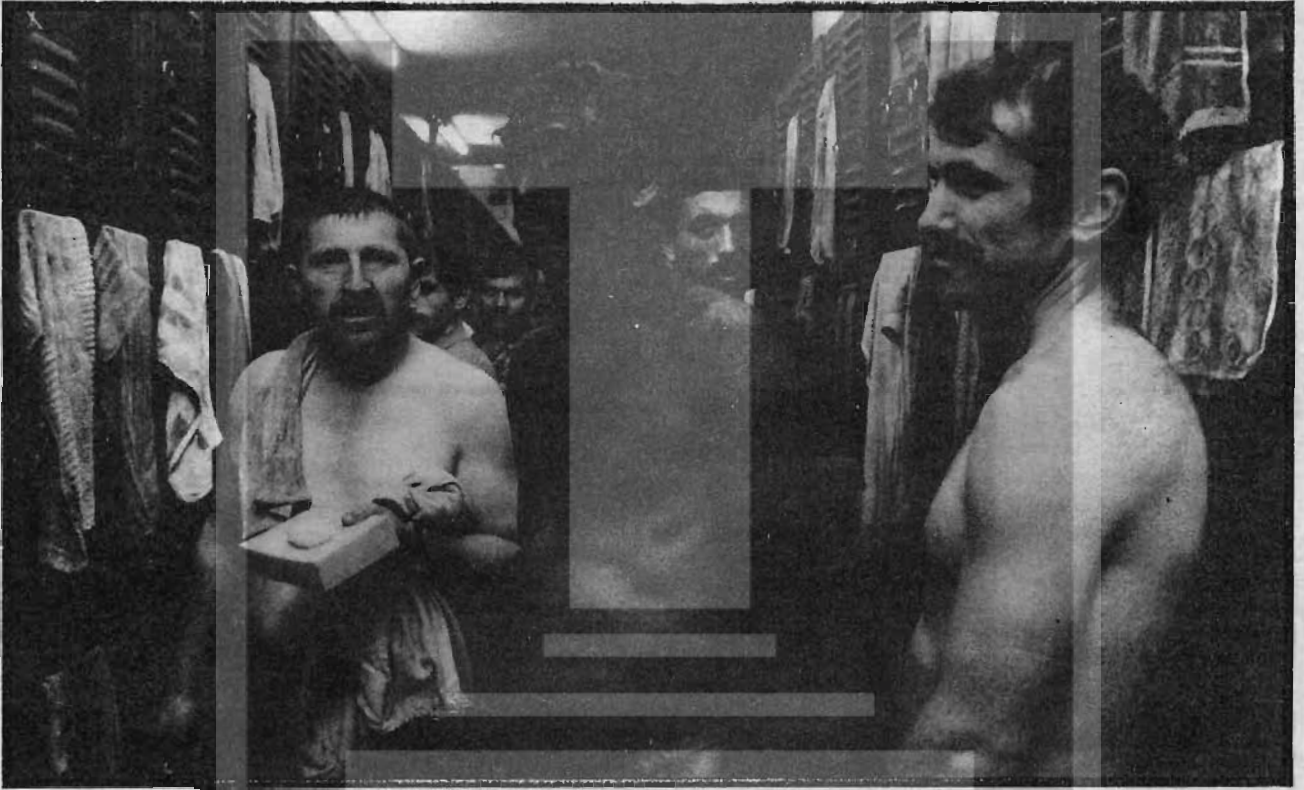
Paris Şartı'na, gazete haberlerine, kulak tikiyor, cezaevlerinde çürüyen yoldaşlarımızın haykırışlarını duymuyorsanız, hiç olmazsa sloganlarımızı çalanlara bakın: Bizden başka herkes insan hakları savunucusu demokrasi ve sivil toplum şampiyonu oldu, biz daha ne bekliyoruz? Marksizmin ve sosyalizmin geleceğini yoketmek, işte tam da bu değil mi?

MADENCİLER GREVİ

Zonguldak'ta 48 Bin Maden İşçisi Grevde ekmek ve gelecek savaşı veriyor. Hükümet ise ocakları kapatma tehditiyle insansız çözümler dayatıyor. Ocakları kapatmak çözüm değil, yüzbinlerce madenciyi ve ailesini açlığa terketmektir.

DEMOKRASİ İÇİN GREVCİLERLE DAYANIŞMAYA

Fotoğraf : İbrahim Akyürek

48

bin maden işçisinin grevi 30 Kasım cuma günü başladı. Türkiye işçi hareketinde çeşitli direnişleleriyle tanınan maden işçileri ilk kez toplu greve çıkmış bulunuyor. Grev, Cumhurbaşkanı Özal'ın da bir taraf olarak işçilerin karşısına dikilmesiyle birlikte değişik bir anlam kazandı. Aynı zamanda son yılların en büyük grevi olma özelliğini taşıyan eylem, daha başlamadan hükümetin ve cumhurbaşkanının kışkırtıcı tutumuyla gergin bir ortamda başladı.

GREV HANGİ KOŞULLARDA

YAPILIYOR?

Maden işçileri 350 bin ile 700 bin lira arasında ücret alıyorlar. Genel Maden-İş sendikası ücretlere ortalama yüzde 500 oranında zam istiyor. İlk bakışta büyük bir rakam gibi görünen bu istek gerçekte maden işçilerinin içinde bulunduğu zor koşulları bir parça hafifletebilecek. Bu oran gerçekleşirse işçi ücretleri 2-2,5 milyon lira olacak. Hükümet adına görüşmelere katılan KAMU-SEN ise ancak yüzde 60'lık bir zammı kabul ettirmek istiyor ki, bu da aylık 200-300 bin liralık bir artış anlamını taşıyor. İşçiler bu komik zam önerisi için "ölürüz de kabul etmeyiz" diyorlar.

Genel Maden-İş Sendikası'nın şu verileri madenci gerçeğini gözler önüne sermektedir: "TTK Genel müdürü'nün maaşı brüt 6 milyon

lira. Bir kazmacının maaşı 600 bin lira. Almanya'da çalışan bir maden işçisinin ortalama maaşı 4,5 milyon lira. Genel müdür düzeyindeki maaş 10 milyon lira. TTK'da bir yılda ortalama iş kazası 7 bin. İş kazası sonucu ölen işçi sayısı ortalama 35. Türkiye'de ortalama yaşam süresi 67 yıl, maden işçilerinin yaşam süresi ortalama 57 yıl. Maden işçisi ortalama 4 çocuklu ve aylık maaşı 500 bin lira. TTK'da bir ay çalışıp bir ay dinlenen işçi sayısı 16 bin."

İşçiler daha grev öncesinde aylarca önceden yöre esnafına borçlanmış durumdadılar. Yani yörede yaşayan her ailenin her insanın kaderi madencinin yaşamıyla iç içe geçmiş. 48 bin işçi aileleriyle birlikte en az 200 bin kişi ediyor. Grevle birlikte kapanan sadece maden ocakları olmayacak. Ocakları kapatmak, Zonguldak'ı ortadan kaldırmak demektir. Ocakları

kapatmaktan dem vuran Özal ve öteki hükümet ileri gelenleri Zonguldak'ı ölü şehir haline getirmeyi göze almak zorundalar. Grev Zonguldak'ta yaşamı durdurmakla kalmadı, ülke gündemini de değiştirdi.

Grevin çok öncesinde, Eylül'ü başında işçilerin avansı istemlerine olumsuz yanıt verilmesi ve işçilerin üç gün boyunca ocaklara inmeyerek bu tutumlu protesto etmeleri ile grevin ilk adımı atılmıştı. Sözleşme görüşmeleri KAMU-SEN'in tutumu nedeniyle kilitlenince grev kaçınılmaz hale geldi.

Grevle birlikte kamu işvereni lokavt ilan etti. TTK Genel müdürü gazetecilerin ocaklara girişini yasakladı. Kentte olağanüstü güvenlik önlemleri alınırken Emniyet Müdürlüğü'nün takviye kuvvet istediği öğrenildi. Alınan önlemler hükümetin soruna barışçı bir çözüm bulmaktan yana olmadığını gösteren örneklerdir. Kışkırtıcı açıklamaların son örneği de bakanların ve C.Başkanının açıklamalarıdır.

KÖMÜRÜN MALİYETİ YÜKSEK, YA İŞÇİNİN DEĞERİ ?

Hükümetin maden işçilerinin ücret zammı isteklerine karşı çıkışının en büyük gerekçelerinden biri, bölgede kömür üretiminin dünya standartlarının çok üstünde maliyetle üretildiği ve ocakların zaten zararına çalıştığı yönünde. Hükümet yetkilileri "ücret zammını kabul ederszek zarar iki katına çıkar, bu durumda ocakları kapatmak daha karlı olacak" görüşünü ileri sürüyorlar.

İşadamı İshak Alaton konuyla ilgili tartışmaya ilginç bir iddia ile katıldı. ALARKO Holding patronuna göre "madenleri kapatırsak önemli bir yükten kurtulmuş olacağız."

Özetle şu görüşleri söylüyor Alaton: "İşletmelerde yılda 2,7 milyon ton kömür üretiliyor ve bunun satışından 540 milyar geliyor. Bu tesislerin yıllık gideri 1 trilyon 260 milyar. İşçilerin hepsinin maaşına yüzde 100 zam yapalım ve evlerine gönderelim. Bunun maliyeti 450 milyar lira tutuyor. Kömür işletmelerini hemen kapatalım 1991 yılında doların ortalama yıllık kuru 3300 liradan 2,7 milyon ton kömür ithal edelim. Bu da 450 milyon dolar ediyor. İşçilere ödenen ücret ve kömür ithaline ödenen parayı topladığımızda, 900 milyar lira ediyor."

Bu rakamların doğru olup olmadığını bilmiyoruz. Zira TTKI yöneticileri suyor, hükümet ise İshak Alaton'un iddialarına benzer görüşler ileri sürüyor.

Ancak bu koşullarda ocaklarda 140 yıllık üretim teknolojisinde bir ilerleme kaydedilmemiş. Tam otuz yıldır madenlere yönelik tek kuruluşluk yatırım yapılmamış. Her grizu faciasının ardından gündeme gelip de çözilemeyen güvenlik sorunlarından, maden çıkarma tekniğinin modernleştirilmesine kadar bir çok konuda bugüne kadar tek adım atmayan ve uzmanların uyarılarına, çözüm önerilerine kulak tıkayan hükümetin ve

iş çevrelerinin, işçilerin ücretleri gündeme gelince "madenleri kapatmaktan" söz etmesi iyi niyetle ele alınabilir mi?

Kaldı ki İshak Alaton'un iddialarının tersine üretim miktarı 2,7 milyon ton değil. Yalnızca 1989'da 3 milyon 38 ton olmuş. 1991'de ise 4 milyon tona çıkacak. Uzmanlar havzanın rasyonel bazda çalışmaya başlamasıyla birlikte üretimin 10-12 milyon tona çıkacağı görüşünde birleşmektedirler. Gözünü bugünkü gerçeğe dikip, "işte ithal kömür daha ucuz" deme ucuzluğundan vazgeçip gerçekçi çözümler arandığında olanaklar daha iyi görülebilmektedir. Ayrıca yaklaşık 100 dolara üretilen Zonguldak taşkömürü yerine ithal kömüre ton başına 65 lira ödeniyor. Bu doğru ama aradaki 35 dolarlık farkın nedeni yeraltında çalışan işçiler değil. Onlar son derece acımasız koşullarda vahşice sömürülüyorlar. Bu farkın nedeni kötü yönetim, KİT'leri arpalık olarak gören, sorunların çözümünde insanı temel almayan ANAP zihniyetidir.

ZONGULDAK GREVİNDE İNSANI MERKEZE KOYMAYAN HİÇBİR ÇÖZÜM KABUL EDİLEMEZ

Ocakların verimsiz ve zararına çalıştığı iddiası, işçilerin ücret istemleriyle birlikte gündeme gelmiş bulunuyor. Burada öncelikle işçilere yönelik bir tehdit ve şantaj söz konusudur. Uluslararası standartlarla karşılaştırıldığında, üretim teknolojisindeki utanç verici gerilik de dahil olmak üzere insanlık dışı bir tablo ortaya çıkmaktadır. Örneğin 1986 yılında Belçika'da ton başına 71 dolara malolan kömürde işçiliğin payı yüzde 54'tür. Fransa'da 128 dolara malolan 1 ton kömür içindeki işçilik payı yüzde 60'tır. Aynı yıl Zonguldak'ta ise 64 dolarlık 1 tonda işçilik maliyeti yüzde 50'yi bile bulmamaktadır.

Bu gerçekleri ele almadan, yeraltı kömür madencilikinin dünya çapındaki özelliklerinden söz etmeden, Zonguldak işçilerinin isteklerine karşı demagogik savlar ileri sürmek,

inandırıcılıktan uzaktır. ANAP iktidarının savları konuyu saptırmaktan öte işe yaramamaktadır.

Ocakları kapatarak, ithal yoluyla sorunlara çözüm arayanlar, kendi kafalarına göre insanlar ithal etme şansına sahip değiller. Ocakların kapanması durumunda aileleriyle yüzbinleri bulan bu kadar insan ne olacaktır? Bu kadar insanı sokağa atmak öyle kolay da değildir. Zaten grev de insanı hiçe sayan zihniyete karşı yapılıyor.

Ocakların daha verimli işletilmesinden, emekçilerin insana yaraşır yaşama koşullarına kavuşmasına kadar bütün temel sorunlara çözüm, uzmanlar, çalışanlar ve onların sendikalarıyla birlikte aramak aklın ve mantığın gereğidir. Şu ana kadar madenler üzerine uzmanların önerdiği akılcı önerileri, emekçilerin çıkarları temelinde ve onların katılımıyla ele aldığımızda çözümü de yakalayabiliriz.

ZONGULDAK GREVİ ETRAFINDA OLUŞAN DEMOKRATİK MUTABAKAT

Grevin Zonguldak'ı doğrudan ilgilendirmesi nedeniyle ildeki bütün demokratik örgütler işçilere destek veriyorlar. Zonguldak'ta mühendis odalarından baroya, ticaret odasına dek, ne kadar meslek örgütü ve demokratik dernek varsa greve özel ilgi duyuyor ve sendikayla yakın işbirliği içine girmiş bulunuyor.

SHP, DYP, DSP gibi siyasi partilerin yöneticileri, parlamenterleri grev ziyaretlerini eksik etmiyorlar. Sosyalist Birlik Partisi adına Kurucular Kurulu üyesi dört milletvekilinin de içinde bulunduğu bir heyet grevçileri ziyaret ederek destek ve dayanışmalarını iletiler. TBKP Genel başkanı Nihat Sargın ile emektar komünistlerden Mehmet Bozışık ocaklara giderek grev gömleği giydiler ve grevin başarısı için destek olacakları sözünü verdiler. Türkiye'nin dört bir yanından Zonguldak'a gelen sendikacılar da eylemin başarıya ulaşabilmesi için yapılabilecekler üzerine kafa yoruyorlar.

Demokrasi isteyen bütün güçler Zonguldak grevi etrafında biraraya geliyorlar.

Ancak bu yapılanlar grevin başarıya ulaşmasına yetecek bir güç ortaya koymamaktadır. İşte bunun içindir ki grevçilerin işi çok zordur. Onlar, 12 Eylül'ün çok yönlü olarak zayıflattığı sendikaları aracılığıyla olağanüstü zor bir işin altında kalmaya çalışmaktadırlar. Türk-İş yönetimi ise grevin başarısı için etkin bir dayanışma kampanyası yürütmekten çok uzaktır.

Bu koşullarda grevin başarıya ulaşması demokrasi güçlerinin çok daha etkin dayanışmasına bağlıdır. Grevçilere maddi yardım kampanyaları örgütlemek, hükümete grevçilerin isteklerini kabul ettirme yönünde baskı yapmak, demokrasi güçlerinin eylemleriyle olanaklıdır. Zonguldak greviyle birlikte demokrasi sınavına girmiş bulunuyoruz.

Rejim tartışması için ÖZGÜR, DEMOKRATİK KATILIMCI BİR ORTAM YARATMAK ...

Hüseyin Çokır

Bu anayasa
değişmeli...
Özgür
demokratik
katılımcı bir
ortam
yaratılmalı...

**Sivil toplum oluşturulmalı
ve güçlendirilmeli...
Korku yenilmeli, korkuya
teslim olunmamalı...
Devlet küçültülmeli,
millet devlet için değil,
devlet millet için
vatandaş için olmalı...**

29-30 Kasım 1 Aralık'da Mülkiyeler Birliği İstanbul Şubesi ve Mülkiyeliler Vakfınca düzenlenen "Yönetimin Yeniden Yapılanması ve Demokratik Katılım Sempozyumu"nda üç gün boyunca bu görüşler, Cumhurbaşkanı, Başbakan, siyasi parti liderleri, yerel yöneticiler, aydınlar, bilim adamları, gazeteciler, sendikal ve mesleki örgütlerin yöneticileri ve sempozyuma katılan izleyiciler tarafından defalarca, defalarca tekrarlandı.

Tartışmalar, ağırlıklı olarak, Cumhurbaşkanının yetkilerinin azlığı çokluğu, başkanlık veya yarı başkanlık sistemi ikilemlerinde yoğunlaştı. Özellikle siyasi partilerin temsilcileri Özal'la polemige ağırlık verdiler. Özal'ın kendi yarattığı fiili duruma anayasal kılıf geçirerek kendini meşrulaştırmaya çalıştığını ileri sürdüler. DYP Genel Başkanı Süleyman Demirel yeni anayasa tekliflerinin mantığını anlatırken, SHP Genel Başkanı Erdal İnönü, insan haklarına dayalı anayasa çalışmaları

nının sürdüğünü belirtti. Sempozyumun üçüncü günü toplantılarına katılan RP Genel Başkanı Necmettin Erbakan ve DSP Genel Başkanı Bülent Ecevit Özal'ın belirlediği gündemde konuşmayacaklarını açıkladıktan sonra her konuda partilerinin görüşlerini açıkladılar.

Parti liderleri The Marmara Salonu'na taraftarlarıyla coşkulu bir şekilde girdiler, liderler toplantıdan mazeret belirtip ayrıldıklarının da taraftarlar da toplantıyı terk etti.

Tartışmalarda sivil toplum, yönetimin yeniden yapılanması, demokratik katılım kavramları sürekli kullanıldı, ancak bu kavramların içerikleri konusundaki

düşüncelere ya hiç değinilmedi ya da yüzeysel geçildi. Böyle olunca sempozyum tartışma ağırlığı, rejim tartışmasından çok anayasa tekniği tartışmasına ve siyasi polemige kaydı.

Toplantının bileşimi daha zenginleştirilebilirdi. Örneğin Marksistlerin olmaması bir eksikti. Ancak bu bileşimle bile böylesi bir sempozyumun yapılmış olması, yeni politik kültürün oluşması ve sorunların mutabakatlar sağlanarak çözümünü için önemli bir adım olarak değerlendirildi. Toplantı salonuna bir göz atıldığında, Türkiye'nin neden yeniden yapılanması gerektiğini görmek mümkündü. Türbanlılar, çember sakallılar, Adnan Hoca, üç gün boyunca

Mülkiyeliler Birliği İstanbul Şubesi'nin düzenlediği sempozyuma ara verildiğinde Özal, Kutlu ve Sargın ile yüzyüze gelemedi.

sempozyumu izleyen **Orhan Gencebay**, TBKP Genel Başkanı **Nihat Sargın**, Genel Sekreter **Haydar Kutlu**, daha önce aynı platformda görülmeye alışık olmadığımız gazeteciler, yazarlar, aydınlar

vb. ile TC'nin Cumhurbaşkanı, Başbakanı aynı salonda bulunuyorlardı. Gazeteci **Mehmet Barlas** panelist olarak yaptığı konuşmada bu durumun altını çizdi. "Komünist Partisi Başkan ve Genel Sekreteriyle TC'nin Cumhurbaşkanı, Başbakanı aynı ortamdayız, yeniden yapılanmanın neden gerekli olduğunu bu tablo gösteriyor. Fakat Adalet Bakanı neden hala 141-142 ve 163. maddeleri kaldırmak için teklif hazırlayıp parlamentoya getirmiyor. Başbakanın yerinden ben olsam böyle bir Bakanı hemen görevden alırdım" dedi. Bir başka açıdan bakıldığında Cumhuriyet tarihinde ilk kez rejim tartışması, böylesine geniş kesimlerce aynı ortamda gerçekleşiyordu. Aslında bu olağan bir şey ama, biz genellikle hep olgandır şeyler yaşadığımız için böylesi bir toplantının içeriği bir yana yapılması bile heyecan yarattı.

SOYUT DEVLET TARTIŞMASI

Devletin küçültülmesi, devletin bireyin hizmetinde olması gerektiği noktasından hareket edilerek mevcut devlet yapılanmasına karşı çıkılıyor. Ama Devlet tabusunu oluşturan unsurların tartışılmasından kaçınıyor. Devleti küçültmek daha çok devletin ekonomideki etkisini azaltma olarak ifade ediliyor. Bu işin bir yanı . Osmanlıdan bu yana gelen devletçilik anlayışı Cumhuriyetle birlikte özü pek değişmeksizin devam etmiştir. Cumhuriyetin dayandığı asker-sivil-bürokrat bileşeni günümüze kadar devletçi gelenegi sürdürmüştür. Felsefesi, kültürü ve mantığı Osmanlı mantığının bir anlamda devamıdır. Devlet denilince ordu aklı geliyor. Ordu yasalar üstünde, güçler üs-

tü bir güç olarak, politik, ekonomik, sosyal yaşamda aktif bir unsur olmuştur. Şimdi, sivil toplumu tartışırken, orduyu tartışmadan, onun yeniden yapılanması sorunlarını tartışmadan demokrasinin temellerini sağlamlaştırmak, devleti yeniden yapılandırmak mümkün müdür?

Bilinç altına yerleşmiş olan belli tabular var ki bunlar otosansür olarak devreye giriyor. Ordu, Kürt sorunu açıkta, hele hele kalabalık içinde tartışılmaz, fısıltı ile bile konuşulmaz. Sempozyumun konusu yeniden yapılanma olmasına karşın Kürt sorunu, ordunun politik rejimdeki yeri ve komünizm yaşağının varlığı konuları tartışılmadı.

Korkusuz toplum olmalıyız derken bile, bilinç altına yerleşmiş olan korku ile konuşuluyor. Kafalardaki korkular, tabular yıkılmadan özgür düşünmek, demokratik olmak olanaklı değildir. Sivil toplum sorunu da yalnızca toplumsal örgütlerin kurulması olarak anlaşılmamalı. Sivil toplum aynı zamanda bir yeni bir kültür, özgürleşmiş bir toplumdur.

Korkunun olduğu yerde özgürlük baskı altındadır. Rejim sorunu tartışılırken korku içinde ve çekinerek tartışılıyor. Oysa tartışma da kaçınılmaz olarak kendisini geliştirip dayatmıştır. Kimse bundan geri duramıyor. Rejim tartışması artık herkesin sorunu haline gelmiştir. Tartışmayı, korkusuz hale getirmek, soyutluktan çıkartmak için koşulların hazırlanması gerekiyor. Bunu yapacak olan iktidar ve parlamentodaki muhalefet partileridir. Ama tartışmanın derinleştirilmesinden ANAP, SHP, DYP'de kaçınıyorlar gibi görünüyor. Böyle olunca, yeniden yapılanma sorunu yalnızca bir anayasa değişikliği sorununa indirgeni-

yor. AĞIK toplantısı ve **Paris Şartı** imazalandıktan sonra Türkiye'de insan hakları, demokrasi sorunu tartışmasını bitirmek için rejim sorunu kaçınılmaz olarak enine boyuna tartışılıp sonuçlandırılmak durumunda. **Ye-**

nilik bir anlamda, Demokrasi, insan hakları, sivil toplum kavramlarını kullanma ile eş anlama gelmeye başlıyor.

MUTABAKAT AMA NASIL?

Yeniden yapılanmanın, demokratik katılım sorununun hiç bir partinin tek başına üstesinden gelebileceği bir iş olmadığına altını Özal dahil herkes çiziyor. Ulusal mutabakatın gerekliliği üstünde duruluyor. Ancak rejime ilişkin bütünsel görüşler olmadığı için mutabakat yalnızca "iyinyet temennisi" ni geçemiyor. Görüşsüzlük temelinde mutabakat olamayacağına göre herkesin birbirine mutabakat önerisinde bulunmasının da pek bir anlamı kalmıyor. Öncelikle Ulusal Mutabakatın bütün tarafları tartışma ortamında yer alabiliyorlar mı? İkincisi mutabakatın tarafları özgür mü? Üçüncüsü, mutabakat için demokratik bir ortam var mı? Hala 12 Eylül rejiminden çıkılmadığında herkes birleşiyor. Bu saptama ve söylem yetmiyor. 141-142 ve 163. maddeler dururken, devlet adamları, SHP, DYP ve ANAP liderleri Kürt kelimesini telaffuz etmekten bile hala çekinirken komünizm propagandası yaptığı için on yıldır hapis yatan gazeteciler, düşünce suçundan yüzlerce yıl hapis cezasına çaptırılanlar cezaevlerinde iken, üniversite başta olmak üzere toplumsal örgütler politika yapamazken... **demokratik bir ortamda tartışma nasıl sağlanacaktır?** Toplumun en dinamik üretken kesimleri tartışma dışı bırakıldığında katılımdan nasıl söz edilecektir. O halde ANAP, SHP, DYP'nin yeniden yapılanma konusunda yapacakları ilk iş, **başta 141,142 ve 163 olmak üzere**

GENEL KURMAY BAŞKANI ORGENERAL NECİP TORUMTAY'IN İSTİFASI

"İNANDIĞIM PRENSİPLER VE DEVLET ANLAYIŞIMLA ..."

Kontrgerilla, Cumhurbaşkanı'nın yetkileri, anayasa tartışması derken, Genel Kurmay Başkanı Necip Torumtay'ın istifası.

Türkiye'nin gündemi öylesine hızlı değişiyor ki, gündeme gelen olaylar ise öylesine sıradan şeyler olmanın ötesinde rejimin temelini oluşturan sorunlar tartışılıyor. AĞIK zirvesinden sonra, imzalanan Paris Şartı'na uygun olarak rejimin yeniden yapılandırılması tartışması sürüyor. Tam bu sırada Genel Kurmay Başkanı'nın istifası iç politik gündemin şimşeklerini ordu'nun üstüne çevirdi.

Basın ve politik yorumcular, istifanın mantıksal nedenlerini aramaya çalışıyor. Kimisi üç, kimisi beş,

kimisi on neden ileri sürüyor. İleri sürülen gerekçelerin hemen hepsi, güncel politik gelişmeler, ve Özal'ın yönetim anlayışına karşı geleneksel ordu-sivil- bürokratik mekanizmanın işleyişini bir kenara bırakarak, protokolü bozduğu ileri sürülüyor. Körfez Krizi sürecinde ordunun sürecin aktif rolünün ikinci plana itildiği biçiminde yorumlar ve gerekçeler ileri sürülüyor. İleri sürülen bütün bu gerekçeler, gerçeklerin birer parçasını oluşturmaya karşın hiç birisi istifanın asıl nedeni değildir. İstifa politik gerekçelere dayanan bir istifadır. Torumtay'ın istifa dilekçesinde belirttiler, "İnandığım prensipler ve devlet anlayışım ile hizmete devamı mümkün görmüyorum"

bütün yasakların kaldırılması, genel politik bir af çıkartılması, örgütlü bütün kesimlerin özgürce politika yapabilmesi, devletin basın yayın organlarından herkesin eşit biçimde yararlanmasının sağlanması için anlaşılacak hemen adım atılmalıdır. Bu adım mutabakatın dar biçimdeki ilk adımıdır ve bu adım gerçekten korkunun yenilerek, katılımın demokratik bir ortamda açık ve geniş bir biçimde sağlanmasının güvencesi olacaktır. Böylesi bir ortam sağlanmadan ve tartışma süreci yaşanmadan, **anayasayı halk yapsın, halkın oylarıyla cumhurbaşkanı seçilsin, sivil toplum oluşsun sözleri anlamsız kalmaktadır.**

MARKSİSTLER TARTIŞMANIN NERESİNDE?

Rejimin yeniden yapılanması boş bir tartışma değil, Türkiye'nin yıllarca boyunca biriktirdiği çözülmemiş sorunlar artık rejimi tıkadı. Bugünün dünyasında böylesi bir rejimle yer alabilmek mümkün değil. Bu tıkanıklığın aşılması zorunlu hale gelmiştir.

Türkiye marksistleri, her toplantıda her yazıda **güncel gelişmelere müdahale edemiyoruz, gündemi belirleyemiyoruz, bu mutlaka yapılmalı** dememize karşın hep gündemin çok gerilerinde kalıyoruz. Evet, bir çok so-

runumuz var TC gibi Marksistler de 70 yıldır bütün sorunlarını üst üste biriktirmişler. Bu sorunlar bir yanyıla dünya komünistlerinin sorunlarının Türkiye'deki yansımasıdır öte yandan uzun yıllar ağır baskılar altında çalışmanın getirdiği bir çok politik, psikolojik ve örgütsel sorun var. Bölünmüşlük başlı başına bir sorun. Yaşanmış sosyalizmin başarısızlığının moral değerlerde yarattığı tahribat içe kapanmayı getiriyor. Oysa kendi içine dönerek toparlanmak, birlik oluşturmaya çalışmak, teorik arayışı sürdürmek sürekli yeni sorun üretmeye yol açıyor.

Evet yaşanmış sosyalizmin başarısızlıkları, dogmatizmin en başta insan kişiliğinden, yaşamında yarattığı tahribatlar Türkiye marksistlerini de derinden etkiledi. Ama Türkiye marksistleri iktidarda değillerdi. Bizler barış, demokrasi, özgürlük için yıllarca mücadele ettik. Bizim uğruna yıllarca mücadele ettiğimiz bir çok değerler şimdi çok geniş kesimlerde savunuluyor. Bunda her solcunun, marksistin emeği ve çabası vardır.

Şimdi, Türkiye'nin yeniden yapılanması tartışılıyor, demokratik katılımın nasıl olması gerektiği üstünde duruluyor. Bu basit bir olay değildir. Eğer marksistler olarak bu süreçte alternatif görüşler üretemez, görüşlerimizi her platformda dile getirip, en geniş

kesimlerle taşıyamazsak, demokrasi mücadelesi veriyoruz sözü lafta kalır. Bugün gündeme müdahale etmek, rejimin yeniden yapılanmasında aktif tutum almakla mümkündür. Şu anda böylesi bir mücadele ruhundan yoksun olduğumuzu açık yüreklilikle söylemeliyiz. Hala bugünün marksistleri olmadık. Maksimizm ruhumuza işlemiş, hep geleceğin sorunlarıyla uğraşıyoruz.

Sosyalist Birlik Partisinin kuruluşuyla rejim tartışmasının yeniden güncelleşmesi aynı zaman denk düşüldü. Ancak **SBP** kurucular kurulu öyle görünüyor ki, parti kuruluncaya kadar gene teknik işlerle uğraşacak. oysa 24-25 Kasım Kurultayı'nın sonuç bildirgesindeki politik talepleri, politik bir makale olmaktan çıkartmamız gerekli. Parti'nin şimdiki insiyatifleri yarınki yerel örgütleri sonuç bildirgesindeki istemleri somut iradeyle aktif isteme dönüştürecek çalışmalara hemen girişmelidirler. yapmalı. İnsiyatifler, Anayasa ve rejim konuları kendi alanlarında yerel politik güçlerle, toplumsal örgütlerle birlikte tartışmaya başlanmalıdır. Özgür, demokratik katılımcı tartışmanın örnekleri verilebilir. Hep söyleyip yapamadığımız gündeme müdahaleyi en azından yerel düzeylerden başlatarak geliştirmek mümkün olabilir.

diyor. "devlet anlayışı" derken söz edilen TC. nin oluşmasındaki Ordu-Sivil- Bürokratik ittifakının bozulduğunu gösteriyor. İstifanın politik gerekçesi, devletin kuvvetler birliği ve ayrılığında ortaya çıkan denge ve ağırlık kaymasıdır. İstifanın gösterdiği bir başka şey , rejimin çözülüş sancısını yaşadığıdır. Çağa uymayan ve çözülen rejimin yeniden nasıl yapılacağı sorunu Mülkiyeliler Birliği ve Mülkiye Vakfı İstanbul şubelerinin düzenlediği toplantıda tartışıldı. Rejimin dünyanın bugünkü biçimlenişine uydurulması bir taktik olarak düşünülemez.

AGİK süreci ve dünyanın yeniden yapılanması sürecinde TC. nin geleneği çerçevesinde oluşmuş kuvvetler birliği ve ayrılığı yeniden yapılanmak zorundadır. Torumtay'ın istifasının altındaki asıl neden rejimin yeniden yapılanmasında kuvvetler dengesinin oluşumunda ordunun geleneksel yerinin artık koruyamayacağı açık biçimde görüldüğünden şimdilik ordunun bir politik tepkisinden başka birşey değildir.

AGİK anlaşması çerçevesinde ve yumuşama sürecinde militarizmin artık eskisi gibi rol oynamasının olanağı ortadan kalkıyor. Bütün darbelerin ardında ABD ve CIA'nın olduğunu belirten gazeteler, şimdi sivil darbe yapıyor ve istifanın nedeni budur saptamasını yaptılar. Şunun altını çizmek gerekli. Özal'ı yaratan 12 Eylül rejimidir ve bu rejim çözümleri sürecini yaşıyor. Çözülüşü sağlayan iç politik gelişmelerden çok uluslararası gelişmeler ve dünyanın yeniden yapılanması belirliyor. Özal'ın uzak görüşlülüğü veya "çağdaş"lığı, yenilenmeye açık birisi olduğu için veya ANAP'ın böyle bir parti olduğu düşünülemez. Fakat, ANAP ve Özal, toplumsal tabanları, oy potansiyelleri ile yürütmedeki durumları büyük bir çelişki göstermesine karşın, muhalefetin onları iktidardan indirecek politik altarnatifleri ve etkin bir toplumsal muhalefet örgütlemeye yolundaki istikrarsızlık, çağın gelişim dinamiğine uygun olarak esnek, gelenekleri aşan tutum alamamaları, muhalefeti konuşan ama sonuç alamayan bir konumda bırakıyor. Yeni şeyleri söyleyen hep Özal oluyor ve SHP, DYP ise Özal'ın söylediklerine karşı savunma konumundan tutum alır durumda kalıyorlar. ANAP'ı birleştiren bileşmeler dört köşesi çizilmiş bir ideoloji ve politikadan çok çıkarlar temelinde bir araya geliştir. Bu nedenle ANAP rüzgarın estiği yöne kolaylıkla dönüp manevra yapıyor. Bu işi en iyi kıvıran Özal sürekli gündemde kalıyor ve gündemi belirliyor. Böylesi politik ahlak geleneği olmayan Türkiye için Özal'ın ve ANAP'ın yaptıklarına önce tepkisel yaklaşıyor. Muhalefet tepki muhalefeti olmanın ötesine geçemiyor. Birsüre sonra herkes "alıyor".

Genel Kurmay Başkanı'nın istifasının altındaki politik neden ve rejim tartışması daha açık biçimde yapılmalı. Rejimin yeniden yapılanmasında ordunun kuvvetler üstü kuvvet misyonu , politik yaşamdaki yeri, devleti koruyan ve iç düşman teorisinden güç alarak politik rejime müdahale edebilmesine olanak sağlamış bütün yetkiler elinden alınmalı. Ve ordu, devlet yapılanması içinde hükümetin bir organı haline getirilmelidir.

MERKEZ YÜRÜTME KURULU TOPLANTISINDAN SONRA YAPTIĞI BASIN AÇIKLAMASINDA TBKP GENEL BAŞKANI

NIHAT SARGIN :

**"Türkiye Körfez'de
olası bir savaşa
hiçbir şekilde
katılmamalı ve rejim
bunalımını aşmak
için bir an önce
genel seçimlere
gitmelidir."**

Genelkurmay Başkanı Necip Torumtay'ın, yürürlükteki devlet anlayışını protesto ederek görevinden istifa etmesiyle yeni bir politik durum oluşmuştur. Körfez Krizi'nin başlamasından bu yana Dışişleri Bakanlığı'nın, ardından Savunma Bakanlığı'nın ve son olarak da Genelkurmay Başkanı'nın, Cumhurbaşkanlığı Özal'ın bu konudaki politikasını onaylamayarak istifa etmeleri, rejim bunalımının derinliğinin göstergeleridir.

Türkiye bu bunalımlı ve gergin durumdan bir an önce kurtulmalıdır.

Bunun için birinci olarak, Türkiye Körfez'deki olası bir savaşa hiçbir şekilde katılmamalı, topraklarındaki Amerikan üslerinin savaş için kullanılmasına hiçbir şekilde izin vermemelidir. Genelkurmay çevreleri, SEİLA Anlaşması'nın böyle bir kullanıma olanak vermediğini açıklamış bulunuyor.

İkinci olarak, parlamento sorunlara sahip çıkmalı, ülke geleceğini ilgilendiren yaşamsal konuların Çankaya koridorlarında kararlaştırılmasına son verilmeli, kamuoyu geniş şekilde aydınlatılmalıdır.

Üçüncü olarak, duruma halkın doğrudan müdahale edebilmesi için en kısa sürede genel seçimlere gidilmelidir. Oluşacak yeni parlamento aynı zamanda kurucu meclis işlevini üstlenmeli, toplumdaki en genel sivil mutabakatı yansıtacak demokratik bir anayasayı ortaya çıkarmalıdır.

Son gelişmeler bir kere daha Turgut Özal'ın gerçekleştirmeye çalıştığı tek adam yönetiminin ülkemizin ve günümüzün gerçeklerine denk düşmediğini göstermiştir. Gerek Cumhurbaşkanı'nın, gerekse ANAP hükümetinin bu gerçekleri dikkate alarak, sivil ve demokratik bir çözümün yolunu açmaları zorunlu hale gelmiştir.

Sivil demokrasi güçlerine şimdi büyük bir sorumluluk düşüyor. Ülkemizin savaşa karışmasını önlemek, bir an önce yasakların kalktığı demokratik koşullarda seçimlerin yenilenmesini sağlamak ve çoğulcu, katılımcı bir demokrasi anlayışında birleşmek için daha aktif olmalıyız.

24-25 KASIM 1990 ANKARA

KURULUŞA DOĞRU ...

24 -25 Kasım günlerinde Ankara'da Şato Yazar Salonu'nda toplanan Kuruluş Kurultayı ile siyasal yaşama yepyeni bir parti daha katıldı: **Sosyalist Birlik Partisi.**

Türkiye'nin değişik il ve ilçeleriyle F.Almanya ve Fransa'dan katılan yaklaşık 600 delege ile toplanan kurultay, divan başkanlığının oluşmasıyla çalışmalarına başladı. Nedim Tarhan'ın başkan olduğu divanda Yüksel Selek, Akın Birdal, İçel milletvekili Ekin Dikmen, ve Birsan Özkan (Avukat-Çanakale) görev aldı.

Kurultayı SHP milletvekilleri Orhan Veli Yıldırım, Tayfur Ün, İHD Genel Başkanı Nevzat Helvacı, eski Tabii Senatör Suphi Kara-

man, NÜSHED Genel Sekreteri Doç. Dr. Özen Aşut, Pen Kulübü 2.Başkanı Şükran Kurdakul, Petrol-İş Sendikası Genel Başkanı Münir Ceylan, Dr. Haldun Özen, Metin Çulhaoğlu, Feyzullah Ertuğrul, İsmet Solak, Prof. Yakup Kepenek ile birlikte çok sayıda konuk izledi. Kurultaya delege olarak katılmalarına rağmen divan tarafından isimleri anons edilen TBKP Gn.Bşk. Nihat Sargın, Gn.Sek. Haydar Kutlu, Prof.Sadun Aren, Yazar Aziz Nesin, Halit Çelenk, eski senatörlerimizden Fatma Hikmet İşmen, Sıdika Su, Mina Urgan, TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz katılanların coşkulu alkışıyla karşılandı.

Kurultay'da ilk sözü, Yürütme Kurulu Çalışma Raporu'nu oku-

mak üzere Ankara Milletvekili Kamil Ateşoğulları aldı.

Kurultay'da daha sonra bildiri, seçim ve isim komisyonlarında görev alacakların isimleri belirlendi. Program ve tüzük komisyonlarında çalışmalara devam etmek isteyen eski üyelere yerel girişimlerden yedişer isim daha eklendi.

PROGRAM VE TÜZÜK KOMİSYONLARI ADINA AÇIKLAMA

Program Komisyonu'nun Kurultay'da tartışılmak üzere hazırlandığı taslağı tanıtmak üzere söz alan komisyon sözcüsü Yusuf Işık, Ağustos ayı başında çalışmalara başladıklarını, 20'den fazla toplantı yapıldığını, bütün öneri

ve görüşlerden yararlanmaya çalıştıklarını, bu amaçla hazırlanan soru formuna aldıkları yanıtlar içinde 60 kadarcının ayrıntılı olduğunu belirtti. Dünyada büyük bir kriz yaşandığını ve bu krizin en başta sosyalizmi etkilediğini vurgulayan Yusuf Işık, yeni bir sosyalizm tasarımı ortaya koymak için olgulardan yola çıktıklarını, gerçeği önyargısız ortaya koymaya çalıştıklarını sözlerine ekledi.

Yusuf Işık sözlerine devamla, Program taslağında, bu partinin nasıl bir parti olacağı, neden sosyal demokrasiden ve geleneksel komünist partilerinden farklı olduğu üzerinde durulduğunu, çoğulculuğun bu partinin ve sosyalizmin ana ilkelerinden biri olduğunu vurguladı.

Tüzük Komisyonu adına sözcük Suleyman Bulut, çalışmaya, tüm farklılıkları yansıtacak, tartışmaya olanak sağlayacak bir yöntem üzerinde durulduğunu, başlıklarını ve farklı görüşler arasında mutabakatlar aradıklarını belirtti. Suleyman Bulut, Program Komisyonu'nun giriş ve gerekçe bölümleri üzerindeki tartışmaları geç bitirdiğini, Tüzük komisyonu olarak bu bölümlere dayanarak yapmaya çalıştıkları uyumlaştırmanın, Program komisyonunca kabul görmediğini, aradaki tartışmanın uzamasının Tüzük tasarısını geciktirdiğini vurguladı.

HALİL BERKTAY : "BU PROGRAMLA TÜRKİYE'NİN FİKRİ GÜNDEMİNİ BELİRLEMeye YENİDEN ADAYLIĞIMIZI KOYUYORUZ"

Komisyon sözcülerinin açıklamalarının ardından program ve tüzük üzerindeki tartışmalara geçildi. İlk sözcük konuşmacı Halil Berktaş oldu. Konuşmasına 1,5 yıl önce yapılan bir başka sosyalist parti kongresinde yaptığı konuşmayı hatırlatarak başlayan Halil Berktaş, şöyle dedi: "O zaman sözkonusu partinin kurul-tayında sözaldığımda şunu söylemiştim: 'Ben burada bugün ezilmek, horlanmak, tekmelenmek istenen bir muhalefet grubunun mensubu olarak konuşuyorum. Son defa bu sıfatla konuşuyorum, bir daha konuş-tuğumda Türkiye'nin büyük, birleşik sosyalist partisinin mensubu olarak konuşacağım'

demiştim. Karşınıza bu sözümü tutmuş olarak çıkmış bulunuyorum."

Halil Berktaş konuşmasını şöyle sürdürdü: "Ben buraya, bir marksist olarak, bir sosyalist olarak kendi geçmişimle, bir komünist aile içinde doğduğum zamandan başlayıp, stalinist teori ve uygulamalar çerçevesinde ve stalinizmin maoist varyantı çerçevesinde geçirdiğim yılları da kapsayan bütün bir geçmişimle hem boğuşarak, hem sevişerek buraya geldim. Buradaki bütün arkadaşlarımda da kendi açılarından, kendi başlıkları yerden, kendi özel geçmişleriyle hem boğuşarak, hem sevişerek buraya geldiklerini düşünüyorum. Elimizde bunun somut örnekleri vardır. Buraya gelmek için yapılan fedakarlıkların, bu Türkiye sosyalistlerinin birleşik, büyük yeni partisini yaratmak için yapılmış fedakarlıkların, somut örnekleri vardır. TSİP'li arkadaşların kendi partilerini feshetmeleri kararları vardır. Çok yakın geçmişte TBKP'li arkadaşların birlik partisine bütün varlıklarıyla katıldıklarını ve Türkiye'nin birleşik, sosyalist partisi olarak kayıtsız şartsız bu partiyi gördüklerini açıklamaları kararı vardır. SHP'den ayrılmış milletvekilleri arkadaşların, son tahlilde, gene geride bıraktığımız çağın eskimiş devletçi güçlerinden olan sosyal demokrasiyle boğuşa boğuşa, SHP içinde muhalefet yapı yapı bu

raya gelmişliği vardır. Bağımsız aydınların sosyalizm adına bunca hayal kırıklığını ve acıyı yaşadktan sonra bir kere daha çoğulcu, taze yeni bir parti projesini deneme özlemi vardır.

Ancak kendi özel geçmişlerimizle, sadece ve sadece kendi özel geçmişlerimizle boğuşmak, sevişmek, hesaplaşmak ve muhasebe yapmak yetmiyor. Aynı zamanda bir bütün olarak hepimizin paylaştığı sosyalist, marksist geçmişleriyle bir muhasebesini yapmak ve ortaya koymak gerekiyor. Önünüzdeki program bu kararlılığın, bu ihtiyacın somut ifadesidir. Böyle bir program olmadan, geçmişin marksist, sosyalist tecrübesinin böyle bir muhasebesini yapan bir program olmadan sizin önünüze gelemeyiz, gelemeyiz. Halkın önüne çıkamazdık, çıkamayız.

Günümüzde dünyadaki muazzam değişiklik, programda yer alan ifadesiyle öncelikle bugüne kadar varolan sosyalizm alanındaki muazzam değişikliklerle kendi kendini belli etmiş bulunuyor. Bu bizim önümüzde objektif bir gerçeklik olarak durmaktadır."

Konuşmasında sosyalizmdeki değişiklikler üzerinde duran Halil Berktaş, 1960'dan bu yana sosyalistlerin geçirdiği evrime dikkat çekti. 1960'larda Türkiye sosyalistlerinin henüz taze ve yeni bir güç olarak kuvvet topladığını, ardından herkesin sorumluluk ta-

HAYDAR KUTLU:
"Şimdi artık el-birliğiyle çağdaş, yeni emeğin ve düşünce-nin özgürlüğü partisini amasız, fakatsız kurmak zorundayız."

HÜSEYİN ERGÜN:
"Marksistler çok daha iyi ve düzeyli bir programı hakediyor"

şıldığı çeşitli programlar, teoriler, uygulamalar ve pratikler nedeniyle güç kaybına uğranıldığını, özellikle marksist solun küçüldüğünü ve başarısızlığa uğradığını vurguladı.

Halil Berktaş şöyle konuştu: "Solun Türkiye'nin gündemini belirleme kapasitesine sadece ve sadece bir emekçi hareketinin, bir yığın hareketinin varlığına özellikle bağlamak yanlış-tır. 1960'ların başında çok sayıda aydın YÖN Bildirgesi'ni imzaladığı zaman Türkiye'de bir emekçi hareketi, bir kitle hareketi maddi bir güç olarak henüz mevcut değildi. Ama o YÖN Bildirgesi'ni imzalayan kişiler, Türkiye'nin aydınlarının çok büyük bir çoğunluğunu kapsıyordu. Aydınlar esas olarak solun aydınlarıydı, ilericiğin aydınlarıydı, sosyalizmin aydınlarıydı." Bu özelliğin o dönemde Türkiye'nin gündemini belirlediğini belirten Berktaş, bugün Türkiye toplumunun karşısında geldiğimiz nokta itibarıyla bu aydın potansiyelinden yoksun kaldığını, partinin bu programla yeniden

Türkiye'nin fikri gündemini belirlemeye aday olduğunu vurguladı. Berktaş, "Henüz çok büyük bir emekçi yığın hareketi yaratamamak bile bunu yaratamadığımız koşullarda dahi, fikri insiyatifi tekrar ele geçirmeye, marksist yöntemi kullanarak, marksizmi, sosyalizmi yeniden tanımlayarak bunu yapabileceğimizi göstererek, Türkiye'nin gündemini yeniden belirlemeye adaylığımızı koyuyoruz." dedi.

HAYDAR KUTLU: - "BİR GELECEK İÇİN GEÇMİŞİ KAPATMAK İSTİYORUZ"

Halil Berktaş'dan sonra sözü alan TBKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu, "Bir gelecek için geçmiş-i kapatmak istiyoruz" dedi. "Her birimiz bir şeyleri bırakarak geliyoruz" diyerek sözlerini sürdüren Kutlu, programın her şey olmadığını, programı tamamlayanın eylem olduğunu, bu partinin bir düşünce ve eylem partisi, durumu değiştiren gelişmeye müdahale eden bir parti olması gerektiğini

, varlığı kendinden menkul partiler döneminin bittiğini vurguladı.

İnsan Hakları, Kürt sorunu, din sorunu, milli aile gibi sorunların hepsinin rejim sorunuyla bağlı olduğunu, cumhuriyetin yeni, sivil bir mutabakat temelinde yenilenmesi ihtiyacını ifade etti. Asıl sorunun merkez partileri olmaktan kurtulmak olduğunu belirten Kutlu, Türkiye'de varolan partilerin merkez partileri olduğunu altını çizdi. Kutlu, 12 Eylül'ün tasfiye edilemediğini belirttikten sonra "yeni parti bu tasfiyeye talip olmalı" dedi. Haydar Kutlu konuşmasını "Şimdi artık elbirliğiyle çağdaş, yeni emeğin ve düşüncenin özgürlüğü partisini amasız, fakatsız kurmak zorundayız." sözleriyle tamamladı.

(Haydar Kutlu'nun konuşmasının tam metnini bu sayımızda yayınlıyoruz)

AHMET KAÇMAZ: "PROGRAM TASLAĞI TARTIŞILAMADI"

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Başkanı Ahmet Kaçmaz ise sözlerine konuşmacıların alkışlanması alışkanlığının terkedilmesi gerektiğini belirterek başladı. Programın yeterince tartışılmadığını, kendisinin eline bile kurultay sabahı geçtiğini ifade ederek, kurultayın bu programı kabul etmemesini istedi. Kaçmaz, Program taslağının uzun olduğunu ve kim ne derse desin tepede, bir kurul tarafından hazırlanmış olduğunu bu nedenle kuruluş başvurusunun bu programla yapılmamasını, başvuru için kısa bir metnin yeniden yazılmasının yararlı olacağını sözlerine ekledi.

HÜSEYİN ERGÜN: DAHA İYİ BİR PROGRAMA İHTİYAÇ VAR

Program taslağı üzerindeki tartışmalarda sözü alan bir diğer konuşmacı da Mülkiyeliler Birliği İstanbul Şube Başkanı Hüseyin Ergün oldu. Bu programın çok daha iyi yazılabileceğine işaret eden ve bu nedenle içine sindiremediğini belirterek söze başlayan Hüseyin Ergün, programda Türkiye'nin sosyal ekonomik yapısına ilişkin bir bölümün bulunmayışının ciddi bir eksiklik olduğunu vurguladı.

AZİZ NESİN : "Marksizm ölmedi ki mirası olsun"

AHMET KAÇMAZ :
"Bu taslak tabanda
değil tepede
yazıldı."

AZİZ NESİN : "PROGRAM YERİNE İZLENCE"

Kurultayın ikinci günü sözalan Aziz Nesin ise eleştirilerine Programın giriş bölümünden başladı. Giriş bölümünün oldukça uzun ve daha çok makaleyi andırdığını belirten Nesin, cümlelerin uzun ve anlaşılabilir olmadığını, dilinin değişmesi gerektiğini belirtti. Program sözcüğü yerine izlenmenin tercih edilmesi gerektiğini söyleyen Nesin, yapılacak değişikliklerin kuruluşu geciktirmemesini istedi. Aziz Nesin, partinin iktidar ve sosyalizm hedefinin programda net biçimde ifade edilmesi gerektiğine işaret ettiği konuşmasını, program taslağını madde madde okuyarak ve eleştirilerini belirterek sürdürdü.

Aziz Nesin, marksizmin mirasından söz edilemeyeceğini, zira ölen bir şeyin mirasının söz konusu olabileceğini, oysa marksizmin

ölmediğini vurguladı. Aziz Nesin ayrıca, Türkiye'de ne kadar ilerici gelişme ve değişim varsa bunun sol güçlerin mücadelesi sonucu kazanıldığının altını çizdi.

YENİ PARTİYE YENİ İSİM SOSYALİST BİRLİK PARTİSİ

Program ve tüzük üzerine tartışmaların tamamlanması ardından partinin yeni isminin belirlenmesine geçildi. Komisyonun tasnisleri sonucu 152 isim önerisinden ikinci turda en çok oyu alan 7 öneri kurultay delegelerinin oyuna sunuldu. Bu isimlerden de en fazla oyu alan, Sosyalist Birlik Partisi ve Çağdaş Demokrasi Partisi bu kez delegelerin açık oyuna sunuldu. Yeni partinin ismi oy çokluğuyla ve delegelerin alkışlarıyla **SOSYALİST BİRLİK PARTİSİ** olarak belirlendi.

PROGRAM ÜZERİNE KARAR

Daha sonra 205 imzalı program için önerge verildi. Önerge sahipleri, programın bir mutabakat programı olduğunu yerel insiyatiflerde yeterince tartışmadığını ve bu mutabakatı tam yansıtmadığını, herkesin görüşlerinin tam karşılığının bulunmadığını bu nedenle programın kabul edilmeyerek, İçişleri Bakanlığı'na verilecek bir program olarak benimsenmesini önerdiler. Önerge lihinde ve aleyhinde konuşmalar yapıldı. lehte konuşma yapanlar, Programın çok ayrıntıya girdiği ve makale gibi olduğu, Türkiye'ye ilişkin, ekonomik, sosyal politikaların yetersiz olduğunu bu nedenle bu programın bu biçimiyle kabul edilemeyeceği o nedenle de İçişleri Bakanlığına verilecek bir program olması gerektiğini belirttiler. Başvuru yapıldıktan altı ay sonra, program için bir kurultay yapılmasını, ve altı ay boyunca da yerel insiyatiflerde program tartışmasının devam etmesi gerektiği görüşünü savundular. Aleyhte konuşma yapanlar, önerge çerçevesinde hareket edildiğinde bu partinin kurulmaması anlamına geleceğini, programını kendisi benimsemeyen partinin kurulmuş olamayacağını belirttiler. Programın mutabakatlar programı olduğunu belirten konuşmacılar, programda bir çok eksikliğin olduğunu, ve makeleye varan yaklaşımların bulunduğunu, çünkü mutabakat temelinde olan programın başka türlü olamayacağını çünkü mutabakata varılması için bir çok noktanın detaylandırılması gerektiğini belirttiler. Parti çoğulcu olaksa bu mutabakatlarla yürümele olmaktadır. Şu anda mutabakatların sağlandığı belge programdır ve partinin mutabakat sağlanan noktalarını göstermektedir. Süreci içinde mutabakatların daha netleşmesiyle bir çok noktanın daha özlü ifade edilebileceği belirtildikten sonra. Ama bu partiyi kurmayalım, anlamına gelecek, bu programa sahip çıkmamak veya altı ay tartışarak yeni bir program hazırlama düşüncesinin, partiyi içe döndürme tehlikesi taşıdığı belirtildi.

Yapılan oylama sonucunda program ve tüzük benimsendi. 134 kişilik kurullular kurulunun kabul edilmesi için yapılan oylama oy birliği ile kabul edildi.

TBKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu'nun Kurultay'da Yaptığı Konuşma

ÖZGÜRLÜĞÜN DÜŞÜNCE VE EYLEMİN PARTİSİ

Sevgili Arkadaşlar, Farklı örgütlenmelerden, yada örgütsüz, farklı deneylerden gelmiş insanlar olarak yeni bir gelecek yaratabilmek umudu ile biraradayız. Kuskusuz kafamızda pek çok soru var: çoğunluğumuz markizinden geliyor. Marksizmin, sosyalizmin bugünü ve geleceği, kuracağımız partinin nasıl bir parti olacağı, bu partide ilişkilerimizin uyumlu olup olmayacağı ve nihayet kuracağımız partinin başarıları olup olmayacağı gibi. Bunlar gerekli ve kaçınılmaz sorulardır.

Yaşadığımız dünya koşulları içinde kaygılar, kuşku taşıtmaktan daha doğal bir şey olamaz. Dünyamız köklü biçimde değişiyor, yepyeni gelişme süreçleri ortaya çıkıyor. Çünkü düşünce kalıplarını ve ulkunu aşan devrimsel bir değişimle karşı karşıyayız. Bu durumda kafalarımızda kaygıların ve soruların olmaması asıl kaygı verici olmalıdır.

Ne var ki önemli olan soruların olması değil soruyu zamanında ve doğru biçimde sormaktır. Doğruyu bulmanın önkoşulu soruyu doğru sormaktır.

Dünya iyiye mi kötüye mi gidiyor?

Bu soru yanlış sorulmuş bir sorudur.

Birliğimiz başarılı olacak mı?

Bu yanlış değil ama zamanı yanlış seçilmiş bir sorudur. Yanlıştır çünkü eğer sorulacaksa önceden sorulmalıydı.

Şimdi birliğin gerçek ve somut sorunlarıyla karşı karşıyayız. Bu çok doğal. Hiç bir birlik tereyağından kıl çeker gibi gelişmemiştir. Hele bizim gibi bir ülkede birleşmeden çok ayrılma, bölünme deneylerinden söz edebiliriz. Kabul edelim ki, bu konuda çok deneyimliyiz.

Ortada kesin olan bir şey var: Birlik süreci biraz karşılıklı olarak hepimizin yanlışları ve biraz da koşullar nedeniyle gereğinden fazla uzadı. Nevar ki, birlik isteği hala canlı. Öyleyse hiç birimizin birlik is-

teğini tartışma konusu yapmaya hakkı yoktur. Birlik gerçekleştirmek zorundadır.

Önemli olan bu da değil. Bu birliğe ve birlikten doğacak partiye herkes birşeyler veriyor. Düne kadar hiç bir partiye katılmış olanlar bir bakıma çünkü bağımsızlıklarından vazgeçiyor.

Bu birlik gerçekleştirecektir. Önemli olan bu değil; önemli olan birlikten geleceğin partisinin doğmasıdır. Bu ise kolay değildir. Daha arayışlar içine olacağız, bir geçiş dönemi yaşayacağız.

Ama çok daha önce birliğe evet diyerek

bu arayışı birlik yapmaya kafamızdaki sorulara birlikte yanıt bulmaya evet demiş olduk. Başka bir yol yoktur.

Şimdi asıl önemli olana geliyorum.

Bir dernek değil bir parti kuruyoruz. Parti bir amaç, bir iddia üzerine kurulur. Hiç bir iddiası olmayan, "deneyelim bakalım tutacak mı" türünden yaklaşımlarla bir parti kurulamaz. Bu tür yaklaşımlar, sahibine de birliğe de zarar verir.

Bir iddiamız var mıdır? Varsa nedir?

Evet, bir iddiamız vardır ve olmalıdır da.

Şimdiden bulduğumuz bir şey var: Partimiz çoğulcu, çok sesli ve mutabakatlarla yürüyen bir parti olmalıdır.

Mutabakat yada konsensus. İşte bu çok önemli. Ancak dikkatinizi çekmek isterim bu sözcüğü kolay kullanıyoruz ama uygulanması bu denli kolay olmuyor. Çünkü hala mutabakatı görüş birliği olarak anlıyoruz ve her yeni durumda mutabakatların yeniden kurulması gerektiğine dikkat vermiyoruz.

Mutabakat farklı görüş ve farklı politikaların ortak amaç ve ortak bir yöntemde birleşmesidir.

Cumhuriyetin dayandığı mutabakatı yenilemek gerekiyor. Başka deyişle rejimin, devletin demokratik yenilenmesi yeniden yapılandırılması zorunludur. Ancak bu göreve talip bir parti işlevli bir parti olabilir.

Bu görevi merkez partileri yapamaz. Bugün varolan parlamento içi partilerin hepsi programlarında ne yazarsa yazsın merkez partileridir. Öyledirler çünkü, hedefleri varolan devlette siyasal erki elde etme perspektifi dışında başka bir perspektife sahip değiller. Bu nedenle radikal dönüşümleri gerçekleştirmeye potansiyelinden yoksundurlar.

Türkiye bugün 12 Eylül rejiminin tasfiye edememesinin sancısını yaşıyor. Kurulacak partimiz 12 Eylül rejiminin her alanda tasfiyesinde iddiası olan bir parti olmak zorundadır.

12 Eylül rejimi ile birlikte yaşamak istemiyoruz. Türkiye; bryandan çağa damgasını basan AGİK zirvesinin kararlarına imza atacak aynı zamanda 12 Eylülü çürümüş bir ceset gibi boynunda taşıyacak. Bu olamaz.

İşkenceler, idamlar, faili meçhul politik cinayetler üzerine, bunlara sünger çekerek temiz, aydınlık bir gelecekte söz etmek ne mümkün nede inandırıcıdır. 12 Eylül mahkemelerinde insanlar hukuk dışı koşullarda yargılandılar. 12 Eylülcüler ise hukuka uygun koşullarda hesap versinler. Cezaevleri boşaltılmalıdır.

Partimiz, Türkiye'de düşünce, inanç ve örgütlenme özgürlüğü önündeki engellerin kaldırılmasında aktif rol oynayan bir kimliğini bugünden kazanmalıdır.

(Bunlar, bugünkü Türkiye gibi bir ülkede bir parti için azımsanacak iddialar mıdır? Hiç sanmıyorum.

Böyle bir parti, ancak böyle bir parti gelecek iddiasında bulunduğu zaman inandırıcı olabilir.) Ancak böyle bir parti özgürlüğün, düşünce ve eylemin partisi olabilir.

Topluma pogramı, politikası ve bugünkü pratiği ile daha iyi, aydınlık bir gelecek vadeden, iddialı bir parti umutsuzluklar ve yenilgi psikolojileri üzerine karşılamaz. Biz eski tür ajitasyona dayalı baş umut şırıngalarına elbette artık iltifat etmiyoruz ve etmemeliyiz. Bu nedenle bugünden, bugünü kazanmaktan bugünkü pratikten söz ediyoruz. Ancak bugünü kazanabilenlerin gelecek iddiaları inandırıcı olabilir.

Bu nedenle dünyaya ve ülkemize nasıl baktığımız önemlidir.

Her yandan, komünizm, marksizm, sosyalizm öldü sesleri yükseliyor. Kabul etmeliyiz ki bu sesler etkisiz kalmıyor.

Bu salvo ateşi karşısında iki yanlış tutuma dikkat çekmek istiyorum: Birincisi eski sırça köşkümüze sığınmak ve gözlerimizi, kulaklarımızı kapamak, dünyamızdaki derin değişiklikleri görmemek, eski şablonları yinlemek. Diğer ise ciddi bir eleştiri süzgecinden geçirmeden marksizmi bir yana atmak, geçmişti topyekün reddetmek. Kanımca her ikisi de kolaycı ve tepkisel pozisyonlardır.

Oysa çağımız tepkiler değil akıl ve sağduyu çağıdır. Ve geçmişteki en önemli yanlışımız ayaklarımız üzerinde bir baş taşıdığımızı unutmaktır.

Öyleyse geleceğin partisini inşa etme iddiasında olan bizler şu soruya apaçık yanıt vermeliyiz?

Ayaklarımız üzerinde durmaya gücümüz var mı ve buna cesaret edecek miyiz?

Bu soruya yalnız aklımızla değil yüreğimizle de yanıt vermeliyiz.

Evet, kaçamaksız kabul etmeliyiz ki bir model olarak bilinen sosyalizm iflas etmiştir. Artık dünya sosyalist sistemi yoktur. Dün hala geçerli sandığımız bir çok tezimiz de artık geçerli değildir.

Nevar ki bu tablo gerçeğin yalnız bir yüzü ve gö-

rünümüdür. Bu tablo ne yenildiğimizi nede dünyamızdaki derin değişimleri açıklamaya yeter.

Yalnız açık bir gerçek vardır. Yenilip yenilmediğimiz, kendimizi, marksistler olarak yenileyip yenilemeyeceğimize bağlıdır.

AGİK Zirvesi ile Soğuk Savaş bir daha geri dönmek üzere kapanıyor. İnsan hakları demokrasi, hukuk devleti ve barışa dayalı yeni bir dönem başlamıştır. Aslında başlayan yeni bir aydınlanma çağıdır.

Geleceğe umutla bakmak için bundan daha geçerli ne olabilir. Soğuk savaş bitiyor ve yeni bir insan hakları ve özgürleşme dönemi başlıyorsa acaba böylesi bir dönemde gizli yada açık bir yenilgi psikolojisi içinde olmak nasıl bir şeydir? Burada bir terslik, bir çelişki yokmu? Bu idealler, uğruna en başta komünistlerin, marksistlerin kavga verdiği idealler değil midir?

Öyledir ve eğer öyleyse dünyamızda görünenden başka birşey gerçekleşiyor ve yeni bir tarihsel süreç filizleniyor.

Herşeyden önce günümüzde bir tarih yazılıyor. Bu tarihi yaşıyoruz. Bu ömrü 60-70 yıl olan biz faniler için başlıbaşına heyecan verici bir olay değildir. Üstelik biz bu tarihin yazımında taraflardan biriyiz. Bunu kavrayamazsak ayakta kalma ve değiştirme dönüştürme gücünü kendimizde bulamayız.

Türkiye'nin Osmanlıdan beri gelen çözülme sürecinin olgunlaşması ile dünyayı köklü değişimi üst üste düşünüyor. Böylece toplumunuzun geleneksel yapısını parçalayabilecek yeni bir dinamizm ortaya çıkıyor. Bunun da tarafıyız.

Öyleyse tarihin yazımına bilinçle müdahale edelim.

Bana göre dünya kapitalizm ve sosyalizmi aşacak yeni bir senteze gidiyor. Burada itici gücü barış oynadı. Ve sosyalizm devletle birlikte insanlık tarihine giren savaşlar dönemine son verecek sürecin başlamasına aktif müdahale ederek yeni bir çağın başlamasında aktif rol oynadı. Ekim Devrimi yeni bir çağ açmıştır. Şimdi onun mantıklı ve tarihsel uzantısına varmış bulunuyoruz.

Kapitalizmin antitezi olarak doğdu sosyalizm. Her antitez madalyonun diğer yüzünü oluşturur. Böylece sosyalizm kapitalizmin karşıt izdüşümünü oluşturdu.

Kapitalizm devletsiz olamazdı, kapitalizm ve emperyalizmin varlığı koşullarında sosyalizm de kaçınılmaz olarak devletçi oldu. Kuşkusuz kaçınılması mümkün hataların eşliğinde.

Günümüzde ise bilinen kapitalizm ve bilinen sosyalizmi aşan kapitalizmle sosyalizmi tarihsel buluşması olamayan, her ikisinde aşan, kapitalizm ile onun antitezi sosyalizmin yeni bir toplumsal oluşum içinde sentezini ifade eden yeni bir tarihsel süreç söz konusudur. Bu süreç elbette basit değil geçmişle geleceğin iç içe geçtiği son derece kompleks bir süreçtir.

Böylesi bir sürece girdiğimiz konusunda bu söylediklerimizi spekülasyon olmaktan çıkaran ipuçları vardır.

Marksizmin sınıfsız, sömürsüz topluma ilişkin tezleri bu nedenle hala belirli bir geçerliliği koruduğuna inanıyorum. Nevar ki Marksist teoriyi yenileye bildiğimiz ve kendi ülkemizin gerçek toplumsal hareketlerinden çıkan kendi teorimizi yaratabildiğimiz durumda bu sav bir anlam taşıyabilir.

Nihayet burada toplanan bizler 12 Eylül ile yenil-

medik. Onu önleyememeyi bir yenilgi olarak görebiliriz ama bu da gerçeğin yalnız bir yüzüdür.

12 Eylül'ün yok ettik dediği ülkemizin sol hareketinin önemli bir kesimi buradadır. Birliğimiz ve birlikten çıkacak parti yok edilmediğimizden yenilmediğimiz açık kanıttır.

Bu birliğin eşit haklı taraflarından biri olarak saf-lara katılan TBKP üyeleri birliğe, yenilmemiş, tersine 70 yıllık yasak zincirini parçalamış komünistler olarak geliyor. Parti meclisimiz bu inançla önkoşulsuz birlik kararını bir kez daha teyid etti ve pekiştirdi, somutladı. Aynı zamanda parti meclisimiz komünist partisinin yasallığı mücadelesinin birlik partisinin de mücadelesi olacağına olan inancını ifade etti.

Biz sizlerle geleceğin partisini birlikte kurmak istiyoruz. Şimdi artık elbirliğiyle çağdaş, yeni emeğin

ve düşüncenin özgürlüğü partisini amasız, fakatsız kurmak zorundayız.

Sevgili Arkadaşlar.

Gelin, solun bölünüp, parçalanma sürecine son verelim. Solun diğer kesimlerine de açık olmak üzere tabandan gelen birlik sürecini sağlıklı bir birlik partiyeye dönüştürerek parçalanma-bölünme şeklindeki kötü kaderimizi değiştirelim. Bunu önünde önyargılarımızdan başka ciddi hiç bir engel yoktur.

Gelin emeğin ve düşüncenin özgürlüğü partisini, aklın ve sağduyunun partisini elbirliği ile kuralım.

Şimdiden, ülkemizin, halkımızın, Türk ve Kürt Marksistlerinin gereksinimi olan özgürlükçü sol partinin tüm yaratıcılarını, sizleri içtenlikle selamlamak isterim.

SOSYALIST BİRLİK PARTİSİ KURULTAYI

SBP KURUCULAR KURULU LİSTESİ

1. Dündar Durgun (İst.)	46. Mehmet Şerifioğlu (Adana)	91. Ümit Küçükylmaz (Ank.)
2. Emin Turan (İst.)	47. Mehmet Yılmaz (Zon.)	92. Suat Aksan
3. Erdal Genç (İst.)	48. Metin Cengiz (İzmir)	93. Varlık Özmenek (Ank.)
4. Erdal Talu (İst.)	49. Mustafa Seyrek (Mersin)	94. Veli Gürcan (İst.)
5. Enver Sezgin (İst.)	50. Mehmet Yalman	95. Vedat Tellioglu (İst.)
6. Erol Kızılelma (İst.)	51. Mustafa Yaprak (G. Antep)	96. Yusuf Kızılkı (İst.)
7. Ferit Karayazgan (İst.)	52. Muzaffer Erdoğan (İst.)	97. Yekta Altınışık
8. Fazilet Çulha (İst.)	53. Muhsin Çetin (Bilecik)	98. Yusuf Uzun (İst.)
9. F. Hikmet İşmen (İst.)	54. M. Şerif Bayram	99. Yusuf Işık (Ank.)
10. Gülgün Tuna (Ank.)	55. M. Emin Guşa (Edirne)	100. Yusuf Ziya Doğan
11. Gönül Sabuncu (İst.)	56. Musa Öner (Sakarya)	101. Zülfü Dicleli (İst.)
12. Haşım Kaya (Aydın)	57. Mahmut Özdemir (İst.)	102. Zakarya Mildanoğlu (İst.)
13. Hürriyet Saygı (Kocaeli)	58. Mehmet Sarı (İst.)	103. Zeki Löker (Antalya)
14. Hacı Soya (Diyarbakır)	59. Nilgün Doğançay (İst.)	104. Ahmet Muhtar Kırşan (Ünye)
15. Haydar Şahin (Ank.)	60. Nesrin Tokar (Kocaeli)	105. Akın Birdal (Ank.)
16. Halil Dönmez (Ank.)	61. Nedit Tarhan (Ank.)	106. Alparslan Berktaş (İzmir)
17. Hamza Demirer (Ank.)	62. Necmettin Akgün (Ank.)	107. Abdullah Düzgün
18. Halil Rifat Özbaşı (İzmir)	63. Osman Sakalsız (İst.)	108. Ahmet Melek (İst.)
19. Hüsnü Okçuoğlu (İst. milletvekili)	64. Osman Aslanbay (Kdz. Ereğli)	109. Ali Balkan (Ank.)
20. Ekin Dikmen (İçel milletvekili)	65. Osman Gül (Ordu)	110. Abdullah Yurdağul (İst.)
21. Hızır Topal (Bolu)	66. Ömer Can (Ank.)	111. Ayhan Demir (İzmir)
22. Hıdır Halil Demir (Kütüha)	67. Peyami Arırcı (Ank.)	112. Ahmet Güvelekl (Afyon)
23. Haluk Tan İpekçi (İst.)	68. Recai Kuşçu	113. Ahmet Yalçın (Antalya)
24. Hüsnü Pala (Edirne)	69. Süleyman Tıryakı (Trabzon)	114. Adviye Kaçar (Sakarya)
25. Haydar Yiğit (Ank.)	70. Semih Özkdemir (Sakarya)	115. Ayşe Çamalan (İst.)
26. Hüseyin Hasançebi (İst.)	71. Sadriye Deniz (Ank.)	116. Adil Ağar
27. Hürriyet Karadeniz (İst.)	72. Selçuk Çalhan (İst.)	117. Aziz Kaya (İst.)
28. İsmail G. Çakar (İst.)	73. Sami Bayraktaroğlu (Mersin)	118. Ali Falk Cihan (İst.)
29. İbrahim Aksin (İst.)	74. Sadun Aren (Ank.)	119. Atilla Aytemur (İst.)
30. İlhan Okçu (İst.)	75. Sadiye Zafer Gönül (ank.)	120. Bilal Yıldırım (Ank.)
31. İbrahim Azapçı (Ank.)	76. Seyit Soydan (İst.)	121. Birsan Özkan (Çanakkale)
32. İsmail Güldal (Aydın)	77. Serpil Kırpıkçı (İst.)	122. Birol Bora (İzmir)
33. İbrahim Taşpınar	78. Saffet Uygur (İst.)	123. Burhanettin Kıvık (İst.)
34. İ. Hakkı Demir (Bolu)	79. Sıtkı Coşkun (İst.)	124. Çetin Erdolu (Bursa)
35. İsmet Uzun (İst.)	80. Şaban Yıldız (İst.)	125. Cemil Aşkın (Balıkesir)
36. İzzet Şener	81. Şerif Felekoğlu (Ank.)	126. Kemal Anadolu (İzmir Milletvekili)
37. Kenan Yıldırım (Nazilli)	82. Savaş Al (İzmir)	127. Cahit Mete (İst.)
38. Kasım Avcioğlu (Adana)	83. Şefik Mas (İzmir)	128. Celal Uysal (Ank.)
39. Kasım Yeşilgül (Fransa)	84. Şeref Ayık (İst.)	129. Çağatay Anadolu (İst.)
40. Kemal Yenilmez (Ordu)	85. Talat Ulusoy (İst.)	130. Mustafa Peker (İzmir)
41. Leyla Engin (ank.)	86. Turgut Gökder (İst.)	131. Hasan Hayri Alkan (İst.)
42. Münir Derçin (Bursa)	87. Tektaş Ağaoğlu (İst.)	132. Yaşar Yiğit (İst.)
43. Mehmet Karadağ (İst.)	88. Uğur Söylemezoğlu (Ank.)	133. Hüseyin Ergün (İst.)
44. Mevlüt İlgin (İst.)	89. Umur Coşkun (İst.)	134. Necati Demirel (Muğla)
45. Mina Urgan (Muğla)	90. Ünal Eşiyok (Bursa)	135. Kamil Ateşoğulları (Ank. Mv.)

Sosyalist Birlik Partisi Kuruluş Kurultayı Sonuç Bildirgesi "CEŞUR IŞIKLI VE NEŞELİ BİR YÜRÜYÜŞ"

Türkiye'nin çeşitli ıl ve il-
çelerinde, yurtdışında
oluşturulan ve beş yıldır
çalışmalarını sürdüren
girişimlerden gelen 600
delege ile toplanan Sosya-
list Birlik Partisi Girişimi Kuruluş
Kurultayı hazırlanan izlen ve tüzük
taslaklarını görüşerek onayla-
dı ve **Sosyalist Birlik Partisi**
adı ile yeni partinin kurulmasını
kararlaştırdı. **Sosyalist Birlik**
Partisi en geç 15 Ocak 1991 tari-
hine değin kuruluş başvurusunu
yapacak. Kurultay aşağıdaki so-
nuç bildirisi ile Türkiye kamuoyu-
na seslenmeyi oybirliği ile
onayladı:

Yılmadık, Emekle ve sabırla
partimizi, **Sosyalist Birlik Parti-**
si'ni kurduk. Büyük değişimlerin
yaşandığı bu tarihsel dönemde
kurulan, demokrasi ve katılımcılık
temelinde, emeğin kurtuluşu için
mücadele yürüten toplumsal güç-
lere dayalı yeni bir sosyalist parti
olarak varlığımızı Türkiye insanı-
nın özgürlük, çağcılık ve insanca
yaşam özleminin gerçekleştirilme-
sine adıyoruz.

Sona eren yüzyılımızda yaşa-
nan köklü değişimler, varolan
sosyalizmi de, kapitalizmi de, çev-
re ülkeleri de etkiliyor. Geleneksel
siyasal sistemler, siyasal güçler
hatta insan ilişkileri ve doğa düze-
ni bu köklü değişimler karşısında
derin bir bunalım içerisinde. **Sosyalist Birlik Partisi** bu alaca-
karanlıktan, çağın sorumlulu-
ğünü öteki toplumsal gelişim güçleri ile
birlikte aydınlığa çıkacağımıza
inanıyor.

Bir yandan Paris Şartı'yla
(AGİK) barış, demokrasi ve silah-
sızlanmanın usku açılırken, öte
yandan Körfez Bunalımı sorunla-
rının ortadan kalkmadığını göste-
riyor. Körfez Bunalımı, aynı za-
manda yeni bir uluslararası hu-

kuk düzenine duyulan gereksini-
mi de ortaya koyuyor. Bilim ve
teknikteki olağanüstü gelişmeler
bir yandan insanın insanca geli-
şiminin olanaklarını arttırırken,
öte yandan insanı ve doğayı yıka-
ma uğratabilecek tehlikeleri de
içinde barındırıyor.

Dünyamızda barış ve demok-
rasi özelemleri yükselirken, hala 12
Eylül'ün cenderesinden çıkama-
yan Türkiye'de düşünce yaşamı
yasaklarla, siyasal yaşam terörle
boğulmak isteniyor. Değişen dün-
ya ile Türkiye arasındaki bu çe-
leşme toplumun bütün ilerici güç-
lerini birlikte bir çözüm arama
sorumluluğuyla karşı karşıya ge-
tirmiş bulunuyor. İçinde bulun-
duğumuz durum Türkiye'de köklü
bir politik yenilenmeyi, demok-
ratik yeniden yapılanmayı zorun-
lu kılıyor.

Bunun için:

○ 12 Eylül'ün tüm kurum ve
kurallarıyla tasfiye edilmesi, öz-
gür düşünceye ket vurarak, yaratıl-
cılığın önünü tıkayan tabuların
yıkılması, Ceza Yasasındaki
141, 142 ve 163. maddelerin
kaldırılması,

○ Cumhuriyet tarihindeki bü-
tün olağanüstü yargılamaların
sonuçların ortadan kaldırarak,
bütün politik tutukluları özgürlü-
ğe kavuşturarak ayrımsız bir ge-
nel affın çıkarılması, kapatılmış
bütün partiler üzerindeki yasağın
kaldırılması, siyasal seçme ve ör-
gütlenme özgürlüğü önündeki
bütün engeller kaldırılarak, Ana-
yasa Mahkemesinde yargılanan
Türkiye Birleşik Komünist Par-
tisi'nin yasallığının eksiksiz ola-
rak tanınması,

○ Kürt dili üzerindeki baskı
ve yasakların kaldırılması, Kürt-
lerin varlığının ve kimliğinin res-
men tanınması,

○ Devletin toplu-ış sözleşme-

lerine ve sendikal yaşama müda-
halesinin ortadan kaldırılması, ge-
nel grev hakkının tanınması,

○ Toplumsal yaşamda kadınla-
rın özgürlüğü için, erkek egemen
ideolojisinin ve cinsel şiddetin her
türüne karşı köklü dönüşümlerin
gerçekleştirilmesi,

○ Gençlerin sevgide, cinsel ya-
şamda ve yaşamın her alanında,
kendi değer ve ölçülerini özgürce
geliştirebilmesi, söz ve karar hak-
kına sahip olabilmesi,

○ Yurt dışındaki insanlarımızın
politik, toplumsal, ekonomik, kül-
türel sorunlarını çözüm,

○ Yurttaşların din ve vicdan öz-
gürlüğünün kayıtsız şartsız
tanınması,

○ Bilim ve teknikteki hızlı geli-
şmelere ayak uyduran çağcıl temel-
lere dayalı yeni ve demokratik bir
uluslararası ekonomi, ekolojik ve hu-
kuk düzenine duyduğu yaşamsal
gereksinime uygun olarak dış poli-
tikasının, Türkiye'nin dünyanın geli-
şimine eşit haklı ve yapıcı katılımı-
nı sağlamaya olanak veren biçim-
de yeniden yapılandırılması, ulus-
lararası ilişkilerde karşılıklı bağım-
sızlık, eşit haklılık ve eleştiri öz-
gürlüğü temelinde yeniden
geliştirilerek,

Bu köklü dönüşümleri gerçek-
leştirmek için gerekli geniş bir ta-
rihsel blokun oluşturulmasında,
işçi hareketinin yanı sıra kadın ha-
reketi, barış hareketi, çevre ha-
reketi gibi toplumsal değişim ha-
reketleri ile, başta HEP olmak üzere
diğer ilerici parti ve gruplarla,
yurttaş girişimleriyle ve aydınlarla
eşit ve özgür bir dayanışma ve iş-
birliği içinde olmayı, onlardan öğ-
renmeyi temel alan **Sosyalist Bir-**
lik Partisi; dil, din, cinsiyet ayrım-
cılığı yapmadan, Türk-Kürt bütün
yurttaşları sınıfsız sömürsüz bir
evrene doğru cesur, ışıklı ve neşeli
bir yürüyüşe çağırıyor.

BİRLEŞİK PARTİNİN MARKSİST KİMLİĞİ

SITKI COŞKUN

Sosyalist Birlik Partisi Girişim Kurultayı, program ve tüzük tasarılarının başvuru için kabulü, kurucuların saptanması ve başvurunun en geç 15 Ocak'ta yapılması kararıyla tamamlandı.

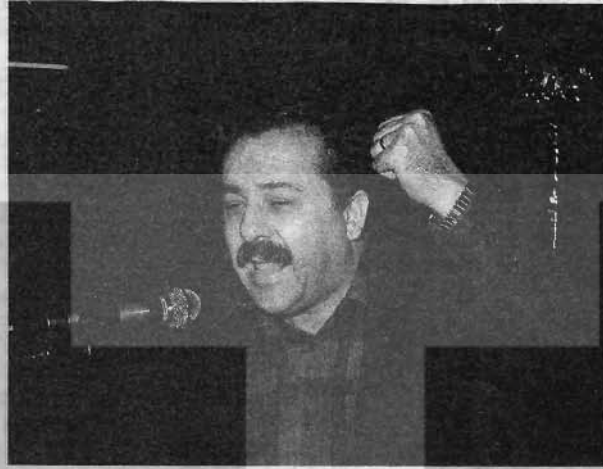
Birleşik Parti'nin kabul edilen belgelerinin Kurucular Kurulu'nda başvuruya hazır hale getirilmesi ve Kuruluş Bildirgesi'nin hazırlanmasıyla başvurusu yapılacak olan Birlik Partisi'nin ideolojik, politik profili ve marksist kimliği tüm belgelerinde ifadesini bularak daha da belirginleşecek.

Ben bu yazıda birlik sürecini örgüt olarak katılan bileşenlerden biri olarak partimiz TBKP açısından Birlik Partisi'nin kimliğine ilişkin tutumumuz üzerinde duracağım.

Partimiz, başından beri kurulan Birlik Partisi'ne marksist kimlikli olmasından yana açık bir tutum içinde oldu. Nisan ayında girişimin 1. Kurultayı'na sunulan TBKP görüşünde ve Mayıs ayında Sargın ve Kutlu yoldaşların Birlik Girişimi Yürütme Kuruluyla görüşmelerinde bu tutum açıkça yansımıştır.

15 Nisan Toplantısına sunulan TBKP görüşünde, "TBKP 15 Nisan Toplantısıyla birlikte geniş, yasal bir marksist partinin kuruluş hazırlıklarına başlanmasından yanadır" deniyor ve Birlik Partisi'nin bizce sahip olması gereken başlıca özellikleri 4 noktada toplanıyordu.

Ancak Kurultay'a öngelen günlerde ve gerekse Kurultay'ın içinde bazı MK üyesi yoldaşların tutumu yer yer diğer girişimler

tarafından da TBKP tutumu olarak algılanarak ciddi bir farklılık gösterdi.

Birlik Partisi'nin program ve tüzüğünde kimliğinin doğrudan marksist olarak ifade edilmesine ve tüzüğün amaç maddesinde sosyalist toplumun partinin amacı olarak belirtilmesine karşın tutum, Birlik Girişim Hazırlık Kurulu ve Kurultay'ının kurduğu komasyonlardaki MYK üyesi yoldaşlarımızdan geldi. Bu tutumun devamı Birlik Partisi'nin isim Alternatiflerinin oylanmasında isim konusunda üyelerini serbest bırakmış olan Parti Meclisi kararına rağmen Birleşik Sol Parti isminin gene MYK üyesi yoldaşlarımızdan biri tarafından önerilmesiyle geldi.

Biz TBKP'nin, somut yaşamın gerektirlerinden çıkan ve ona yanıt veren 1. Kongre kararları temelinde Birleşik Parti girişimlerine katıldık. Bu yolla aynı zamanda biz, Türkiye'de marksizmin teorik, örgütsel yenilenmesinde kendi katkımızı yapmaya çalışıyoruz.

Buradaki hareket noktamız kanımca açıktır ki bazı yoldaşların söylediği gibi marksizmin artık

insanlığın ve Türkiye toplumunun sorunlarına yanıt bulmada işe yaramaz hale geldiği değildir. Tersine marksizmin yenilenecek içinde bulunduğu sorunları aşip, gelişebileceği ve insanlığın, toplumumuzun geleceğinde gereksinimini duyduğu, bir yeri olduğu ön belirlemesidir. Bilimsel temellerinin ve bilimlerin gelişmesinin marksizmin yenilenmesine olanak tanıdığıdır. Marksizmin bu niteliğini örgütsel olarak da marksist partilerin yenilenebileceğini- bunun biçimi ve yönü tartışılmalıdır- ifade ettiği.

Türkiye marksistlerinin birlik arayışı ve yenilenme çabalarında temel düşünce bu doğrultu da tezahür ediyor çdiye düşünüyorum. 1. Kuruçesme Tartışmalarında ifade edilen gereksinim marksistlerin birliği idi. Sosyalist Birlik Partisi Girişimi ise kendini soldaki boşluğun marksist parti boşluğu olduğunun ve Kürt-Türk marksistlerinin birlik partisi, sosyalist bir parti olduğunu ifade ederek, bunda mutabakat sağlayarak halklarımızın önüne çıktı. Buna uygun olarak da kamuoyu girişimi marksist parti girişimi olarak kavradı.

Kongreye giderken, partinin tam açıklığa olan ihtiyacı daha da artmıştır.

Parti kamuoyu hangi nedenle, pratik olarak parti adına Birleşik Parti'de onun marksist kimlikli olması yerine, genelde marksistlerin de içinde olabildiği sol bir parti olması gerektiğinin savunulur hale geldiğini ve neden marksist niteliğin belirtimene karşı tutum alındığını öğrenmelidir. Bu doğru da olabilir. Ama önce açıklık. Neye evet, neye hayır, neye destek ve neyi ne için karşı olunduğunu bilmek partinin ihtiyacıdır.

TBKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu ile parti meclisi kararı üzerine:

"TOPLUMSAL MEŞRUIYETİN YANINDA HUKUKSAL MEŞRUIYETİMİZİ DE KANITLADIK"

Söyleşi:Hüseyin Çakır

- Parti meclisinin aldığı kararlar parti il ve ilçe örgütü üyeleri ve yöneticilerinden tepkiler geldi? Böylesi tepkiler bekliyor muydunuz sizce tepkiler normal mi?

Kutlu: Parti Meclisimizin aldığı karara gelen tepkilerin pek azı negatiftir. Bu kavram gelecekle ilgili sağladığı netlikler olumlu etkiler yaratmış olduğunu somut olarak gözledim. Ayrıca bu karar **Sosyalist Birlik Partisi'nin** kuruluş kurultayını da olumlu olarak etkiledi.

Negatif tepkiler ise anlaşılabilir değildir. Anlaşılır bir kaygıdan kaynaklanıyor. Yasallaşma görevinin henüz tamamlanmadığı gerekçesinden kalkarak bu kararı "erken" bulan arkadaşlarımız var. Çok az sayıda arkadaşımız ise TBKP'nin devamından yanadır.

Parti Meclisimizin aldığı karar özü itibarıyla yepyeni bir karar değildir. Partimizin birlik politikasının vakti geldiği nedeniyle pratik sonuca varıran bir karardır bu. Başka deyişle bu karar bir çok kararı değildir. Böyle düşünenler varsa birlik sorunumuzu gerektiği kadar etraflı düşünmemiş demektir.

-Büyük Kongre öncesinde alınan karar, kongre sürecini etkilemez mi? Karar tartışmak için mi alındı?

Kutlu: Böyle bakmamak gerek. Zira böyle bakılırsa partimizin kongre dışında diğer yönetim organları inisiyatifli kararlar alamaz. Bu organların aldığı kimi kararlara da kongreyi etkileyebileceği söylenebilir. Kongremiz her tür ön kararlardan bağımsız olarak karar alma yetkisine sahiptir. Ayrıca daha önce GYK'nın onayla-

17 Kasım'da toplanan TBKP parti meclisi, partinin geleceği ve birlik partisinde yer alma sorunlarını tartıştı. Toplantının sonunda, oy birliği ile TBKP büyük kongresine götürülmek üzere eğilim kararı alındı. Karar'dan sonra, kararın alınış biçim ve partinin geleceği ve birlik partisinde yer alma konusunda bazı parti üyeleri karşı görüşler ileri sürüyorlar ve bu görüşler çerçevesinde tartışma başladı. TBKP il ve ilçe örgütlerinde karara ilişkin yapılan toplantılardaki eleştiriler çerçevesinde, TBKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu yönelttiğimiz soruları yanıtladı.

dığı Örgüt Çalışma Grubu'nun yeni parti anlayışına ilişkin yaklaşımı hatırlanırsa her düzeyde yönetim organı desatralize çalışmanın sonucu olarak böylesi kararlar alabilir.

Kaldı ki Parti Meclisi'nin kararı TBKP 1. Kongre'sinin "birlik" kararının yaşama geçirilmesinden başka birşey değildir.

Karar sırf tartışma olsun diye alınmadı, bu somut bir uygulama karardır. Böyle olması bu kararın tartışılmayacağı anlamına gelmez. Hiç bir kararımız tartışma dışı değildir.

-Bu karar yeni bir kararmıdır? Bu kararı almayı gerektiren değişiklikler nelerdir? Neden karar daha önce alınmadı?

Kutlu: Yeni bir karar olmadığımı söyledim. Partimizin 1. Kongre kararı ve daha sonraki belgelerde birliğe yaklaşımımız çok açık ve net biçimde ifade edilmiştir. İlk akla gelebilenlerden örneğin, Sosyalistlerin Birlik Partisi Girişimi için 15 Nisan 1990 günlü toplantıya TBKP adına sunulan görüşte şöyle demiştik. "TBKP, yasal birlik partisinin kuruluş sürecine hiç bir önkoşul öne sürmeden katılacak, bütün çalışmalara katkıda bulunacaktır. Süreç sonunda, geçmiş hareketin devamcısı, marksist bir parti olduğunda, 141-142m. maddeler

aşılırsa, TBKP kendi varlığına son verecektir. eğer böyle bir parti olduğunda 141-142 henüz kalkmamışsa, TBKP, yasal birlik partisini desteklemekle birlikte yalnızca yasakların aşılmasıyla sınırlı olarak görevini sürdürecektir, kendini hiç bir durumda ayrı bir misyonun temsilcisi

olarak tanımlamayacaktır. Komünist parti yasasının aşılması başarıldığında TBKP, kendisi için hiç bir ayrıcalık talep etmeden kurulmuş olan yasal birlik partisine katılacaktır. TBKP, her durumda, yasal bir KP için başvuruda bulunacak, bu yolla komünizm yasasını aşmaya çalışacaktır. Yasal birlik partisi platformu, bu girişimi birliğe karşı ya da alternatif bir girişim olarak görmemeli, sınırlı, geçici bir görev olarak kabul etmelidir. TBKP, her durumda yasal birlik partisi kuruluş sürecinde yer almaktan yanadır. TBKP, yasal birlik partisi platformunun, 141-142'nin kaldırılmasını çalışmalarının başarılı olmasının ve yasal KP başvurusunu desteklemesini, birliğin daha da genişlemesi ve güvence altına alınmasına büyük bir katkı olacağı görüşündedir." Sosyalistlerin Birlik Partisi Girişimi Yürütme Kurulu ile Genel Başkan ve benim basın açıklamamızda şunu vurgulamıştık. TBKP'nin komünist partisi üzerindeki yasağın kaldırılması yolundaki mücadelesini sonuç alıncaya kadar sürdüreceğini, ancak mücadelenin dışında kendisini hiçbir şekilde birlik partisine alternatif ayrı bir misyonun temsilcisi olarak tanımlamayacağını, TBKP ile birlik par-

tisinin iki ayrı parti olarak varolmaması için yasallık mücadelesini hızlandıracığımızı kamuoyuna duyurmuştuk. Bizi bu kararı almaya yönelten şey artık birlik sürecinin tamamlanması, birlik partisinin kuruluş aşamasına gelmesi ve aynı zamanda TBKP'in yasallaşma sürecinin kongrelerimizi de yapabilme aşamasını arkamızda bırakmamızdır. Böylece yalnız toplumsal meşruiyetimizi değil hukuksal meşruiyetimizi de kanıtlamış bulunuyoruz. Geriye artık iyiden iyiye işlerliğini yitirmiş çağdışı yasa maddelerinin ortadan kaldırılması kalıyor. Diğer yandan artık 141-142-163 gerçekten ve pratik olarak herkesin işi haline gelecektir. Diğer yandan Anayasa Mahkemesinin olumsuz karar vermesi halinde komünist partisinin yasallığı sorunu Sosyalist Birlik Partisinin de sorunu haline gelecek ve böylece yasakların kaldırılması mücadelesi çok daha geniş aktif bir tabana dayanmış olacaktır. Bir yanda TBKP diğer yanda Sosyalist Birlik Partisi aynı hedefe birlikte varacaklardır. Anayasa Mahkemesinin olumsuz kararı halinde yasakların kaldırılması mücadelesi ulusal ve uluslararası platformlarda iyiden iyiye güncelleşecektir.

Bu kararın neden daha önce alınmadığı sorusunu aslında yukarıda yanıtlamış oldum. Şunu da eklemeliyim: Politik mücadelede ağırlığın ne zaman nereye kaydırılacağına tam zamanında saptanması önemlidir. Bu zamanlama doğru yapılamaz geciktirilirse yada vaktinden önce yapılırsa başarısız kalır veya olayların peşinden sürüklenilir. Konjektürel durumu yakalayıp kararlı, kesin politik tutum almak gerekiyor. Politika, yuvarlak ifadelerle olmaz. Tam zamanında keskin bir ok gibi hedefi bulmalıdır. Bu anlamda parti meclisi kararı zamanlama olarak ve içerik olarak konjektürel durum uygundur. Somut bir durum olarak öne gelen birlik konusunda genel şeyler söyleme zamanı geçmiştir. Somut şeyler ve pratik tutum almak gerekliydi. Parti meclisimiz bunu yapmıştır.

Dün birlik ve yasallık mücade-

lesinde, ağırlık yasallık da olmak zorundaydı. Partimizin kongre sürecine girebilmeyi başardığı ve birlik partisinin kuruluş aşamasına geldiği noktada ağırlığı birliğe kaydırmak birlik sürecinden sağlıklı bir partinin doğması ve aynı zamanda yasallık mücadelesi nin yeni bir boyut kazanması zorunludur.

-Kararın ön hazırlık yapılmadan alınması teknik olarak doğru bulunmuyor ve devam eden ilçe kongrelerinde tartışılmadan ya oy birliği ile kabul ya da

Politik mücadelede ağırlığın ne zaman nereye kaydırılacağına tam zamanında saptanması önemlidir. Bu zamanlama doğru yapılamaz geciktirilirse yada vaktinden önce yapılırsa başarısız kalır veya olayların peşinden sürüklenilir. Konjektürel durumu yakalayıp kararlı, kesin politik tutum almak gerekiyor. Politika, yuvarlak ifadelerle olmaz. Tam zamanında keskin bir ok gibi hedefi bulmalıdır. Bu anlamda parti meclisi kararı zamanlama olarak ve içerik olarak konjektürel durum uygundur. Somut bir durum olarak öne gelen birlik konusunda genel şeyler söyleme zamanı geçmiştir. Somut şeyler ve pratik tutum almak gerekliydi. Parti meclisimiz bunu yapmıştır.

reddedilmesi tartışmalara yol açtı. Bu konuda neler söylebilirsiniz?

Kutlu: Kararın tartışılmadan alındığı saptaması yerinde değildir. Partimizde birlik-yasallık tartışması neredeyse iki yıldan fazla sürdü. Kaldı ki GYK çok önce kongre sürecimizin "partinin geleceği konusunda karar verme, göreviyle yükümlü olduğunu belirtmişti. Demek oluyor ki kongreler öncesi ve sırasında bu konu tartışmalı ve kongrelerimizin bu konudan kararlar alması gerekirdi.

-Karar sizce anayasa mahkemesine etki eder mi? Böylesi bir düşünce kararın bu dönemde alınmasında etken oldu mu?

Kutlu: Parti Meclisimizin kararının Anayasa Mahkemesi kararı üzerinde şöyle yada böyle etki yapacağı konusu bir spekülasyon olur.

Bu kararımızla Anayasa Mahkemesi bir yandan partimizin yasaklı adı ve genel olarak 141-142 konusundaki kararlılığımızı, diğer yandan "...ızın" meselerini fetiş haline getirmediğimizi görecektir.

-Meclis kararında "birliğe önkoşulsuz katılma" ve parti adı için "üyelerin serbest bırakılması". Birlik ve TBKP tartışmasını

gündeme getirdi. Siz birlik çalışmalarını sürerken "parti içime sinerse giderim diyordunuz" kurulacak parti de TBKP'lilerin beklentileri ne ölçüde gerçekleşti, ya da gerçekleşecek?

Kutlu: Evet böyle demiştim. Şunu da eklemiştim: "Yenilenmeye açık bir parti" demiştim. Demek ki kendi adıma "işime sinen parti" yenilenmeye açık partidir. Sosyalist Birlik Partisinin kurucuları kurultayında yaptığım konuşmada tartışılan taslağın içime sındığını söyledim. Fakat bu programın her satırını onayladığım anlamına gelmez. Buna gerek de yok. Bu program "Mutabakat" programıdır. Kuşkusuz her TBKP üyesi kendisi özgürce bu değerlendirmeyi yapacaktır.

-Tartışılan bir başka konu ise, "bir kısım kadronun ayrılması. "Bu kadrolar neye göre ve nasıl ayrılacaklar. Ayrılan bu kadrolar hangi anlamda partiyi ve tüzel kişiliğini

sürdürecekler?

Kutlu: Bu konu üzerinde acele etmeden soğukkanlı düşünmek gerekir. Parti yönetim organlarımız konuyu pratik bir sorun olarak ele alıp değerlendirecektir.

-Ayrılan bu kadroların politik parti fonksiyonunu yerine getirecekler mi?

Kutlu:Kuşkusuz hayır. Bu durumda artık işlev farklı olacaktır. Esasen bugün de parti olarak işlevimizi sınırlamış durumdayız.

Önceki kararlarımız bu konuda yeterince açıktır. Kaldı ki "parti anlayışı" şimdiden tartışmaya açtığımız ve tartışmaya başladığımız bir konudur. Yeni yaklaşımlarımız açısından güncel koşullarda hangi durumda "politik parti fonksiyonundan "sözedebileceğimizi sormalıyız. Yalnızca merkez, il ve ilçe yönetimleriyle varlamak "politik parti fonksiyonu" açısından yeterli mi? Yeni politikalar üretilebilmek için farklı anlayış ve yapıda bir partiye dönüşmek zorundaysa işte birlik partisi bu sürecin kapısını açıyor.

Görevlerimizi sınırladığımız durumda sözkonusu olan şey partimize ilişkin kapatma kararı çıkarsa onun muhatabının varlo-

SINIFLARIN "NESNEL ÇIKARLARI" ve "TARİHSEL MİSYONLARI" VAR MIDIR?

AHMET KARDAM

Friedrich Engels, 19. yüzyılın bitimine sekiz yıl kala, 1845 yılında yayınlanan İngiltere'de Emekçi Sınıfların Durumu adlı kendi yapıtının üçüncü basımına yazdığı Önsöz'de (1) şu sorunu yanıtını arıyordu: İngiliz işçi sınıfının kendi içinde farklılaşmasının nedeni nedir? Bu kalıcı ve derinleşici bir eğilim midir, yoksa geçici, raslantısal bir olgu mudur? Engels'in bu soruyu sormasının üstünden yaklaşık yüzyıl geçmiş olmasına rağmen, soru, 20. yüzyılın bitimine on yıl kala, güncelliğinden hiçbir şey yitirmiş değil.

Engels, bu soruya yanıt ararken, artık yarım yüzyıllık bir tarihe sahip marksist teorinin öngörülerıyla bir hesaplama içindeydi. Hele, sözkonusu ülke İngiltere olunca, teoriyle böyle bir hesaplama özellikle kaçınılmazlaşıyordu, çünkü İngiltere için "anlatılan öykü", kapitalistleşme yolundaki diğer ülkelerin de öyküsüydu; İngiltere, aynı zamanda, diğer ülkelerin geleceklerine tutulmuş bir aynaydı da. (2)

Yüzyıl biterken Engels'in baktığı bu aynada başlıca iki olgu yansıyor: Yüzyılın ortalarında sefalet içinde yüzmekte olan İngiliz işçilerinin durumunda, geride kalan 50 yılda genel bir iyileşme olmuştu. Engels'in elli yıl önce kitabında dile getirdiği "sefaletin ve kötülüklerin en sivri olanları" ortadan kalmıştı. Sanayici kapitalistler, burjuvazinin "ulus üzerinde, işçi sınıfının yardımı olmadıkça, hiçbir zaman tam bir denetim kuramayacağını" anlamışlardı, o nedenle de, burjuvazi ile işçi sınıfı arasındaki ilişkiler değişmişti. İşletmeler büyüdükçe çalışanların sayısı da artıyordu, ve patron ile işçiler arasındaki her çatışmanın yol açtığı kayıplar ve yarattığı sorunlar da artıyordu. Bu kayıpları ve sorunları büyütme, özellikle büyük işletmelerin sahiplerinde "yeni bir anlayış" doğuyordu: Sanayi burjuvazisi "korkulu rüyası" olagelmış fabrika mevzuatına artık hem gönüllü olarak uyuyordu, hem de bu mevzuat ülke çapında yasallaştırılıyordu; sendikalar artık "yararlı kuruluşlar" sayılıyor ve onlara yasallık sağlanıyordu; grevler artık katlanılması gereken olağan bir olgu olarak görülüyordu; Çartist hareketin 1839, 1842 ve 1849 yıllarında, zora da başvurularak reddedilen istemleri, artık liberal partinin kendi siyasi programı haline gelmişti: 21 yaşından büyük erkekler için genel oy hakkı, seçimlerin gizliliği, eşit seçim bölgeleri, seçilebilmek için mülk sahibi olma koşulunun kaldırılması, parlamentoya seçilenlere aylık bağlanmak, vb. Bunların büyük bir kısmı yaşama geçmişti bile. Yani artık işçiler, toplumsal ve politik yaşamın dışına itilen bir sınıf olmaktan çıkıyorlar, burjuvazi ile far'dı

çikarlara sahip, ama aynı sistem içinde yer alan bir sınıf haline geliyorlardı. İşçi sınıfı, ürünü olduğu kapitalizmin kurduğu düzen içindeki yerini alıyordu. 1850'lerden farklı olan, yeni olan birinci olgu buydu.

Bu gelişmeye paralel olarak ortaya çıkan ikinci olguya gelince: İşçi sınıfı ekonomik ve toplumsal olarak kendi içinde farklılaşıyordu. Engels'in gözlemlerine göre, işçileri başlıca üç ayrı grupta toplamak mümkündü. Bunlardan biri, büyük işçi sendikaları içinde örgütlenmiş olan kesimdi. Mühendis, marangoz, dülgere, duvarcı gibi meslek gruplarını örgütleyen bu sendikalar, tipik bir lonca davranışıyla, örgütlü gücü zayıflatmamak ve ücretler korusuna rekabet yaratmamak için, bu işkollarına kadın ve çocuk emeğinin girmesini engelliyorlar, kollarının maktalaşmasına da karşı çıkıyorlardı. "Bunlar işçi sınıfı içinde bir aristokrasi oluşturmakta; kendileri için oldukça iyi bir konum elde etmiş bulunmakta, ve bu durumlarını yeterli saymaktaydılar. İkinci grubu fabrika işçileri oluşturuyordu. Bu kesimin durumunda da, 1850'lerden o yana, sürekli bir iyileşme olmuştu. Sanayi devriminin özel ve temel ürünü olan bu "modern proletarya"nın, çalışma saatlerinin yasa ile sınırlandırılmış olması ve oturdukları yerlerde büyük topluluklar olarak yaşamaları, durumlarını iyileştirilmelerine yardımcı oluyordu. Üçüncü grubu ise, çalışanların büyük kitlesi meydana getiriyordu. Bunların durumları dünden daha kötü değilse bile, daha iyi de değildi. Engels, bu grup konusunda ayrıntılı bir betimleme yapmıyor, ama diğer iki grubun dışında kalıyor oluşlarından anlıyoruz ki, bunlar daha çok küçük ölçekli işyerlerinde çalışan, modern işçile zanaatçı ve manifaktür işçisi arasında bir yerde duran, ve bu nitelikleriyle henüz sanayi devriminin doğrudan ürünü haline gelmemiş, "modern proletaryanın" dışında kalan "eski proleter" yığınıdır.

Modern kapitalizmin, sanayi devriminin anayurdu İngiltere'de, yüzyılın sonunda görülen bu durumu, marksist teorinin üzerinde yükseldiği temeller ve bu temellere dayalı öngörüler konusunda soru işaretleri yaratan bir tablo çiziyordu. Teorinin 50 yıl önce öngördüğü tablo ile gerçek yaşamın yüzyılın sonunda ortaya koyduğu bu tablo arasındaki çelişki, gözardı edilemeyecek bir derinlikteydi.

Teorinin, işçi sınıfının toplumdaki konumu ve egemen sınıflarla ve devletle ilişkisi konusundaki öngörülerini şunlardı: (3)

(1) Kapitalizmin gelişmesiyle birlikte tüm toplum,

burjuvazi ve proletarya olarak iki kampa bölünmekle kalmayacak, bu bölünme "düşmanca bir bölünme" olacaktır. İşçi sınıfı hem devlet, hem genel olarak burjuvazi, hem de tek tek sanayiciler tarafından "köleleştiriliyordu". (2) "Sanayi devriminin özel ve temel ürünü olan modern proletarya'nın toplumdaki yeri, sanayinin gelişmesiyle birlikte yükseleceği yerde, giderek düşecekti; işçi sınıfı "Sadakaya muhtaç" bir duruma doğru itilecek, "toplumun en alt tabakası"nı oluşturacaktı. (3) İşçilerle patronlar arasındaki mücadele, zamanla iki sınıf arasındaki çatışma halini alacaktır. (4) "Kölesini" besleyemez duruma gelen burjuvazi, artık topluma kendi koşullarını dayata-maz duruma gelecek, bu sınıfın varlığı artık toplum-la bağdaşmaz olacaktır.

İşçi sınıfı ise, makineleşmenin tüm emek farklılıklarını silmesiyle ve ücretleri hemen her yerde aynı asgari düzeye indirmeye, kendi içinde daha çok eşitlenecek, yani işçi sınıfının, çalışma ve yaşam koşulları bakımından kendi içindeki farklılaşması ortadan kalkacak; bundan kaynaklanan çıkar farklılıkları da silinecekti.

Bütün bu ana eğilimlerin, sosyalizmi kuracak temel güç olan işçi sınıfının, egemen sınıfı devirerek, devlet aygıtına el koymasını sağlayacak olan devrimin gerçekleşebilmesi açısından büyük önemi vardı. Toplumun ve sistemin dışına itilen, ama sayıları ve sefaletleri hızla büyüyen "modern köleler", kendi aralarındaki çıkar farklılıklarının silinmesiyle, birliklerini sağlamanın nesnel koşullarını elde edecekler; bu temel üzerinde, mücadele içinde, örgütlü politik birliklerini sağlayacaklardı. İki sınıf arasında bu şekilde gelişerek sürüp giden üstü örtülü "iç savaş", çevrimsel olarak tekrarlanan bir ekonomik krizle birlikte, açık bir ihtilale dönüşebilecek, bu da burjuvazinin zor yoluyla devrilmesini getirecekti. Şu halde, burjuvazi- **zorunlu olarak** kendi "mezar kazıcıları"nı üretiyordu; bu sınıfın devrilmesi ve proletaryanın zaferi de, bu yüzden, aynı şekilde bir **zorunlulukt**u. Nitekim Engels, yazdığı **Önsöz**'de 50 yıl kadar önce yaptığı "yakın devrim" öngörüşünün de, bu koşulların gerçekleşmeyişi yüzünden "ertelendiğini" söylüyordu.

Yüzyılın sonunda, "kapitalizmin aynası"nda yansıyan bu teori/pratik çelişkisinin açıklanması gerekiyordu. İki olasılık vardı: Ya, olgularla teori arasında aslında bir çelişki yoktu; çelişki gibi görünen şey, teorini bu yeni olguyu içerebilecek biçimde yeterince geliştirilmemiş olmasının ürünüydü, yani problem teorinin kendisinde değildi, ortaya çıkmış gibi görünen bu çelişkiyi çözebilecek güçteydi. Ya da, problem çözümsüzdü, yani teori, ortaya çıkan yeni olguyu açıklayabilecek bir biçimde daha fazla geliştirilemezdi; bu durumda problemin aşılması, yani teorinin aşılması gerekiyordu.

Engels, marksizmi bir yüzyıl daha, günümüze kadar uğraştıracak, ve nihayet 1980'lerde, demokrasi/sosyalizm ikilemi biçiminde patlayacak büyük bir teorik ve politik krizin ilk belirtisiyle karşı karşıya olduğunun elbette farkında değildi. Yazdığı **Önsöz**'de, teorini kendisini sorgulamaya değil, problemi teorik olarak çözmeye yöneldi: Problem, İngiltere'nin, endüstri devriminin geliştiği ilk ülke olarak, dünya çapına sanayi tekeli eline geçirmiş olmasından kaynaklanıyordu. Oysa şimdi, bir dizi ülke (ABD, Fransa, Almanya, vb.) bu sanayi tekeli kırma yolundaydı, İngiltere için tehlike çanları çalıyordu. Engels'in açıklaması ve öngörüsü şöyleydi: (4)

Gerçek şudur: İngiltere'nin sınıai tekeli elinde tut-

tuğu dönemde İngiliz işçi sınıfı da, belki bir dereceye kadar, bu tekelin yararlarından payına düşeni almıştır. Bu yararlar, aralarında eşitlikten çok uzak biçimde üleşilmiştir; ayrıcalıklı azınlık büyük kısmını kendi cebine indirmiş, ama büyük kitle de, en azından zaman zaman, belli bir pay almıştır. Ve Ovenciliğin sona erdiğinden beri İngiltere'de sosyalizmin olmayışının nedeni de budur. İngiltere'nin tekeli sona erince, İngiliz işçi sınıfı bu ayrıcalıklı konumunu yitirecek; kendisini... diğer ülkelerdeki işçi arkadaşlarıyla aynı düzeye inmiş bulacaktır. Bu da, İngiltere'de sosyalizmin yeniden ortaya çıkabileceğinin nedenidir.

Yani, Engels, teori/pratik makasındaki bu açılmanın geçici ve raslantısal olduğunu söylüyordu. Ama, 19. yüzyılın sonunda İngiltere'de görülen bu durum, diğer ülkelerin İngiltere'nin tekeli kırmalarından sonra, o ülkelerde de ortaya çıktı, hem de İngiltere'deki durumda herhangi bir köklü değişiklik yaratmadan. Teori/pratik makasındaki bu açılma 20. yüzyıl boyunca sürdü ve bu durum, Engels'in yaklaşımı temel alınarak ve genişletilerek, gene "geçici" ve "raslantısal" bir olgu olarak açıklandı. Gelişmiş sanayi ülkelerinde görülen istikrar ve işçi sınıfının içindeki farklılaşma, bu ülkelerin sömürgelerden elde ettiği "fazla"nın sayesindeydi. Ama 1980'lere gelindiğinde, artık yüz yıldır karşı karşıya olunan bu tablonun hiç de geçici ve raslantısal olmadığı, tersine kalıcı ve kaçınılmaz olduğu gerçeği teslim edilmek zorundaydı. (5)

Teorideki krizin temelinde, işçi sınıfının öngörülen "tarihsel misyonu"nu yerine getirebilecek tarihsel özne kimliğini kazanamaması, bu rolü oynayamaması yatıyordu. İşçi sınıfı, teorinin kendisine biçtiği bu rolü neden oynayamıyordu? İşçi sınıfı neden sahip olduğu "nesnel çıkarlar"a uygun davranmıyordu? Bu sorular, "nesnel çıkarlar"a uygun davranmıyordu? Bu sorular, "nesnel çıkar" ve ona dayandırılan "tarihsel misyon" kavramlarını sorgulamayı gerektiriyordu.

Marx'ta, toplumsal öznelerin ve kimliklerinin nasıl oluştuğu yeterince açık değildi. Bu bulanıklığın nedeni, Hegelci mirasın etkileriyle açıklanabilir. Proletarya, yaşayabilmek için emek gücünü kapitalistlere satmak zorunda kalan ücretli emekçiler sınıfıdır. Ama bu tanım, proletaryayı yalnızca ekonomik olarak tanımlamakta, toplumsal özne haline gelişini, sınıfsal bir kimlik kazanışını açıklamaya yetmemektedir. Marx, sınıfların toplumsal özne haline gelişlerini açıklamak için "kendinde sınıf" ile "kendisi için sınıf" kavramlarını kullanmıştır. Sınıfın kendi çıkarları etrafındaki kimliği, bir yandan üretim ilişkisi içindeki konumundan ötürü, kendi iradesinden bağımsız olarak oluşur; öte yandan da, hem çalışma ve yaşam koşullarıyla, kent ve fabrikalarda yoğunlaşmasıyla, mücadele içinde gelişen toplumsal örgütlülüğüyle oluşur. "Nesnel çıkar" ve "tarihsel misyon" kavramları, işçi sınıfının yalnızca ekonomik düzlemle sınırlı kalmayan tüm toplumsal ilişkiler ağı içinden değil, altyapı/üstyapı modelinin dayandığı, insan iradesinden bağımsız olarak işleyen "nesnel yasallık"lardan türetilmiş kavramlardır. Teoride tıkanıklığa yol açan, onu yaşamı açıklayamaz hale getiren budur.

Altıyapı/üstyapı modeline göre, toplumdaki bütün çelişkilere kaynaklık eden, "temel çelişki"dir, yani üretici güçlerle üretim ilişkileri arasındaki çelişkidir. Sosyalizmi ve komünizmi "tarihsel bir zorunluluk" haline getiren, toplumun ileriye doğru hareketini sağlayan bu temel çelişkidir. İşçi sınıfının, kendi ira-

desinden bağımsız olarak, dolayısıyla bilincine varmasa dahi sahip olduğu "nesnel çıkarlar"ı belirleyen de, bu temel çelişkidir. Sermaye ile emekçi arasındaki antagonizma, işçinin, kendisini sömürtmek için patronuna karşı giriştiği mücadeleden ötürü ortaya çıkmamakta, tersine, bu mücadele, temel çelişkinin ürünü, yansımasıdır. Toplumdaki bütün çelişkiler, bütün toplumsal ve politik mücadeleler, "ekonominin son kertedeki belirleyiciliği" ilkesi uyarınca, bu temel çelişkinin insan bilincinde yansımalarının ürünü olmaktadır. O nedenle, bütün ideolojiler de, "son kertede" bu temel çelişkinin iki kutbundan birine indirgenebilmektedir. Bu modele göre, tarihin "özneleri" olduğu söylenen toplumsal sınıfların, gerçekten özne oldukları bile pek söylenemez; olsa olsa kendileri dışındaki bir zorunlu yasallığa göre belirlenmiş olan toplumun temel çelişkinin yalnızca "yansıticıları", "taşıyıcıları" durumundadırlar. Böylece, sınıfların, onları oluşturan bireylerin iradelerinden, düşüncelerinden, bilinçlerinden bağımsız olarak, salt üretim ilişkisindeki konumları tarafından **zorunlu** olarak belirlenen bir "öz"leri, bilincinde oldukları ya da olmadıkları "nesnel-tarihsel çıkarları" olmaktadır. Aynı şekilde, sınıfların ve onları oluşturan bireylerin kimlikleri de, içine bulundukları **toplumsal ilişkilerin tamamı** tarafından değil de, yalnızca **üretim ilişkisindeki konumları** tarafından, önsel olarak belirlenmektedir, değişmez "özselsel bir kimlik" olmaktadır. (6) Öznenin, bu temel çelişki temelinde, "nesnel çıkar" tarafından, belirlenen "özselsel kimliğe" uymayan davranışları, "çarpık bilinç"le açıklanmaktadır. "Temel çelişki" ve "nesnel çıkar", işçi sınıfının "tarihsel misyonu"nu da belirlemektedir; bu tarihsel misyon, üretici güçlerin gelişmesinin önündeki engele, özel mülkiyete, son verip üretim araçlarını toplumsal mülkiyetini sağlamaktır. (7)

Marksist hareket içinde dogmatizmin, ekonomizmin ve sınıf indirgemeciliğinin bütün türlerinin üzerinde yeşerdikleri toprak, teorideki bu Hegel'den miras, determinist "yasallıklar" olagelmıştır. Marksizmin bu hegelsel yönleri aşıldığında, toplumdaki bütün çelişkileri açıklayan "temel çelişki"- "nesnel çıkar" - tarihsel misyon" kavramları terk edildiğinde, kısacası, "ekonominin son kertedeki belirleyiciliği" ilkesinden kurtulduğunda, kapitalizmin bugüne kadarki evrimini, kapitalist toplumların çeşitlenerek gösterdikleri gelişme eğilimini, toplumsal kimliklerdeki hızlı ve çok yönlü parçalanmayı açıklamak da mümkün olmaktadır. Sorun, nesnel olarak var olan şeyin taşıdığı toplumsal anlamı, bu fiziksel varlığından mı edindiği, yoksa toplumsal ilişkiler içinde, sonradan mı kazandıdır. (8) Örneğin, kırmızı bir kumaş parçasının "kızıl bayrak" haline gelmesi, onun kırmızı bir kumaş parçasını "kızıl bayrak" haline getirilmiş, ona böyle bir anlam kazandırılmış olmasının mı sonucudur? Bir başka soru daha: Kırmızı kumaş parçasının, sonradan, bu şekilde, "kızıl bayrak" haline getirilmesinin, böyle bir anlamla yüklenmesinin, ona o anlamı kazandıran insanların iradelerinden, bilinçlerinden bağımsız işleyen bir yasallığa dayanan zorunluluğu olabilir mi? Eğer böyle bir "zorunluluk" varsa, o zaman, bu kızıl bayrağın daha sonra, bir kahvehanede masa örtüsü haline gelmesi, ve eskiyip çöpe atılana kadar bir daha hiç kızıl bayrak haline gelmemesi mümkün değildir; çünkü bu kızıl bayrak'ın taşıdığı anlam, onu kırmızı bir kumaş parçası olmasını, yani nesnel olarak varolmasının ürünü olmaktadır. Ama biliyoruz ki, bu kızıl bayrak, elbette, aynı zamanda masa örtüsü

olarak da kullanılabilir. Kullanılınca da, onun anlamını fiziksel varlığı ile açıklayan teori, bu anlam (kimlik) değişikliğini (parçalanmasını) açıklayamaz, krize girer, ya da, bu durumu "geçicilik" le ve "raslantı"yla açıklayarak krizini erteleyebilir. 19. yüzyılın sonunda marksist teronini karşı karşıya kaldığı ve bütün bir 20. yüzyıl boyunca derinleşen ve giderek açık bir krize dönüşen sorunun özü buydu.

Dip notlar:

- 1 - Marx-Engels, Seçme Yapıtlar, Sol Yayınları, Ankara 1979, cilt 3, s. 534-549.
- 2 - K. Marx, "Kapital'in Birinci Cildinin Almanca Birinci Baskısı - Önsöz" (1867), İbid, (1977), cilt 2, s. 105.
- 3 - Burada özetlenen teorik çerçeve için örneğin bkz.: Marx-Engels, "Komünist Manifesto", İbid., cilt 1, s. 133, 138-145. K.F. Engels, "Ütopik Sosyalizm ve Bilimsel Sosyalizm", İbid, cilt 3, s. 175, 181.
- F. Engels, "Karl Marx", İbid, cilt 3, s. 101-103.
- K. Marx, Felsefenin Sefaleti, Sol Yayınları, Ankara 1976, s. 184.
- F. Engels, Anti-Dühring, Sol Yayınları, Ankara 1977, s. 427.
- 4 - F. Engels, "... Önsöz", İbid., s. 547-548.
- 5 - 1917 sosyalist devrimyle kapitalizmden sosyalizme geçiş çağına başladığı düşünüldü -- emperyalizm kapitalizmin son aşamasıydı, kapitalizm genel bir bunalım içindeydi. Ama İkinci Dünya Savaşı sonrasında dünyasını açıklayabilmek için, Komünist pratiler, bu kez de, kapitalizmin genel bunalımının "birinci, ikinci, üçüncü... evreleri" teorisini geliştirdiler. Nihayet, 1980'lerle birlikte, bu teori bir kenara bırakılmaya başlandı, ve onun yerini, "kapitalizm nasıl oldu da güçlenerek ayakta kalabildi?" sorusu ve gerçek bir arayış aldı.
- 6 - "Sorun, şu ya da bu proleterin, ya da, hata, tüm proletaryanın herhangi bir anda neyi amaçladığı değildir. Sorun, proletaryanın ne olduğu ve, olduğu şey uyarınca, tarihsel olarak yapmak zorunda kaldığı şeydir." (K. Marx, "The Holy Family", Collected Works, London: Lawrence and Wishart, 1975, cilt 5, s. 37.)
- 7 - "nesnel çıkar" ve "tarihsel misyon" kavramlarının parti anlayışı konusunda da sonuçları vardır. Marx ve Engels'de, sınıf ile parti arasında belirgin bir fark yoktur: "Proletarya.. ancak mülk sahibi sınıflar tarafından kurulmuş eski partiler karşısında ayrı bir siyasal parti haline gelirse bir sınıf olarak davranabilir." ("Tüzük Konusunda Karar", Seçmi Yapıtlar, cilt 2, s. 347.) Yani, parti, politikası ve mücadelesiyle "Proletaryanın partisi" haline gelmiyor, sınıfın kendisi parti haline geliyor, parti "nesnel-tarihsel çıkar" daha baştan temsil ediyor. Parti, toplumun temel çelişkinin "işçi sınıfının beyinlerinde, fikirler biçimi altında yansımından başka bir şey değildir." O nedenle de, partinin görevi, proletaryayı, kendi tarihsel misyonu konusunda bilinçlendirmekten ibarettir. (Bkz. : F. Engels, anti-Dühring, s. 450.) Parti, "Proleter hareketin teorik dışavurumudur." (F. Engels, "Ütopik Sosyalizm ve ...", İbid., s. 181.) İkinci Enternasyonal'in parti anlayışının temelinde, işte bu yaklaşım yatıyordu. Lenin'de ise, tersine, parti ile sınıf (yığın) arasında kesin bir ayrım vardır. Partinin görevi, "nesnel-tarihsel çıkarları"nın bilincinde olmayan işçi sınıfını bu "nesnel çıkarlar" dan yana kazanmaktır. Parti somut işçilerin, sınıfın kendisinin değil, onun "nesnel-tarihsel çıkarları"nın temsilcisidir. O nedenle de, temsil edenle (partiyile), temsil edilen (sınıf), fiili yaşam bazında değil, "tarihsel çıkar" bazında özdeşleşmektedir. "Tarihsel çıkarın temsili"ne dayalı bu parti anlayışı, stalinizm tarafından en kaba biçimde basitleştirilerek, işçi sınıfının "nesnel çıkarlarının tek temsilcisi" - dolayısıyla hakikatın tekele sahip bir azınlığın, totaliter bir rejim kumasının aracı haline getirilmiştir. "Öncü parti" fikrinde terkedilmesi gereken şey, işte bu sınıf indirgemeci "tarihsel çıkarın temsili" anlayışı olmalıdır; yoksa terk edilmesi gereken şey, partinin öncü fikirler üretmek toplumun ilerlemesine öncülük etmeye çalışması, yada demokratik olarak oluşan çoğunluğun belirlediği politik hedefler etrafında, partinin hareket birliğinin sağlanması değildir.
- 8 - Bu konunun ve ayrıca bu yazıda savunulan temel fikrin ayrıntılı teorik tartışması için bkz. Ernesto Laclau ve Chantal Mouffe'un şu yapıtları: E. Laclau, Ch. Mouffe, Hegemony and Socialist Strategy (towards a radical democratic politics, Verso, London 1989. E. Laclau, Ch. Mouffe, "Post-Marxism without apologies", New Left Review, No. 166, 1987. E. Laclau, "Transformation of advanced Industrial Societies and the Theory of the Subject", Rethinking Ideology, Argument- Sonderband AS 84, Argument-Verlag, Berlin 1983. E. Laclau, "What Marxism?", Rethinking Marx, Argument- Sonderband AS 109, Berlin 1984. Ch. Mouffe, "Towards a Theoretical Interpretation of 'New Social Movements'", İbid.

TBKP KONGRE TEZLERİ ÜZERİNE ÖNDÜŞÜNCELER -II

CELAL A. KANAT

Bu yazının, geçen sayıda yayınlanan ilk bölümünde, TBKP (Yönetiminin) Kongre Tezleri'nin genelinde kapsam ve derinlik yoksunluğuyla, uzun zamandır yinelenip duran görüşleri yeniden ve yeniden üretmesiyle, dar-politik anlamıyla işlevsel bir yüzysellikte malûl bulunduğunu ve tezlerde yer alan "sapmalar"ın bu genel trendin, yukardaki tarzda karakterize edilmesini engelleyemeyeceğini yazmıştım. Çünkü, bu olumsuzluk sapmaları ya ayrı bir epistemolojik düzlem kullanılarak, ya da dışbükey düzeneklerle puslandırılarak birer metateze dönüştürülmüş, dolayısıyla gözlerden uzaklaştırılmış, sezinlese bile rahatsızlık-vermeyecek bir açıklanış düzlemlerine kaydırılmışlardır. Bu konumlandırılışın özgüllük katsayısı o denli yüksek tutulmuştur ki, değil sıradan TBKP çevresinin, öbür tez metinleri yazarlarının bile bunlarla ilintisi özenli bir şekilde şifrelendirilmiştir.

Böyle bir girişimi özücû bulduğumu anlatmış olmalıyım. Geleneksel solun ülkemizdeki bu (herhalde son) kongresinin öngünlerinde kimi yüreklerle böylesine bir ağırlığın çökmüş olmasını, kendi adıma büyük bir talihsizlik olarak nitelendiriyorum. Bu organize konjonktüre, dogmatizmin ideolojik ve politik etkisinin minimal olduğu bu koşullara rastlayan şimdiki ortamın, yönetim tarafından tüketilmeksizin harcanmaya başlandığını gözlemliyor ve tüketilmeyen şeylerin tüketici olabileceğini anımsatmak istiyorum.

Oysa, "Sorunlara Yöntemsel Yaklaşım Üzerine" başlıklı tezler, yukarıda dile getirilen "sapma"nın bir örneği olarak, böylesine tüketici ideolojik boyutlar içermektedir. Ne var ki, olanakların kullanılmak istenmesinden bilinçli kaçınım (imtina) sonucu, örtük ve gizil kalan bu boyutlar kendilerini duyumsatmıyor ve çelişkiler arasında boğulup gitmeye terk ediliyorlar.

Amacım, yeterli bir anlamlılık düzeyinde olmak üzere, tezlerin bu bölümünü çelişkilerinden arındırmak ve asıl özü vurgulamak olacaktır.

1. Marksizm ve Pozitivizm

Bölüm, marksizm ve sosyalizmin geleceği sorusuyla başlıyor ve hemen geriye doğru bir adım atarak, bunu, "yenilenmiş bir marksizm

ve sosyalizm anlayışının geleceği" diye yeniden tanımlıyor, tasrih ediyor. Dolayısıyla "böyle bir geleceğin (belki de) hiç olmayacağı" yanıtını formüle etmeye (kuramsal, düşünsel, ahlaksal, ama özellikle de psikolojik nedenlerle) henüz hazır olmadığı varsayılan olası çoğunluğu yatıştırıcı bir tutum takınarak, her durumda, önbelirlenmiş bir sistematik "güvenceli" hegemonyası altında kalmayı "başarıyor".

Ne var ki, yazarın kendisinin bu hegemonya altında kalmaya devam ettiğini varsaymak için de, hiçbir kuramsal ipucu mevcut değildir. Örgüt fobisi altında, kendine karşı özgür, ama çevresine karşı özgürleşmemiş bir tarz tutturmuştur.

Bu yargının önsel kanıtları olarak, "marksist kuramın... bütün ülkelerde başarısız olduğu", "marksizmden kuramsal yanın ortadan kalktığını", marksizmin "batılı değerler sistemi üzerine kurulmuş" olduğu, üretim-tarzı paradigması yerine başka (ve otantik yargılara göre de, oldukça aykırı) bir paradigma konulması gerektiği, toplumsal yasaların aslında birer eğilimden öteye geçmediği önermelerini vurgulamak istiyorum. Bunların değil hepsi, yalnızca bir teki bile, varsayılan sistematik özgül dokusuna uymamakta ve ciddi bir doku-uyumsuzluğu doğurmaya yetmektedir. Yazar bunun, bence bilincindedir.

Tezlerde, marksizmin yanlış ve hatalarının salt uygulamalardan kaynaklanmayıp, kuramda da yer aldığını saptadıktan sonra, "marksizmi hangi kuramla eleştirmek" gerektiği sorusu ortaya atılmaktadır. Doğallıkla, "bu eleştiriye yol gösterecek kuram marksizm olmaz." Ancak, onu "bütünsel bir eleştiriye uğralan bir başka bütünsel kuram (da) mevcut değildir." Sonuçta, önerilen kuramsal çerçeve, "marksist olan ve olmayan kuramların birlikteliğidir." Reformizme kapıların kapalı olduğunu, aslında marksizmin bütünsel terk edilmiş olmadığını, meşruiyet kazanmış alanda iş görüldüğünü ima etmeye yönelik bu özürlerin işlevsel olamayacağını, yazar da en az benim kadar sezinlemektedir. Çünkü, marksizm kompakt, sık örgütlü bir sistemattir ve ana tezlerinden herhangi birinde gerçekleştirilecek bir delomasyon, bu bütünselliğin ruhuna kesinlikle ters düşmekten kurtulamaz.

Yazar bu paradoksu aşmak için, anlaşıldığı kadarıyla iki temel düşünsel kaldıraça başvurmaktadır: Birincisi, marksizmi poziti-

vizmden arındırma girişimi; ikincisi de üretim-tarzı paradigması yerine, merkez-çevre paradigmasını monte etme çabasıdır. Bu ikisi arasında özgül bir ilinti olduğunu sezinlemek zor değildir.

2. Marksizmi Pozitivizmden Arındırmak

Pozitivizm yalnızca olguların bilinebilirliği, bilginin bilimsel yöntemlerle (ampirik yollarla) elde edilebileceğini, bilimter ve dolayısıyla bilgi türleri arasında tarihsel bir süreklilik bulunduğunu, bilgilerimizin evrimleştiğini ve bunlar arasında bir birlik bulunduğunu (monizm) kendi özgül önermeleri olarak alan ve kısmen buna, olguların duyumlarla özdeş olduğunu, verilerin duyumsal izlenimlerin bir çokluğundan başka bir şey olmadığını ve yalnızca duyumların bilinebileceğini ekleyen temel bir felsefi konumlanıştır.

Bu öncülleriyle pozitivizmin marksizden büyük farklılıklar içerdiği ortadadır. Ne var ki, bu "büyük farklılıklar"ın arasında güçlü sonuçsal ve yöntemsel geçişler bulunduğu, temel varoluş kaygılarıyla bu iki disiplinin pek çok ortak noktayı paylaştığı ve metafiziğe karşı yürütülen savaşımın, bunların birbirine yaklaşmasına katkıda bulunduğu da gözden uzak tutulmamalıdır.

Pozitivizmin içkin bilinemezliği ve Viyana Çevresi'nin sağın bilgiye ulaşma yönündeki zorlamaları bir yana bırakıldığında, başlangıçta "marksizmin pozitivizme karşı olduğu", ama "sonradan" (Kautsky ve Plekhanov'a başlayarak) "pozitivizmin marksizmi de etkilediği" inancını benimsemek oldukça zorlaşmaktadır.

Verilerden hareketle genelleştirilmez bilgiye ulaşmasıyla ve genelgeçer yasalar üretme merakıyla, tarihsel-toplumsal gerçekliğe ancak bir "yasa bilimi"nin eğilebileceği inancıyla, metafizik öncüllerden özgüleştirilmiş bilim yoluyla doğaya ve topluma bir "çekidüzen" verme kaygısıyla, "anlamacı" yöntemden çok "açıklayıcı" yöneme yatkınlığıyla, sonuçta bir "total kültür sistemi" üretilmesine dönük güdüleriyle ve ilerlemeye beslediği şaşmaz, bütünsel inançla, marksizm ile pozitivizm arasında güçlü geçişler olduğu ortadadır.

Kuşkusuz, marksizmin "statükocu" pozitivizmi "devrimci" bir versiyonu olduğunu 'iddia edecek ölçüde ileri gitmek niyetinde değildir.

Ama bu burada, zaten birincil önem taşıyan bir sorun da değildir. Önemli olan, yukarıda anılan ve marksistleri "edilgen bir özgürlüğü" vazetmeye, determinist bir anlayışa mahkum eden pozitivist mentalitenin otantik marksizmin kendisi tarafından, adeta içgüdüsel bir şekilde, ödünç alınmış ve giderek içselleştirilmiş olmasıdır.

Yazarın da, bu içselleştirmenin bilincinde olma olasılığını, kendi payıma ben, hiç de zayıf bulmuyorum. Nitekim, verili alandaki temel dikotominin kadim theoria/historia, ya da, daha yakın zamanlara özgü olmak üzere, pozitivism/historizm şeklinde değil de, pozitivism/kuramsallıklar şeklinde sunması bunun bir dolayımı sayılmalıdır. Böylece, "doğal" bir anti-pozitivist cephenin zaten var olduğu ve marksizmin de ("marksizm doğa ve toplum bilimlerine kuramsal bir yaklaşım" olduğundan!) yerinin, "doğallıkla" burası olması gerektiği, düşünüldürmek istenmiştir. Yazık ki, böyle değildir: Hem pozitivistin bir a posteriori kuramsallık olması, hem marksizm ile pozitivism arasında, en azından yukarıda belirtilen yöntemsel ve sonuç kaygılar düzleminde, güçlü ilintiler bulunması ve hem de, pozitivism/historizm dikotomisinin bile, Weber'den bu yana, şiddetinden çok şey yitirmiş olması nedeniyle, durum böyle değildir. Marksizmi pozitivismden arındırma çabası "marksizmi marksizmden arındırma" çabasına dönüşme potansiyelleri içeren ve bu yüzden de, canlandırıcı gücünden çok, canalcı gücü bulunan bir girişimden öteye geçemez.

3. Marksizm Tarihsel-Determinizmi İçerir mi?

Bu noktada, tezlerin pozitivism ile marksizm arasındaki ilişkiyi betimlerken, temel argümanlarını bir niteliksel sıçrama sorunsalından çok, bir öncelik-sonralık söylemine dayandırmış olması oldukça anlamlıdır: "marksizmin pozitivist yorumu, sosyalizmin tarihsel bir zorunluluk olduğunu ifade etti" ve yine, "marksist kuramın gelişmesi, sınıf mücadelelerinin deneylerinin içselleştirilmesi olarak ifade edildi." (Buradaki kiplere, karakteristik olması bakımından, ben vurgu koyuyorum. Bu vurguyla, nesnelerin edimlendirilişinin potansiyel bir nitelik taşıdığı imasını deşifre etmeyi amaçlıyorum.)

Ne var ki, marksizmin tarihsel bilgisi bana bu yönde değil, daha çok, tersi yönde kanıtlar sunuyor. Yani, hem marksizm "tarihsel determinist bir anlayış" içeriyor; hem de deneyimleri genelleştirme yoluyla genelleştirilmiş bilgiye ulaştığını varsayıyor. Özgül yasaları sözlüğe "genel yasalar"la uyuşturmakla da, genelleştirilmiş yasaların, aslında genel yasalar olmadıklarını da ortaya koyuyor.

Marksizmin için tarihsel-determinizmini görebilmek için de, otantik marksist (bilhassa politik) belgelere, en başta Komünist Manifesto'ya bir göz atmayı yeterli buluyorum. Bu

rada 1888 tarihli İngilizce baskıya Engels'in yazdığı Önsöz'deki anırtırma (Marx'ın temel önermesi ile Darwin'in kuramının işlevleri arasındaki analoji) ise, başlı başına, ekstra bir açıklık getiriyor.

Deneyimleri genelleştirmeye gelince, Marx, Engels ve Lenin'in 1848 Devrimi, Paris Komünü, 1905 Devrimi, vb. gibi deneyimlerin ardından büyük modifikasyonlar yaptıklarını hepimizin bildiğini varsayıyorum. Bu modifikasyonlar, zaman zaman, kuramın yeniden üretilmesine denk düşüyor.

Bu durumda, marksizmi pozitivismden kurtulma savaşına atılan yazarın, öte yandan da tarihin maddeci yorumuna -ve üstelik, "tarihsel maddeciğin bir tarihsel determinizm içerip içermediği, ya da o anlama gelip gelmediği tartışmalı" diyecek- sahip çıkması, anlaşılır olmaktan bütbütün uzaktır. Uzaklık; çünkü, hem tarihin önbilirlenmiş evrelerden geçerek, bir "ideal son"a doğru gittiği konsepti, hem de "maddi yaşamın üretilme tarzının toplumsal, politik ve fiktisel yaşam sürecini belirlediği" önermesi, kuşkusuz her toplum için geçerlidir" saptaması, apaçık bir şekilde, önerilen paradigmayla bile çelişkilidir.

Tarihin önbilirlenmiş akışı ve "ideal son" kurgusu "eskatolojik/çizgisel bir tarih bilinci"ne denk düşmekte olup, pozitivist mentaliteyle doğrudan ilintilidir. Öte yandan, yazarın "kuramsalci yaklaşım" diye sunduğu historizm ise, insanın belli ülküler taşıyabileceğini; ama tarihi, bu ülkülerin özgül determinasyonla gerçekleşmesi alanı olarak" göremeyeceğini anlatmaktadır. Bu bağlamda, tarihte mutlak bir anlam yoktur, bir anlamlar çokluğu vardır.

Yazar, herhalde (ve paradoksal olarak) bu son önermeyi benimsemeye yatkın olacaktır. Zira, "tarihin kendinde bir anlamı var mıdır? Ya da, tarih kendinde bir amaca doğru mu ilerliyor?" diye sorduktan sonra, kendi yanıtını Marx'ın ağzından vermekte; "Marx'ın bu soruya olumsuz yanıt verdiği"ni söylemektedir. Bu kuşkusuz doğru bir yanıt olmakla birlikte, kategorik bir kesinlikle bunun Marx'a ait olduğunu söylemek zordur. Daha doğrusu, Marx'ın bu soruyu bazen böyle, bazen tersi yönde, ama çoğunlukla, "özsınırlılık içeren bir olumsuzluk" şeklinde yanıtladığını söylemem gerekiyor. O, tarihi insanların yaptıklarını söylerken, bunu ancak nesnel-tarihsel koşullarla belirlenmiş bir şekilde yaptıklarını da dile getiriyor. Daha da karakteristik olarak, "tarihin motorunun sınıf savaşmaları olduğunu" vurguluyor.

Öte yandan, "maddi yaşamın (altyapının!)

belirleyiciliği" önermesi hem bu yönüyle, hem de, -yazarın kimi yönlerine değindiği- günümüz toplumunun öz nitelileriyle bağlantılı olarak, yeniden tartışılma gereksinimi içermektedir. Her şeyden önce, bilimin doğrudan üretici bir güç katına yükselmesiyle, düşünsel yaşamla maddesel yaşam arasında, bu tür indirgemeci bir ilişkinin yapılandırılması olanaksızlaşıyor. Ve zaten tam da bu noktada, yazarın kendisinin önerdiği ikinci kaldıraç, yani paradigma dönüşümü gündeme geliyor ve bu dönüşüm, kısmen örtük bir tarzda da olsa, böylesi bir anlayış önemli ölçüde dışlıyor.

4. Örtük Bir Çaba Olarak Marksizmden Özgürleşmek

Sonuç olarak, tezlerin bu en önemli, en çözücü kesimi "marksizmin pozitivist yorumundan kurtulma, pozitivismin karşısına (marksizmin de kuşkusuz içerildiği!) bir kuramsallıklar cephesi dikme, "marksizmi de içeren, farklı kuramlardan oluşan bir kuramsal çerçeve belirleme"yi önerme, marksizmin "evrensel yanları olmakla birlikte, batılı değerler sistemi üzerine kurulmuş" olduğunu vurgulama ve sonuçta da, radikal bir paradigma dönüşümü ileri sürme yoluyla, adım adım ve ürkekçe, bir noktaya doğru yaklaşmaktadır. Ve bana göre, şu anda özenle şifrelendirilmiş, kodlanmış olan bu nokta da temelde "marksizmden özgürleşme"den başka bir şey olamaz. "Her kuşağın, kendi çağına mantığına dayalı bir marksist kuram yaratma zorunda olması" söylemi, bundan daha başka türlü yorumlanabilir mi? Böylesi bir yeniden-üretimde antipozitivist konumlanışın a priorileştirilmesinin, net bir antagonizma örülmesinin "olmazsa olmaz" görülmesi ise, çok daha iyi düşünülme zorundadır ve bu, "marksizmden özgürleşme"nin kodlandırılmak zorunda kaldığı böylesi politik tezlerle başarılamaz.

Son bir düşünce olarak, historizmle marksizmin yeni bir düzlemde sentezleştirilmesine yönelik bu çabayı çok önemseydimi, bunun çok daha kararlı ve cesurca yapılmasını önerdimi, politik ve yapısal kaygılardan uzak kalarak ve sonuçta ortaya çıkacak olan şeyin artık marksizm olmayacağını da teslim ederek, bu yolda düşünsel ödünler verilmeksizin yürütülmesini yararlı bulduğumu belirtmeliyim. Bu girişimin böylesi bir düşünsel ekolojiyle birlikte yapılması durumunda, ne marksizm şimdiki ölümcül bunalımından kurtulabilecek, ne de ortaya ciddi bir bütünlük çıkabilecektir.

Sosyalist Birlik Partisi

Dost sofrasına davet ...

29 Aralık 1990 saat:20.00

Karides Restaurant

Lunapark yanı / Sahilyolu-Yenikapı

AMASIZ FAKATSIZ KONUŞURSAK

MEBUSE TEKAY

Charlie Caplin Sahne Işıkları'nda yaşlı, alkolik bir komedyen olan Calvero'yu canlandırır. Ölümünden kurtardı; Terry ile birlikte yaşamı ve güzellikleri yeniden farkederek. Terry yetenekli, genç ve güzel bir baledir. Mesleğinde hızla yükselirken gerçek aşkıyla karşılaşır ama Calvero'nun desteğinden ve sevgisinden uzaklaşmak istemez. Finalde, Calvero, yüreği Nevill için çarparken onunla kalmak isteyen Terry'ye şöyle der: "Aklınla yüreğin ne kadar da uyumsuz."

Hiç sözcüklere dökülmemiş, hata hiç farkına varmamış olsak da böyle bir uyumsuzluğu hepimiz yaşamışızdır. Kimimiz Terry gibi duygusal ilişkilerimizde, kimimiz sevdiğimiz iş yerine bizi doyuracak işi seçtiğimizde, kimimiz bizden beklenenlerle isteklerimiz arasındaki tercihi yaparken... Tezleri okurken aklılla yürek arasındaki bu uyumsuzluğu yaşadım.

Bir süredir kendimi Marksist, komünist olarak tanımlamıyorum. Marksizmin dönemini tamamladığını, ne kadar geliştirilmeye çalışılsa da bu güne yanıt veremeyeceğini düşünüyorum. Tezler de içerik olarak düşüncemi doğruluyor. Peki neden huzursuz oluyorum? Bunun pek de mantıklı bir açıklaması yok. Kimbilir belki de içten içe biri çıkipta beni yanılttığıma inandırsa istiyordum. Neden olmasın?

TEZLERE DAİR

Marksizm ve dünyanın ahvali konusunda yeni bir görüş getirmek ya da yazılan tezleri eleştirmek iddiası taşımadan, olan biten ve okuduklarımız üzerine "ama"ları, "fakat"ları kaldırdığımda ne anladığımı, neyi doğru bulduğumu anlatmak istiyorum.

Marksizm ve sosyalizmin geleceği var mı? sorusunun, tezlerde içerik olarak "yok", biçim olarak "var" diye yanıtlandığı kanısındayım.

Kuramsal çerçeve başlıklı bölümde:

-Marksizmin bunalımının yalnızca bir uygulama yanlışlığından kaynaklanmadığı, kuramın da gözden geçirilmesi gerektiği,

-Kuramı, onun dayandığı yöntemden ayırdetmenin olanaklı olmadığı,

-Marksizmi eleştirirken içinde marksist kuramın da bulunduğu ama farklı kuramlardan oluşan bir kuramsal çerçeve belirlemek gerekliliği saptanıyor.

Kuramsal çerçevenin nasıl belirleneceği konusunda bilgi edinme, değerler ve önermeler olmak üzere üç düzey bulunduğu, önerme-

lerin ilk iki unsura dayanarak yapılan seçme, analiz ve sentezin sonucu olduğu belirtiliyor. Kuramın ileri sürdüğü önermelerin bir temel görüş (paradigma) etrafında kurulduğuna işaret edildikten sonra, marksist kuramın yenilenmesinden ne anlaşılması gerektiği şöyle ifade ediliyor: "Bize göre marksist kuramın yenilenmesi demek, şurasının burasının düzeltilmesi değil, yeni bir temel görüş etrafında marksist tezlerin eleştirel düşünce süzgecinden geçirilerek yeniden inşa edilmesidir". Marksizmin temel görüşü olan üretim tarzı yerine yeni bir paradigma öneriliyor. Paradigması değişen kuramın eski kuramla ne ilişkisi kaldığı pek anlaşılamıyor. Paradigmanın değişmesi, önermelerin, bilgi edinme ve değerleri düzeyinin de değiştiği anlamına geliyor. Kuramı oluşturan tüm faktörler değişmişse, ortaya çıkan eski kuramın yenilenmiş hali midir yoksa yeni bir kuram mıdır? Bu, tarihi eser olduğu için yıkılması yasak olan yapıların kaza süsüyle yakılıp yeniden yapılmasına benziyor. Ortaya çıkan yeni bir evdir.

Tezlerin 2. bölümünde ise hareketin genel yasalarının komünist topluma ulaşmayı tarihsel bir zorunluluk olara öngördüğü şeklindeki şematik yorumun bizzat Engels'e ait olduğu açıklandıktan sonra, "ekonominin son kertedeki belirleyiciliği" kategorisinin yerine "görelî özerklik" kavramını koymak gerekliliği açıkça savunulmasa da tez yazarının ağırbaşlı görüşü olarak sezdirilmektedir. Denilebilir ki tezlerin 2. bölümünde tarihsel ve ekonomik determinizm, marksizmin pozitif yorumundan değil bizzat teorisinin kendisinden kaynaklandığı kabul edilmektedir. Tezlerin çeşitli bölümlerinde, zamana bağlı olmayan bir gerçekliğe sahip olduğuna inanabildiğimiz felsefi zorunluluk ve nedensel bağlar kategorilerine, niceliksel değişimlerin niteliksel değişimlere dönüşmesi ve karşıtların birliği ve çatışması temel yasalarına getirilen köklü eleştirilerle toplumsal ilerleme ve devrim teorisi de geçersiz kalmaktadır.

Diyalектик ve tarihsel materyalizmin temel yasaları ve kategorilerinin artık çağımızı açıklamadığı, devrim teorisinin geçersiz kaldığı doğruysa, hala Marksizmin yenilenebileceğinde niçin ısrar edilmesi gerektiğini de birinin anlatması gerekiyor. Bilgilerin yetersizliğinden olabilir ama yöneltilen eleştirilere katıldıktan sonra geriye geliştirilebilecek ne kaldığının yanıtını bulamıyorum. Bu bana bir Bektaşî fıkrasını hatırlatıyor. Hoca "ne yeredir, ne göktedir. Elle tutulmaz, gözle görülmaz" diye tanrının niteliklerini sıralarken Bektaşî dayanmamış "yok diyeceksin ya dilin varmıyor" deyivermiş.

Tez yazarları partide yerleşen "geçerken söyleme", "adını koymadan söyleme" yöntemini mi kullanıyorlar yoksa gerçekten marksizme inanıyorlar mı bilemiyorum. Belki alıştırma alıştırma söylemek psikolojik olarak ilk anda doğru gelebilir. Ne varki herşeyin adının konduğu, insanların neyi tartıştıklarını bildikleri bir süreçten daha sağlıklı çıkılırdı. Eskinin de eski si tarzlarla nasıl yenilenir ki?

Marksizmin amacının "insanın özgürlüğü ve mutluluğu" olduğu, bunun bugün için de doğru ve geçerli olduğu ileri sürülebilir. Ne varki marksizmin bu amaca ulaşmak yaşamı değiştirmek için öngördüğü değerler sistemi, mücadele biçimi, içeriği, araçları, gösterdiği yol, yöntem geçersiz hale gelmişse bunları kullanarak amacına ulaşması olanaklı görünmüyorsa. Öngörülerinden, önermelerinden, yönteminden, soyutlayarak, yalnızca amacına bağlı kaldığımız için marksizmden söz edebilir miyiz? Kaldı ki canlı ve cansız doğanın tehlikede olduğu günümüzde yalnızca insanın özgürlüğü ve mutluluğundan ibaret bir amacın da yetersiz olduğu düşünülebilir.

Marksizmin yöntemsel öneminin arttığı ya da "somut durumun somut tahlilinin" bugün de geçerli olduğu söylenebilir. Somut durumun somut tahlilinin nasıl yapılacağını gösteren yasallıklar yanlışsa bu tek başına neyi ifade eder? Yeni tutucular somut durumun somut tahlilinin marksistlerden daha iyi yapmadılar mı?

Kuşkusuz marksizme, reel sosyalizme yaşamda beğenmediğimiz ne varsa asabileceğimiz bir askı gözüyle bakmıyorum. Ama bugün hala geçerli olanlar için kendimi marksist olarak tanımlamama gerek olmadığı düşüncesindeyim. Peki yerine ne konmalı sorusunun kesin bir yanıtı olduğunu sanmıyorum. Yeni gerçekleri dikkate alan yeni bir bakış gerekli ama herşeyi açıklayacak tek bir teorisin yaratılamayacağı görünüyor, esasen böyle bir gerekliliğin olmadığını kabul etmek belki daha da doğru.

YENİ BİR BAKIŞ NEDEN ZORUNLU?

Marksist kuram ve reel sosyalizmdeki hataların yanı sıra, bilimsel teknolojik devrimin (BTD) yarattığı global sorunlar, yeni gelişmeler de dünyaya yeni bir bakış zorlu kılıyor. Nasıl bir dünyada yaşadığımızı hatırlamakta yarar var.

a- BTD'nin askersel teknolojiyle etkilemesi sonucu nitelik olarak yeni politik tehlike-

ler doğdu: Silahlanma yarışı geri döndürüle-
meyecek boyuta vararak politik iradeyi etkisiz
hale getirmek üzereydi.

ABD'nin mantığı SSCB'ni ekonomik ola-
rak yıpratmak bir yarışa çekmekti. Yeni silah
programlarına ortaya çıkıyor SSCB yanıt ver-
iyor ve denge her defasında daha yüksek bir
düzeyde sağlanmış oluyordu. Bunun devamı
SSCB açısından ekonomik olarak da
olanaksızdı.

b- Çevre Sorunları Hammadde ve enerji
krizinin yanı sıra ekolojik denge ciddi bir tehdit
altına. Ozon delinmiyor, binlerce bitki ve hayvan
türü yok oluyor. Tropikal ormanların yağması,
çöllerin taarruzunu getiriyor. İklim değişiyor,
binlerce yıl aynı kalan ortalama hava sıcaklığı
artıyor, buzulların çözülmesi dünyanın en ve-
rimli ovalarını sular altında bırakacak. Coğrafi si-
nırların öneminin kalmadığı bir noktaya gelin-
di. Örneğin Polonya'ya yağın asit yağmurları-
nın %52'sinin dışarıdan geldiği, dünyanın akci-
ğeri olarak nitelenen amazon ormanlarını yo-
koluşunun başka kıtalarda da iklimi etkilediği
açıklanıyor.

Gerekli önlemler alınmazsa 25 yıl sonra
insanlığın ekolojik bir felakete son bulacağını
ileri süren tezler var.

Tüm insanlığı tehdit eden ekolojik sorunla-
rın yine tüm insanlığı işbirliğiyle çözülebilece-
ği görülüyor. Çevreyi korumak, uluslararası
haberleşme, denetim, yeni teknik için işbirliği
kendini dayatıyor.

**c- Üçüncü Dünya Ülkelerini Geri Kal-
mışlığı:** Dünya nüfusunun yaklaşık üç milyarı
en geri kalmış 100 ülkede yaşıyor. Bu insanla-
rı sekiz yüz milyonu aklı sınırdan, bir buçuk
milyarı sağlık yardımı almak zorunda, yediyüz
milyonu da eğitimsiz durumda. Bilim adamları
koşullarını değiştirilmemesi halinde 21. yüzyıl
içinde bir milyar insanın çevre kirliliği ve açıklan-
mış öleceğine dikkat çekiyor. Açlık çekenleri
sayısı giderek artıyor çünkü geri kalmış halk-
lar aynı zamanda en fazla nüfus artışına da
sahip. Gıda maddeleri üretimi mevcut dünya
nüfusuna ve artacak nüfusa yetecek ölçüde
arttırılmalı ve geri kalmış ülkeler paylaşımda
dikkate alınmalı. Aksi halde bu yalnızca ahlaki
bir sorun olarak kalmayacak Asya, Afrika ve
Güney Amerika'daki bu ülkelerdeki ekonomik
ve siyasi gerginlikler tırmanacak, çalışmaz
yaşamayı tehdit edecek, insanlık kültürünü
de olumsuz etkileyecektir.

Geride kalmış ülkelere istikrar gelişmiş
ülkeleri de yakından ilgilendirmektedir. Geliş-
miş kapitalist ülkelerde sanayileşmenin getir-
diği çevre tahribatının korkunç boyutlara var-
ması çevre bilincinde etkili olmuş, toplumun
da duyarlılığı ile önlem alınmak yoluna gidil-
miştir. Ancak çevre korumayla ilgili önlemler
yatırımları çok pahalı hale getirdiğinden ulus-
lar ötesi tekeller kirliliği, geri, zararlı teknolojileri-
ni ve atıklarını gelişmemiş ülkelere aktarmaya
başlamışlardır. Böylece hem ucuza yatırım
yapmakta hem ucuz işgücü cennetlerinde
üretim maliyetini düşürmektedirler.

Tüm global sorunların çözümü içiçe geç-
miş görünüyor. Diğer yandan ne çevrenin ko-
runması ne de geri kalmış sorunların çözü-
mü için yeni kaynaklar yaratılamıyor. Diyelim

ki gelişmemiş ülkeleri sanayileşme yoluyla
gelişmiş ülkelerin durumuna getirmek olanaklı
olsa, bu , sinai üretimin dünya katında 5 kat
artmasını gerektiriyor ki bu da hammadde ve
enerji krizini önlenemez hale getiriyor. Geri
kalmışlığın nedenlerini ortadan kaldırma zo-
runluluğu kendini dayatıyor. Tek çözüm askeri
harcamaların kısılmasından başlayarak tüm
harcamaları ve dağıtımın değişmesinden geçi-
yor. Bu değişim ise tüm ülkelerin, sistemlerin
siyasi ve ekonomik yapılarında radikal de-
ğişiklikleri zorunlu kılıyor. Aksi halde ABD-SSCB,
Çin, Japonya ya da AT ülkeleri tek başlarına
diğerleriyle aralarındaki dengeyi kendi çıkarla-
rı aleyhine bozarak geri kalmışlığı ve ekolojik
sorunların çözümünü için adım atmayacak, as-
keri harcamaları kısmayacaklardır.

d- İşçi Sınıfının Yapısındaki Değişim ve Sonuçları:

Marksist teoride toplumsal ilerlemenin ve
devrimin taşıyıcısı ve gerçekleştircisi misyonu
verilen işçi sınıfının bugünkü yapısı ve müca-
delesiyle bu role talip olup olmadığı kilit bir
sorudur.

Klasik markist teoride genel kabul gören
tanıma göre, üretim aracından yoksun olan,
emeğini satan, yönetici rolü olmayan kişi işçi-
dir. Bu tanıma göre ücretlilerin %80'i işçi olup,
çok çeşitli kesimler işçi sınıfı yapısında temsil
edilmektedir.

Bilimsel teknolojik devrim ekonominin ve
işçi sınıfının yapısında köklü değişikliklere yol
açtı. Gelişmiş kapitalist ülkelerde geleneksel
sanayi kolları kayboluyor. Çalısınlarla ilgili iki
işgücü piyasası oluşuyor. İşgücü açığı olan
uzay tekniği, optik, mikroelektronik gibi işkol-
larında yeni teknolojiyle çalışan altın yakallılar
yüksek öğrenimli, kavrayışları, sorumluluk
duyguları girişkenlikleri yüksek, gelişkin
insanlardır.

İşgücü fazlasının bulunduğu geleneksel
işkollarında çalışan işçilerin iş süresince istik-
rarsızdır. Sürekli iş değiştirirler, düşük ücretle,
az becerili işlerde çalışırlar. Bu iki pazar birbi-
rine karışmaz. Diğer yandan geleneksel işkol-
larını kaybolmasına yeni teknolojinin emekten
tasarruf sağlaması da eklenince işsizlik siste-
min bir parçası haline gelmeye başlamıştır.
Üretimden geçici değil, sürekli bir kopuş içi-
nde olan işsizler üreten insandan farklı bir psi-
kolojiyle, farklı bir yapının parçası olarak, pro-
leterlikten uzaklaşarak yaşamaya başlıyorlar.
Her an patlamaya hazır, yaşam perspektifleri
belirsiz.

Geçmişte sınıftan söz edince davranış,
duygu, düşünce ve beklentileri benzer olan
bir yapıyı anlardık. Oysa gelişmiş kapitalist ül-
kelerde farklı katmanlardan oluşan, farklı çı-
karları olan, sınırları giderek flulaşan bir yapı
sözkonusudur artık. Her üç gruptaki işçilerin
yaşam biçimleri, kültürleri çıkarları gereksinim-
leri farklıdır. İşçileşen memurlar, aydınlar nes-
nel olarak işçi konumuna girseler de (bence
bu da tartışılabilir bir konudur)öznel olarak ken-
dilerini işçi olarak görmüyorlar. Esasen çevre-
leri de onları işçi olarak algılamıyor. Onların
psikolojisi geleneksel işçi sınıfının psikolojisi-
ne denk düşmüyor. Sistemden hoşnutsuzluk
nedenleri, tepkileri farklı. Tek benzerlikleri üre-

tim araçlarına sahip olmayışları ve sömürölme-
leri. Bu çok önemli bir ortak nokta olmakla bir-
likte gelecek perspektiflerinin aynı olması için
yeterli değildir. Sınıf mücadelesinin her üç ala-
nında da (ekonomik, politik, ideolojik) yoklar.
Sendikaya, komünist partilere üye olmuyorlar.
Reel sosyalizmin hali ise ideolojik mücadeleyi
geleneksel işçi için bile çokertmiş durumdadır.
İşçi sınıfının çok yapıli hale gelişyle onları bir-
leştirecek genel, bütünsel biçimler bulmak ola-
naksız hale geliyor.

Bütün bu verileri bakarak işçi sınıfının en-
tellektüel düzeyinin yükseldiği, kendisi için si-
nıf olduğu, sınıfsal çıkarlarını daha iyi kavraya-
rak sosyalizme yöneleceği ileri sürülemez. Lu-
kacs'ın daha 1920'de "proletarya neden dev-
rimci değil" sorusuna verdiği yanıtı;"çünkü ka-
pitalizm ölüm sancısı çekerken bile proleter kit-
leler, bujuva devletin, yasalarının,
ekonominin içinde yaşayabilecekleri yegane
ortam olduğunu hisediyor" şeklindeydi. Kapital-
izmin ve reel sosyalizmin verili koşullarında da
budaha da anlam kazanıyor. Yine, BTD'in yol
açtığı farklılaşma ve diğer sonuçlar bizim de
içinde olduğumuz gelişmekte olan ülkeler ve
emek yoğun teknolojinin aktarıldığı geleneksel
işçinin arttığı üçüncü dünya ülkeleri için geçer-
sizdir. İtirazları olabilir. Bu neyi değiştirir? So-
yalizme öncelikle geçmesi beklenen, marksiz-
min en güvenilir müfrezeleri olan gelişmiş ka-
pitalist ülkelere vazgeçip bizim gibi ülkelere-
de devrim olmasını mı bekleyelim? Hele geliş-
memiş bir ülkede sosyalizme geçilmesinin tra-
jik sonuçlarını da gördükten sonra.

Sınıf mücadelesinin bugün de bütün sınıfı
kucakladığını ileri sürmek zor. Emek sermaye
ilişkisi ve kapitalist toplum, sınıfsal bir sürüş-
meye pek fazla yol açmaksızın yoruyor. Kapi-
talizmin olumsuz sonuçlarını zorlayan hareket-
ler de bizim beklediğimiz gibi genel gelişki et-
rafında değil, sınıfsal konumlardan değil, baş-
ka özgül nedenler etrafında toplanıyor. Anta-
gonizmanın nerede olduğunu belki yeniden
tartışmak gerekiyor. Uzlaşmaz gelişki ilişkisinin
biçiminde mi yoksa işçinin sömürölme direnme-
si halinde mi ortaya çıkıyor? Sınıf mücadelesi
tüm işçi sınıfı için mi yoksa mücadeleyi veren-
ler için mi var?

Diğer yandan bugün iktidarlar zora dayalı
olarak durmuyor ama halkın çoğunluğu da
hoşnutsuz. Kapitalizm daha çok bireylik üretir-
ken aynı zamanda bireyi mahvediyor. İnsanla-
rın bir mücadeleye girmeleri ancak bireylikleri-
ni koruyup geliştirebileceklerse anlamlı oluyor.
Bireyin direniş gücünü motive edecek, diğerle-
riyle birleştirecek ortak paydaya sınıfsal bir eti-
ket yapıştırmak sınır getiriyor. Mevcut yaşanti-
dan tüm hoşnutsuzları, kendilerinden birşey
talep edilmesini bekleyen insanları bir araya
getirecek tek etken sınıfsal çıkar olarak olmaz. İn-
sanların gelişme olanaklarını önündeki engel-
leri ortadan kaldıran toplumsal değişmeyi uğ-
raş edinen insanlar çok çeşitlendi ve bununla
en az işçi sınıfı ilgileniyor.

Bütün bu söylediklerimden sınıf, sınıf mü-
cadelesi, sınıfsal çıkar kalmadı anlamı çıkartıl-
mamalı. Bunlar var ama var olan, yeterli ve
gerekli olan yalnız bunlar değil. Bazan kullan-
dığımız kavramlara öyle anlamlar yüklüyoruz

ki sonra o anlamları kullanırken kendimiz de korkuyoruz. Şimdi işçi sınıfını da göz hizamıza getirmek, arzuladığımız, olmasını istediğimiz biçimiyle değil, var olduğu biçimle görmesini öğrenmek gerekiyor. Özetlersem:

İşçi sınıfı içinde geleneksel işçiden çok farklı çıkarları, talep ve beklentileri olan kesimler çoğunluk kazanıyor.

Sınıf mücadelesi kapitalizmin olumsuz sonuçlarını zorlamaya yeterli olmaktan çıktı.

Sınıf mücadelesi insanlığın kurtuluşuna, evrensel sorunların çözümüne yanıt vermiyor.

Yeryüzündeki yaşamı tehdit eden global tehlikelere karşı insanlığı koruyacak, savaş olasılığını kaldıracak, sistemleri birbirleri için tehlike olmaktan çıkaracak yeni bir bakış gerekiyor. Hepimiz aynı dünya üzerinde yaşıyoruz. Anılan sorunlar ne tek başına kapitalist sistemin ne de sosyalist sistemin yol açtığı sorunlar değil. Çözümü de herkesin katkısını gerektiriyor.

ŞİMDİ DÜNYAYA NASIL BAKIYORUM

Dünyaya yeni bir bakış gerektiği konusunda hemen hemen herkes hemfikir. Bu konuda yazılanların, konuşulanların ağırlık noktasını "ne olmaması gerektiği" oluşturuyor. Yeninin nasıl olması gerektiği daha çok düne eleştirel bakışın ışığı altında bulunmaya çalışılıyor. Bu da biraz tepkiselliği getiriyor. Yeni Çağ'da Krasin'in parti konusunda 4 yıl arayla yazılmış iki yazısını okudum. İkinci yazısı birincisinden tam tersiydi. Parti nasıl olmalıdır konusunda ne yazmışsa ikinci yazısında bu olmamalıdır, diyor. Bu anlaşılır olmakla birlikte yenilmesi gereken bir durum. Günlük yaşamda kendimi ve çevremdekileri sık sık benzer durumlarda görüyorum. Bunu aklımda tutmaya çalışarak şimdi dünyaya nasıl baktığımı anlatmaya çalışacağım.

Bugün bir bütün olarak insan, doğa ve dünyada olup bitenler hakkında bilgi vermeye yeterli tek bir kuram olamayacağını, esasen bunun gerekli de olmadığını düşünüyorum. Ne kadar geliştirilmiş de olsa sonunda yine herşeyi belirli kalıplarla, yasallıklarla açıklamaya girişeceksek bu kaçınılmaz olarak bizi yine dogmatizme itecek, yine yaşamdan koparacaktır. Yaşam kalıplara sığmayacak kadar zengin ve seçeneklerle dolu. Herşeyi kendi özgünlüğü içinde ve olduğu gibi kavramak, değiştirmek gerekirse da onun gerektirdiği ayrıntıları dikkate alarak müdahale etmek daha doğru görünüyor bana. Bu bir başboşluk, anarşi anlamına gelmiyor. Bütünsellik, genellik adına herşeyin birbirine karıştırılmaması ayrıştırılmaması anlamına geliyor. Dünyayı, doğayı, insanı ve ilişkileri açıklayan bir çok kuram olabilir. Hepsinde de gerçeklik payı bulunabilir. Bu şimdi hiç de şaşırtıcı gelmiyor.

Her koşulda geçerli, zamanın söz geçiremediği, silip süpüremediği hiçbir şey kalmadı mı diye düşünüyorum. Var elbette, zamanın sorumluluğunu yüklenilecek belki de tek değer: İnsan.

Şimdi yalnızca belli bir sınıf ya da sisteme hizmet etmeyen, merkezinde doğyalayum içindeki insanın, bir bütün olarak insanlığın bulunduğ, tohlumun kurtuluşuyla bireyin kurtuluşu arasındaki kopukluğu giderecek bir bakış açısı doğru geliyor bana. Bu ne sınıf mücadelesini ne de savunma savaşlarını yok saymayacaktır. Uyulması gereken bir ölçüdür hepsi bu.

Böyle bir bakış açısını yakalayabilmenin koşulları var.

Şimdi Birlik Antlaşmasından sosyalist kelimesi çıkartılıyor. SSCB Şatalin Programıyla sosyalist sistemden köklü bir yol ayrımına girdi. Bu sürecin nasıl sonuçlanacağını kimse kestiremiyor. Ama artık dünya sosyalizmin bir sistem olarak yaşamış olduğu bir dünya olacak. Nasıl ki Federal Almanya, Demokratik Almanya ile birleşmeden önceki Almanya olmazsa, dünya da sosyalizmin var olduğundan önceki bir dünya olamaz. Gereğince yaşama geçirilememiş olsa da sosyalist ülkelerde yaşayanlar eşitliği, sosya güvenliği, sömürünün sınırlanabileceğini, toplumun çıkarlarını korumayı ve daha birdizi doğruyu, iyiyi, güzeli yaşadılar. Kapitalist ülkelerde de sosyalizmin savunduğu değerlerden haberi oldular, bunları gerçekleştirmeye çalıştılar. Sosyalist sistemin yalnızca var oluşu dahi kapitalist sistemin daha iyiyi yönelmesinde eken oldu. Yaşanan bir sürü olumsuzluk nedeniyle bir uçtan biruça savrulmalar olsa da sonunda herşey rayına oturduğunda, yaşananların ve gözlenenlerin olumlu yanları yaşamımızda vazgeçilmez yerlerini alacaklar. Bütün insanlık adına ağır bir bedel ödeyen sosyalistler, yalnızca neyin nasıl yapılması gerektiğini göstermiş olmalarıyla değil, yaşama geçirdikleri, isteyip de geçiremedikleri ütopyalarını besleyen amaçlarıyla insanlığa en büyük katkılardan birini yaptılar. Hiçbir şeyin boşuna yaşanmamış olduğu süreç içinde daha iyi anlaşılacak. Demirperdelere, sınıfsal duvarlarla birbirlerinden ayrılan insanlar köprüler atarak birlikte yaşayacaklar.

Tabiî hayata dair çok güzel formüller bulunabilir. Asıl güç olan bunları yaşamak. Bu noktada son AĞIK Toplantısı bana umut veriyor. İnsanlığı güvence altına alacak insancıl, ekolojik, politik, ekonomik ve askersel öğelerden oluşan yeni bir güvenlik konsepti oluşturulabilir görünüyor. Bugün herkesin kendi güvenliğinin de kendi güvende hissetmesine bağlı olduğunu kavramasına yetecek doneler mevcut. AĞIK Toplantısı, dünya güvenliğinin sağlanabilmesi için uluslararası davranış kurallarının ve yapılarının geliştirilebileceğinin habercisi sayılabilir.

NE İSTİYORUM?

Kendimi marksist, komünist olarak tanımladığımı söylemişim. Peki ben kimim? Ne istiyorum? Ne bekliyorum? Buna kendimle, ilişkilerimle hesaplaşarak yanıt arıyorum. İnsan öylesine karmaşık, öylesine zengin, öylesine gelişmelerle dolu ki onu tek bir tanımla belirlemek olanaklı değil. Haksızlıklara karşı çıkarken hümanist, termik santrale karşı çıkar-

ken çevreci, erkek egemen anlayış karşısında feminist, küçük bir çocuk için teslimiyetçi, düzen için başkaldıran, aynı insan olabilir. Öyleyse ben de gündelik yaşamımda neysem Öyüm.

Ben özgürlük ve demokrasi istiyorum. Devletin elki alanının daraltılması, yaşamlarımızı kendimizin yönlendirmesi, kendimizi ilgilendiren konularda alınan kararlara katılabilmek için mücadeleye sonuna kadar varım. Özgürlük ve demokrasi önündeki engellerin kaldırılması için yığinsal ve radikal bir mücadele gerektiğine inanıyorum. Yığinsalın altını çiziyorum. Çünkü ne yapacağını bilen bir avuç insanın sonuca ulaşması her zaman doğru olmayabilir. Özal %15'in desteği ile iktidarda. Önemli olan yığınların kayıtsızlığının kırılmasını, onların katılımını sağlayacak araçların bulunmasında. Çok seslilik, gerçeğin her boyutunun görülebilmesi ancak katılımı olanaklı.

Peki nedir bu engeller? Yalnızca darbe yapanlar, oylarımızı bile yok sayan Özal, flört eden genç kıza fahişe diyen bakan, çocukları tutuklayan yargıç mı? Bu yanını hep konuşup yazıyor, okuyoruz. Ya kendi koyduğumuz engeller? Yaşamındaki baskıcı ve sömürücü ilişkileri sorgulamayan, şeyleşen insanda bizim de katkımız yok mu? Elinizi vicdanınıza koyun ve sorun:

Şimdiye kadar daha çok karşı çıkma hakkından başka ne istedik?

İktidarın baskıcı gücüne dikkat çekerken psikolojik, sosyolojik, estetik, cinsel baskılara karşı yeterince duyarlı mıydık?

Düşünce ve davranış özgürlüğünü savunurken bile bizim gibi davranmayanları kendi davranışlarımızla düşünce suçlusu ilan etmedik mi?

Geleneksel anlayışları kıranlara bir ilgi duysak da başkaldırıların boşunalığını gördüklerinde gizli bir rahatlama duymadık mı?

Ortak çıkarları yüceleştirerek bireyi, kendimizi anonimleştirmedik mi?

Düşünceleri, duyguları zararlı/yararlı, zamanlı/zamansız, meşru/gayrimeşru olarak kategorize eden zihniyette payımız yok mu?

Teoride başka şeyler söylesek de gündelik hayatımız mevcut toplumsal sistemin temel aldığı değerlerin kabulüne yönelik. Dünyayı değiştirmekten söz eden bizler kendi hayatlarımızı değiştiremiyoruz.

İnsanları özgürlüklerine karşı kayıtsız kaldıkları için suçlarken, boyun eğmeye ne kadar yatkın olduğumuza da bakmalıyız. Özgürlük ve demokrasi için en büyük tehlikelerden biri dış baskılara diğer de kişisel tutulumlarımızdır. Bizi aşağılayan herşeye karşı çıkabilmek önce günlük hayatımızın değişmesinden geçiyor. Değişime kendi bilinç ve kişiliklerimizden, içinde bulunduğumuz örgütlerden başlamadan özgürlük ve demokrasi istemek yağmur duasına çıkmak kadar yararsız.

Bütün bunları unutmadan kendim, sevdiklerim ve tüm insanlar için özgürlük ve demokrasi istiyorum. İsteklerimiz iki yüz yıl önce Robespierre'in istedikleriyle çakışması neyi gösteriyor? Evrensellliğini mi, talihsizliğini mi?

TOPLUMSAL ÖRGÜTLENMELER ÇIKAR-BASKI GRUPLARI VE KAMUOYU

MELEK NURLU

Siyasal kurumların (Hükümet, idare, ekonomik ve sosyal kuruluşlar vd..) karar ve uygulamaları herhangi bir toplumsal katmanın çıkarlarına özdeş ya da katmanlar; karar ve uygulamaları etkilemek, yok etmek ya da varolan statüleri korumak amacı ile çeşitli birlikler ve gruplar oluşturabilirler. Bu anlamda biraraya gelen gruplar çıkar gruplarını oluşturur.

Çıkar gruplarını örgütlenmiş, dağınık çıkar grupları olarak da tanımlayabiliriz. Gösterilerin ve istemlerin artışı durumunda ortak yarar güçlü bir biçimde hissedilir ve bunu, savunma işini yüklenecik bir örgütün kuruluşunu istemek ya da kabul etmek takip eder. Kendiliğindenlik yerini birleştirici bir yapıya, örgüte bırakır. Çıkar grupları dilek ve istemlerini elde etmek için siyasal kurumlar üzerinde nüfuzlarını kullanmaya başladıkları anda baskı grupları haline dönüşürler...

Baskı grupları çıkar gruplarının adeta özel bir türüdür. Bireylerin ortak çıkar ve gereksinimleri temelinde biraraya gelerek oluşturdukları baskı grupları ülkelerin sosyo-ekonomik yapılarını ve ideolojik kavga-larını yakından yansıtır. Dolayısıyla ülke-den ülkeye anlamlı değişiklikler görülür. Ulusal gelirin bölüşümü ve dağılımı, göç-men sayısı, ulus ve etnik grupların varlığı bu oluşumda etkindir. Din de bir gruplaş-ma ögesidir.

Çıkar-Baskı gruplarını toplumsal örgüt-ler ve hareketler olarak da adlandırabili-riz. Ancak toplumsal örgütlerden örnek ör-gütlenmiş grup olan partileri çıkar-baskı gruplarından saymıyoruz. Çünkü iktidarı hedeflediklerinden siyasal yelpazede yer-lerini alarak siyasal kurumlar arasına gir-mektedirler. Çıkar-baskı grupları ise iktidarı değil onun uygulamalarını hedefler. İktidar olmak istediği an grup değil parti ola-rak siyasal yaşamda yerini alır. Alman ye-şiller hareketi partiye dönüştüğü anda baskı grubu olmaktan çıkmış, hedef ol-muştur.) Amaçlarına varmak için eylemle-rini üç hedefe yöneltirler. Yasama (Parle-mento), yürütme (Hükümet ve idare) ve kamuoyu...Somut maddi çıkarlar sözkonusu olduğunda yürütmeyi hedef alırlar. Et-

kinliklerini artırmak için parlamentoya doğ-rudan eleman da gönderebilirler. Partileri kendi çıkarları doğrultusunda yönlendir-mek amacı güderler. Öncelikle de siyasal karar alma tekeli elinde tutan yöneticiler-in (Hükümet üyelerinin) davranışını etkile-meye çalışırlar.

Kısaca tanımlamaya çalıştığımız çıkar-baskı gruplarının uygulama alanları işve-renler, işçiler, tarım işçileri şeklinde tariflenebilir. Mesleki kuruluşlardan sendikalar en güçlü baskı gruplarından biri olarak işlevlerini sürdürürler. Gelişmiş kapitalist ülkelerde sendikalar, hükümet ve parlamen-to üzerinde büyük etkiye sahiptir. Ancak azgelişmiş ülkeler için durum böyle de-ğildir. Mesleki kuruluşlardan çok ordunun baskı unsuru olarak etkisi daha fazladır. Üçüncü dünya ülkelerindeki darbeler, ordunun istemleri kabul edilmediğinde uyguladığı şiddet yöntemlerinden biridir. Darbe dönemlerinde baskı grupları tüm etkinlikle-rini yitirirler. Dönem dönem işçi sendikala-rı üretim sürecindeki konumları nedeniyle siyasal kurumların karar ve uygulamalarını güçlü bir şekilde etkileyip, yönlendirebilir-ler. ancak işveren sendikaları sahip ol-dukları mali güç kaynaklarını hükümet ve parlamento üyeleri üzerinde kullanarak istemlerini kolaylıkla elde ederler.

Politikacı ya da hükümet eden karar ve uygulamalarının haklılığını kanıtlamak, taraf toplamak için kamuoyunun desteğini arar. Propaganda yöntemleri ve iletişim araçları gibi aşılama teknikleri ile güç ya-ratır, etkili olabilirler. Bu noktada kamu-oyuna sadece onay verecek, destek sağla-nacak "sürü" gözüyle bakılmaktadır. Halka zorla maledilen inandırma, aşılama teknik-leri ile "kalabalıkların ırzına tecavüz" tam burada ortaya çıkmaktadır.

Ancak dünyamız hızına ulaşmada ol-dukça zorlandığımız bir değişim-dönüşüm süreci yaşamaktadır. Global sorunların varlığı, genel insani çıkarların her türlü sınıfsal çıkarın önüne geçmesine neden olurken, geleneksel çıkar-baskı gruplarının işlevleri farklılaşmakta, uygulama alanları karmaşılaşmaktadır. İnsanın doğayı acı-masızca sömürüp, tahrip ederek yaşlı dünyamızın ölümünü hızlandırması güçlü bir çevre hareketinin oluşmasına yol açtı. Olası bir dünya savaşı ile insanlığın topye-

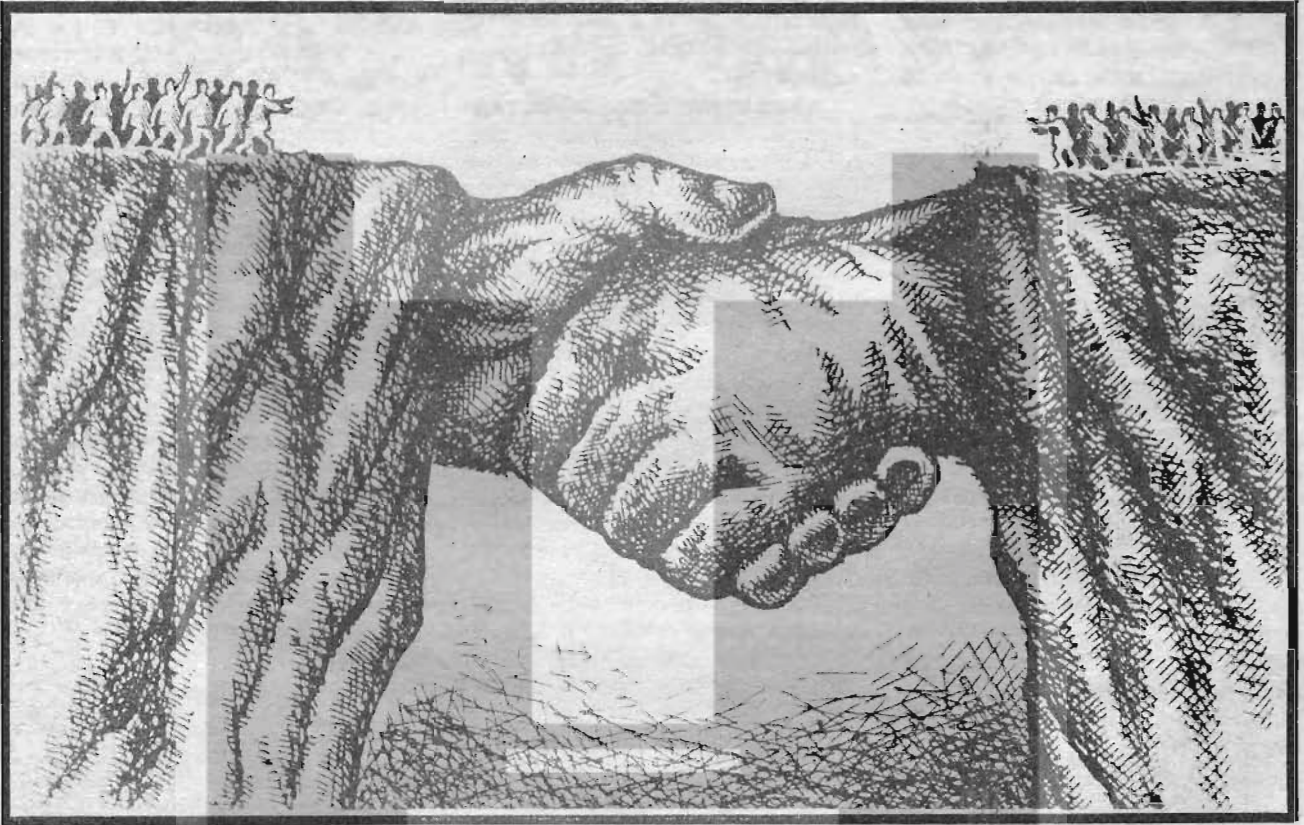
kun yokolma tehlikesi altında olması ulusla-rarası barış hareketini hızlandırdı. Barış, si-lahsızlanma ve ekoloji sorunları insanlık adına öncelikli çözüm talep ediyor. Eşitlik-adalet ve hümanizm değerleri öne çıkarak "insan" önem kazanıyor. İnsan birey olarak sivil topluma varmada önemli unsur haline geliyor. Özgür insan (birey) örgütlü insan olarak katılımcı tercihe yöneliyor. Birey salt kendi çıkarları doğrultusunda değil genel, ortak çıkarlar etrafında örgütlülüğü esas alı-yor. Mesleki ya da sınıfsal örgütlenmeler, siyasal karar mekanizmasına katılımcılığı asgari düzeyde ve tek yönlü sağladığından birey, birden fazla örgütlü yapılanmalarda ya da hareketlerde yer alarak katılımcı ol-maya çalışmakta ve bir güç olarak ortaya çıkmaktadır. Özgürleşme hareketlerinin ça-ğımıza damgasını vurduğu günümüzde bi-reyin örgütlülüğü ülke sınırlarını da aşarak dünya kamuoyu gücüne dönüşmektedir.

Dünya kamuoyu gücünü bugün hiç bir grup, sınıf, ülke, hükümet yadsıyamamaktadı-r. Siyasal kurumlar, kamuoyunun nabzını kontrol ederek (anket, TV, basın aracılığıyla) karar ve uygulamalarını ona göre almak-tadır. Çıkar-baskı gruplarının amaçlarına varmada kamuoyunun gücüne ihtiyacı var-dır. Ancak değişen, önce insan kavramın-dan hareketle öne çıkan istemlerin yaşam-da öncelikle ifadesini bulmasıdır.

Toplumsal örgütler (partiler dahil) ka-muoyu gücünü oluşturan insanların birey olma mücadelesinde önündeki engelleri kaldırma yolunda çaba göstererek, bireyin aktivitesini artırabilirler. Kendi özel çıkarla-rını kamuoyunu oluşturan bireylerin çıkarla-rının arkasına koyabilirler. Bu da sivil toplu-ma ulaşmada, katılımcılığı artırmada önemli katkı olacaktır. Devletin tüm kurum ve kuru-luşları ile (ordu ve güvenlik kuvvetleri vd.) toplum üzerindeki baskısını yoketmek için baskı grupları ve partiler devlet kurumunu hedef almaktadırlar. Çoğulcu, katılımcı, in-san haklarını öne alan, halkın doğrudan katılımlına açık, yönetiminde söz karar sahibi olduğu yerinden yönetimlerin (belediyeler, idare, valilik vd.) esas alındığı sivil topluma varmada çağdaş devlet anlayışının gele-neksel merkezi devlet anlayışı yerine geç-mesi, bireyin kolektif çıkarlar doğrultusun-da yönetime katılımını getirecektir.

YENİ BİR AVRUPA YENİ BİR TÜRKİYE

AYŞE BİLGE DİCLELİ

1978 yılında Türkiye'de Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nın (AGİK) adını anmak, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 35 devlet arasında 1 Ağustos 1975'te başlayan sürecin derinleşmesini savunmak, bunun için çalışmak ve Türkiye'nin yasalarını "Helsinki Ruhu" temelinde değiştirmesini istemek, suçların en büyüğüydü. "Helsinki Konferansı ve Türkiye" konulu bir ulusal konferans düzenledikleri, bununla da yetinmeyip Helsinki'nin "on ilke"sinin Ortadoğu bölgesinde yayılmasına katkıda bulunmak için Balkanlar ve Ortadoğu ülkelerinin barış örgütlerinin katılacakları bir ulusla-

rarası toplantıya ev sahipliği yapmak istedikleri için Barış Derneği üyeleri 12 Eylül döneminde yargılandılar.

Yıl 1990. Aylardan Kasım. Cumhurbaşkanı Turgut Özal konuşuyor ve anayasanın, insan haklarını tırpanlamaya temel yapılan 14. maddesinin değiştirilmesi gerektiğini söylüyor, "Anayasa AGİK'e uysun" diyor. (Cumhuriyet, 27 Kasım 1990). Bundan birkaç gün önce, Paris'te şöyle konuşuyordu: "Helsinki Nihai Senedi'nin getirdiği prensiplere bağlılığımızı teyid ederken, bu prensiplerin dünyanın diğer bölgelerinde ihlaline kayıtsız kalamayacağımız şüphesizdir." (Cumhuriyet, 20 Kasım 1990).

Açıktır ki, 12 Eylül rejiminin içinden çıkmış bir Özal'ı böyle konuşturan, yalnızca onun Türkiye'ye başkanlık sistemi getirmek istemesi değildir. Avrupa'da, dünyada köklü değişiklikler yaşandı, yaşanıyor. İnsanlık 21. yüzyıla hazırlanıyor. Özal'ı böyle konuşturan, bu değişikliklerin geri döndürülemezliğini tescil eden ve tüm ülkeler gibi, Türkiye'ye bazı yükümlülükler getiren iki belgenin Paris'te imzalanmış bulunmasıdır.

19-21 Kasım 1990'da Paris'te toplanan 34 (Almanya birleştiği için Helsinki imzacılarının sayısı bir eksildi) ülkenin devlet ve hükümet başkanları "Avrupa'nın geleceği için Paris Şartı"nı imzaladılar. Fransa devlet başkanlığı Fran-

çois Mitterand, bu toplantının açış konuşmasını yaparken, soğuk savaşın bitimini ilan eden, barış, güvenlik ve insan haklarına ilişkin yaklaşımlarıyla yeni çağın gereklerini ortaya koyan toplantının anlamını şu sözlerle dile getirdi:

"Bazıları zirveyi 1815 Viyana Kongresi'ne benzetiyor. Bana kalırsa, bu, bir tarafın mağlup, bir tarafın galip olarak masaya oturduğu Viyana kongresinin tam zıddı... Muzaffer ülkelerle yenik ülke yok. Bundan AGİK toplantıları güçler dengesi hesaplarına dayanılarak yapıyordu. Bu kez herşey tamamen farklı. 40 yıllık özgürlüksüz istikrardan sonra, özgürlük içinde istikrar devri açılıyor."

19 Kasım'da yine Paris'te, 16 NATO ve 6 Varşova Paketi üyesi Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvet Antlaşması'nı (AKKA) imzaladılar. Her iki askeri paktın toplam silahlarında yüzde 40 indirimin yapılacak olan AKKA'nın imza töreninde konuşan ABD Başkanı George Bush, altına imza koyduğu belgeyi şöyle tanımlıyordu: "Bu, tarihin en kapsamlı silahsızlanma antlaşmasıdır. Doğmakta olan yeni dünya düzeninin işaretidir."

Türkiye'deki durumun özgüllüğü

Evet, yeni bir dünya düzeni doğuyor ve Avrupa'da özgürlükler içinde istikrar arama devri başlıyor. Bu koşullarda, herkes, Türkiye'nin köklü değişikliklere gitmesi gerektiğinde birleşmekte.

Burada biraz durarak, istikrardan ne anlaşıldığı üzerinde düşünmek yararlı olacak. François Mitterand'ın sözünü ettiği "özgürlüksüz istikrar" ile "özgürlük içinde istikrar" aynı şeyler midir?

Açık ki, soğuk savaş döneminde, istikrar, her ülkenin mensup bulunduğu kutuptaki yerinin her ne pahasına olursa olsun, muhafaza edilmesi ve sağlanması olarak anlaşılmıştı. Bu anlayışın en somut örnekleri, her ikisi de AGİK sürecinde yer alıyor. Türkiye ve Polonya'daki 1980 askeri darbelerden karşı takımlar tutumlardır. İki kutbun bir ucu, istikrar adına, Polonya'da bir halk hareketinin bastırılması için gösterilen çabaları, V. Lech Wałęsa'nın tutuklanmasını, Dayanışma Sendikası'na yapılan baskıları haklı gösterecek gerekçeler bulmaya çalışılıyordu. Öteki uç ise, yine "istikrar" adına, Türkiye'de

gerçekleştirilen askeri darbeden sonraki insan hakları ihlallerine gözlerini kapatmaya Türkiye'deki süreçleri haklı göstermeye yöneliyordu.

90'lara gelirken, herşey altüst oldu, insanlık Polonya'daki gelişmelere de, Türkiye'deki duruma da kayıtsız kalamayacağını, insan hakları ve demokrasi konularındaki çifte standartları ıfılas ettiren olaylarla öğrendi, daha da öğrenecek.

Ancak bu süreçte Türkiye'nin yine de özgül bir durumu var. Bu, onun, yalnızca gerginliklerin ve istikrarsızlıkların hüküm sürdüğü Ortadoğu'ya köprü olmasından kaynaklanmıyor. 1980'lerin başlarında askeri darbelerle sahne olan Türkiye ile Polonya'yı 1990 Aralıkta karşılaştırdığımızda, bu, açıkça ortaya çıkıyor.

Bugünün Polonya'sında Türkiye'deki gibi pekçok ekonomik, ekolojik, politik, toplumsal sorun var. Ama Polonya'da tek bir politik tutuklu yok, 141, 142. ve 163 gibi ceza yasası maddeleri de yok. Yazdıkları yazılar ya da yayınladıkları dergiler nedeniyle yüzlerce yıl hapis cezasına çarptırılmış hapsedilmiş insanlar da yok.

Türkiye'de, insan hakları hala kabaca çiğnenirken Avrupa yeni bir döneme girmiş bulunuyor. Artık, istikrar, NATO ve Varşova Paketi arasındaki dengelerle, asker, silah ve savunma kategorileriyle kurulmuyor. En son NATO toplantısında, NATO Genel Sekreteri Manfred Wörner'in, NATO'nun Avrupa dışı alanlardaki istikrarsızlıkları düzenlemesi yolundaki önerisi kabul görmedi. Çünkü, bu dönem de bitti. Artık istikrar, toplumlarda, bölgelerde, dünyada barış, insan hakları, hukuk devleti temelinde çeşitliliğin mutabakatını sağlamak olarak anlaşıyor. Bunun için de bugünün en temel kaygısı, insan haklarının toplumda nasıl uygulanacağıdır. Bu amaçla yeni yasal kategoriler, bakış açıları üzerinde çalışılıyor. Bu hem ulusal, hem de uluslararası bir nitelik taşıdığı için, buna uygun platformların oluşturulmasına başlanıyor.

İşte Paris'te Özal'ında altına imza koyduğu "Paris Şartı" böyle bir sürecin bildirgesidir. AGİK süreci, eskisinden farklı olarak arık kurumlaşacaktı. Bundan sonraki devlet ve hükümet başkanları zirvesi 1992'de olacaktır, ama AGİK ülkeleri dışişleri bakanları bundan böyle yılda en az bir kez "Konsey" adı

altında toplanacaklardır. İlk Konsey toplantısı Berlin'de olacaktır. Karşılıklı denetim ve görüş alış veriş mekanizmasını işletilebilmek için Prag'da bir sekretarya oluşturulacaktır.

Viyana da çatışmaları önlemek üzere bir merkez kurulacaktır. Varşova'da ise özgür seçimler adlı bir yeni boru çalışmaya başlayacaktır. AGİK ülkelerinin parlamenterlerinin buluşacakları yeni platformlar yaratılacaktır.

Tüm bu süreçlerde hükümet dışı örgütlerin ve baskı grupların rolünün artırılması için de özen gösterilecektir.

Türkiye, bütün bu platformlara politik tutuklularıyla, TCK'nın 141,142,163. maddeleriyle, yazdıkları yazılar nedeniyle hapiste yatan insanlarla, SS Kararnameleriyle mi katılacaktır?

Türkiye'nin bir "AGİK Grubuna" gereksinimi var

Açıktır ki, bu sorulara "hayır" yanıtının verilmesi, ülkemizde insan hakları ve demokrasi konusunda ulusal çapta bir seferberliğin başlamasıyla bağlıdır. Böylesi bir seferberliğin sorumluluğu, bütün politik partilerin, toplumsal ve meslek örgütlerinin, çevrelerinin, kadınların, Kürtlerin, hukukçuların, bilim adamlarının, aydın ve sanatçıların omuzlarındadır. İnsan hakları, hukuk devleti gibi konularda Türkiye'de öyle bir durum var ki, bu alanda kayda değer ilerlemeler sağlanmasını hiç kimse tek başına gerçekleştiremez.

Hem bu sürece katkıda bulunmak, hem de Türkiye'nin AGİK süreçlerine değişik toplumsal güçlerin katılımıyla daha etkin ve daha insanca hazırlanmasına yardımcı olmak amacıyla niçin bir "AGİK Grubu" oluşturulmasın? Bu konuya ilgi duyanlar niçin biraraya gelip, AGİK bağlamında ki böylesi bir grubunun neler yapabileceğini tartışsın?

1990'lar Türkiye'sinde böylesi bir gruba duyulan gereksinim kendisini, bugünkü konumunu en başta 1982 anayasa'sına borçlu olan Turgut Özal'ın şimdi bu Anayasa'ya karşı yaptığı açıklamalarda ortaya koymuştur. Ama eğer AGİK sürecinin Türkiye toplumuyla harmanlanması cumhurbaşkanına ve hükümete bırakılırsa, açıktır ki Türkiye hiçbir zaman "özgürlük içinde istikrar"ı kavuşamayacaktır.

Kadıköy İlçe Başkanı İnci İşbulur İL KONGRESİNE TEZLERİ TARTIŞARAK HAZIRLANIYORUZ

Behice Boran'dan sonra TBKP'nin ilk kadın başkanlarındansınız, bu konuda birşeyler söylemek ister misiniz?

İşbulur: Evet...Behice Boran'dan sonra ilk kadın başkan olmak gurur veriyor bana. Benim için B. Boran gibi bir başkan hiç bir zaman olunamaz. Burada hemen belirtmek isterim ki, benim TBKP Kadıköy İlçe Örgütü Başkanı olmam dikkate alınmalıdır. Kadıköy'ün kozmopolitik yapısı ve buradaki partili arkadaşlarımızın "kadına" bakışları çok önemlidir. Kadıköy'ün bu nitelikleri kurucular yönetim kurulunun belirlenmesinde de görülmüştür. Kadıköy ilçesindeki partili arkadaşlarımızdan oluşan 8 kişilik kurucular kurulunda yapılan seçimde 3 kadın kurucu yönetimde görev almıştır.

Kadın başkan olmanız yadırgandı mı?

İşbulur: Kadıköy'de seçime kadar geçen sürede başkan olmam TBKP'li arkadaşlar tarafından yadırganmadığı gibi, diğer parti ve kişiler tarafından da yadırganmamıştır. İlçe sekretteri arkadaşımızla diğer partilere yaptığımız ziyaretlerde, kadın olmamın diyalogun kurulmasında rahatlık sağladığını gözledim. Örneğin; Refah Partisi İlçe Başkanı'nın kongremize konuk olarak katılması ve konuşma yaptıktan sonra verilen arada tanışırken elimi inancı gereği sıkıkmamış olmasının nedenlerini tarafıma açıklarken, tekrar tekrar özür dileme gereği duymuşlardır. Ayrıca Kongre'de kadın - başkanın tabiriyle "hanım" - delegelerin çoğunlukta olması ve divanın kadınlardan oluşmuş olmasını da memnuniyetle karşıladığını belirtmeden edemedi. Gelecekte yapılacak etkinliklerden birbirimizi haberdar etmemizi dileyerek ayrıldı

kongre salonundan.

Kadıköy İlçe Kongresi'ne nasıl hazırlandınız?

İşbulur: Önce kongreler sürecini ve kongreyi tanımlmeye çalıştık. Amacımız, Kadıköy'deki faaliyetlerin sürekliliğini sağlayacak, iki yıldır yapılmakta olan tüm tartışmaların sonuçlarını, bilgi ve deneyim birikimlerini değerlendirebilecek bir süreç yaşamaktı. Bu nedenle, yasal başvuru öncesinde, Kadıköy'de TBKP faaliyetlerini yürüten tüm arkadaşlara çağrı yaptık ve katılanlarla ortak bir değerlendirme platformu oluşturmaya çalıştık. Arkadaşlarımızla yaptığımız 3 toplantıdan sonra "parti forumu" düzenlemeye karar verdik. Toplantılarda ve "parti forumu"nda ifade edilen görüşleri çalışma raporumuza aldık. Böylece yönetim kurulu olarak bir dönemi belgelemiş olduk.

Kadıköy İlçe Kongresi'nde kadınlar çoğunlukta mıydı?

İşbulur: Kadıköy İlçe Örgütü'nün 1. Olağan Kongresi'ni 36 delegayla yaptık. Bu delegelerden 17'sini kadınlar oluşturuyordu. Kadın üyelerimizin yaş ortalamaları genç değildi. 20 yaşındaki kadın üyemizin yanında 60 yaşındaki bir Meliha Boratav vardı. Kongremizin divanı da 3 kadın delegeden oluşmuştu. Demokrasinin çok yoğun bir şekilde yaşandığı kongremizde, ilçe yönetimine ben yine ilçe başkanı olarak seçilirken, 2 kadın üyemizde ilçe yönetim kurulunda görev almıştır. İl delegesi olarak seçilen 12 kişinin 9'u kadın üyemizdir.

İl Kongresi için yapılan çalışmalarınız nelerdir?

İşbulur: İl Kongresi'ne tez tartışmaları ya-

parak hazırlanıyor. Biz İlçe kongremizden önce tez tartışmalarını başlatmadık. Nedeni de tüm üyelerin oluruyla saptanmış yeni tartışma konularıydı. Bunlar, "birey-parti ilişkileri, nasıl bir parti de çalışmak istiyoruz, nasıl bir kongre istiyoruz, nasıl bir toplumda yaşıyoruz ve nasıl bir toplum özlüyoruz" başlıklarını içermekteydi. İlçe kongremize kadar bu konuları tartıştık. İl Kongresi'ne hazırlık olarak ve kongreler süreci olarak tarifiediğimiz bu süreçte tartışmalarına SBP Kadıköy Girişimi'nden arkadaşlar da katılmaktalar. Her hafta salı günü yapılan tartışmalar arkadaşlarımızın katılımıyla çeşitlenmekte ve renklenmektedir.

SBP Kuruluş Kurultayı'na Kadıköy'den delege seçilerek gittiniz. Kurultay'la ilgili kısa bir değerlendirme yapabilir misiniz?

İşbulur: Kurultay'ın gündemi, genel atmosferi büyük ölçüde belirlemişti. Şöyle ki bu Kurultay'da partinin programı, kimliği, adı, kurucuları ve kuruluş tarihinin belirlenecek olması belirsizliği ortadan kaldırmıştı. Kurultay'a katılan delegelerin oylarının belirleyiciliği de Kurultay'a canlılık ve coşku getirmiştir.

Şimdi önümüzde duran görev partinin programı doğrultusunda günlük hayata müdahale edecek politikalar üretmesine katkıda bulunmaktır. Sonuç olarak, tüm eksikliklerine ve aksaklıklarına rağmen, partileşme sürecinde bir dönüm noktası olması açısından, hazırlık kurultayı çok önemli ve benim gibi yıllardır BİRLİK isteyenler için heyecan verici tarihi bir toplantıydı. Bu niteliğine uygun olarak olumlu bir havada südü ve sonuçlandı. Başarılı bir "Birlik" partisi olarak tarihi işlevini yerine getireceğine inanıyorum.

TBKP Üsküdar İlçe Başkanı Semra Ulusoy

DAHA ÇOK KADIN HER ALANDA GÖREV ALMALI

Sevgili Semra, 18 Kasım 1990'da yapılan TBKP Üsküdar İlçe Örgütü Kongresi'nde ilçe başkanlığına seçildin. Bir kadının böyle bir görev ve seçilmesi sence ne anlam taşıyor?

Ulusoy: Türkiye'de ve hatta dünyanın tüm ülkelerinde kadınların siyasi partilere katılımı oldukça düşük, yönetici düzeyinde aktif olarak görev almalarına ise pek az rastlanıyor. Çünkü kadınların bu tip alanlarda aktif görev alabilmeleri için hem gerekli anlayış ve ortamın gelişmesi gerekiyor, hem de bu kadınların erkeklerle göre en az iki kat çaba harcamalarını getiriyor. Sorun, bir kadının bir ya da bir kaç dönem bir siyasi partide başkanlık yapması değildir. Sorun, giderek daha çok kadının bu alanlarda görev alabilmesidir. Bu da kadınların siyasi partiler içinde verecekleri mücadele ile bağlı.

Türkiye sol hareketinin bu konuda atacağı daha çok adım var. Bu açıdan benim bir ilçe başkanlığına seçilmem, ancak bu doğrultuda küçük bir adım olarak değerlendirilebilir. Kurulacak olan Sosyalist Birlik Partisi de yal-

nızca programatik hedefleriyle değil, bünyesindeki kadınların konumuyla da kamuoyu önünde bir sınav ile karşı karşıya. Burada bana düşen görev, bu deneyimi Sosyalist Birlik Partisi'ne aktarabilmektir.

Sen aynı zamanda TBKP İstanbul İl Kongresi delegeliğine seçildin. İl Kongresi'nden neler bekliyorsun?

Ulusoy: Şimdiye kadar ülke çapında gerçekleşen TBKP il ve ilçe kongrelerinde yönetici görevlere seçilen kadınların oranı yüzde 10-15 civarında. Bu oldukça düşük bir oran. Bence siyasi partiler seslendikleri kamuoyunun yarısının kadın olduğunu dikkate alarak, her düzeyde kadın yönetici olabilmesi için kota uygulamasına gitmelidir.

TBKP İstanbul İl Kongresi, birçok politik kararla birlikte, kota önerisini de Büyük Kongre'ye götüren bir basamak olmalıdır. Bunun için de bir başlangıç olarak Büyük Kongre'ye seçilecek olan delegelerde kota uygulamasına gidilmelidir.